

provincie limburg

MEERJARENPLAN
ZANDMAAS 2

2008 - 2015 - 2050

Ontwerp juli 2008

dienst landelijk gebied
voor ontwikkeling en beheer

Voorwoord

Voor u ligt het ontwerp van het meerjarenplan Zandmaas 2 – 2008. Het is een document in wording waaraan – herkenbaar – door meerdere handen is gewerkt. Het is een logisch vervolg op de besluitvorming van maart 2007 waarbij een eerste versie werd vastgesteld en tevens opdracht werd gegeven tot het voeren van een aantal naar het oordeel van de provincie noodzakelijke overleggen met instanties uit de samenleving zoals de LLTB en de natuur-beherende instanties, zo goed als de in het gebied aanwezige bouwgrondstoffenwinners. Ook zijn inmiddels ter borging van de samenhang in het gebied noodzakelijke analyses in de vorm van thema-uitwerkingen tot stand gekomen en is het eerste “werkjaar” van Zandmaas 2 geëvalueerd. Bovendien is gebleken dat veelal in de vorm van accentverschuivingen een aantal onderwerpen concreter en vooral ook beleidsmatig duidelijker verwoord moeten worden. Daarbij valt te denken aan het beleid tegen de achtergrond van de Integrale Verkenning Maas, maar ook aan een interferentie met het concreet en voor 2015 nog te realiseren hoogwaterbeschermingsniveau waarbij bijvoorbeeld ook de “sluitstukkaden” uit Pakket I Zandmaas gezien moeten worden.

Daarom is de tijdshorizon expliciet opgetrokken naar 2050 en is niet meer alleen volstaan met beschouwingen over de termijn tot 2015, de termijn waarbinnen de Overeenkomst Natuurrealisatie Zandmaas tussen Provincie en het ministerie van LNV gerealiseerd moet worden. Het meerjarenplan is daarmee tevens meer een sturingsinstrument en een wezenlijk document van provinciaal klimaatbeleid geworden.

De Provincie verwacht mede op basis van de reacties die op dit ontwerp-meerjarenplan zullen worden ontvangen daar nog een stap verder in te komen in samenwerking met rijk en regio.

De Provincie realiseert zich dat dit beleid uitsluitend in samenwerking gerealiseerd kan worden. Samenwerking met het Rijk (met name Rijkswaterstaat) en de regio, maar ook met de sectoren die een bijzonder belang bij de ontwikkeling van het Zandmaasgebied hebben. Die oproep tot samenwerking doet niet alleen een beroep op constructief meedenken, maar tevens op het inzetten van bevoegdheden en het nemen van verantwoordelijkheid, ook in financiële zin. De kansen daarvoor doen zich nu voor. Het niet aangaan van die uitdaging maakt de kosten en de schade op de lange termijn enkel groter. Klimaatverandering hoeft niet iets te zijn dat Limburg “overkomt”, het kan ook aangegrepen worden als kans om ambities en kwaliteiten te realiseren op basis waarvan ook aan toekomstige generaties welvaart en welzijn geboden kunnen worden.

Richting het Rijk kan de vraag om samenwerking ook voor de gevraagde inzet concreet gemaakt worden:

- verklaar de 1% regeling RWS-RACM ook van toepassing op Zandmaas 2/IVM
- verklaar de Nadeelcompensatieregeling Kabels en Leidingen op Zandmaas 2/IVM van toepassing
- neem nu verantwoordelijkheid voor de rivierkelpunten te beginnen met de bruggen Buggenum en Oeffelt
- stel over de jaren gespreid en over 2015 heen Rijkswaterstaat Limburg met een budget van 200 M€ in de gelegenheid ook financieel aan de rivier en gebiedsontwikkeling bij te dragen, waarmee de totale realisering van IVM voor de het Zandmaasgebied wezenlijk minder zal gaan kosten.

Inhoud

	Voorwoord
	Inhoud
1	Zwak en Sterk: Het noordelijk Maasdal in Limburg
2	Van bedreigingen naar kansen
3	Geschiedenis, reikwijdte, achtergrond en opzet van dit meerjarenplan
3.1	De geschiedenis van het meerjarenplan Zandmaas 2
3.2	Afbakening
3.3	Doelen
3.4	Veiligheids- en klimaatstrategie
3.5	Opbouw meerjarenplan
4	Algemeen beleidskader
5	Visie, beleid en ambities voor het Zandmaas gebied
5.1	Water/veiligheid
5.2	Natuur
5.3	Land- en tuinbouw
5.4	Ruimtelijke kwaliteit
5.5	Archeologie
5.6	Wonen
5.7	Grondstromen
5.8	Recreatie
5.9	Werken
5.10	Kabels en leidingen
6	Samenhang Zandmaas 2, Pakket I, VNK2 en IVM2
6.1	Integrale Verkenning Maas
6.2	Samenhang met Pakket I
6.3	Veiligheid van Nederland in Kaart
7	Strategie gericht op sturing en aanpak
8	Potentiële projecten/initiatieven en clustering
8.1	Cluster Roemond tot brug Venlo
8.2	Venlo tot en met hoogwatergeul Arcen
8.3	Ooyen-Wanssum
8.4	Well-Aijen tot aan Afferden
8.5	Afferden tot en met Mook
9	Grondverwerving
10	Tijdsplanning en financiering
11	Organisatie
12	Communicatie
Bijlage 1	Hoogwaters van de Maas en normen
Bijlage 2	Begrippen en afkortingen
Bijlage 3	Atlas

1. Zwak en Sterk: Het noordelijk Maasdal in Limburg

In al zijn diversiteit kan - over een afstand van ongeveer 85 Maaskilometers en een verval van ongeveer 20 meter - het noordelijk Maasdal omschreven worden als een rivierlandschap waarin de Maas veelal verscholen ligt. Maar het is ook een gebied met een veelal landelijke sfeer die vele dagrecreatieve mogelijkheden biedt en onder meer voor wandelen en fietsen bekend staat vanwege bijvoorbeeld het Pieterspad. In het gebied is het historisch vestigingspatroon nog duidelijk herkenbaar hetgeen onder meer in de Maasdorpen en de kastelen langs de Maas tot uitdrukking komt. Daarnaast zijn er relatief grote natuurlijke eenheden met op de noordoost oever als belangrijkste het nagenoeg aaneengesloten gebied van Maasduinen.

Het gebied en de rivier zelf dragen de sporen van hun historische ontwikkeling. Sinds de afscheiding van België en de winning van delfstoffen zijn de nautische aspecten van de Maas steeds belangrijker geworden. Niet de hoogwaterbescherming maar de scheepvaart was bepalend voor menselijke ingrepen die in dit deel van de Maas vanaf het begin van de 20ste eeuw met het hoogtepunt in de periode van de wederopbouw hebben geleid tot pogingen tot normalisatie, het stuwen van de Maas, de aanleg van het Lateraalkanaal en het rechte trekken van de vaarweg. Deze ingrepen hebben geleid tot aanzienlijke aanpassingen in het rivierbed van de Maas zonder dat daarbij inhoudelijk bijzonder rekening werd gehouden met de noodzaak tot hoogwaterafvoer. Daarnaast zijn in de periode van de industrialisatie en wederopbouw ook een aantal knelpunten – zoals de spoorbrug bij Buggenum - ontstaan die ten koste van het bovenstrooms gelegen gebied de afvoer van hoogwaters aanzienlijk belemmeren.

Doordat enige ontwikkeling van betekenis als gevolg van het Besluit Rijks Rivieren van de jaren '90 nagenoeg onmogelijk werd, er sprake was van een aanzienlijke versnippering in het gebied, de bereikbaarheid van de Maas op vele plaatsen zeer beperkt was, terwijl in het gebied aanwezige verblijfsrecreatieve voorzieningen hun hoogtepunt in de economische cyclus veelal reeds achter zich hebben liggen en voorzieningen in het gebied veelal structureel tot stand zijn gekomen, dreigt het gebied steeds verder op achterstand te komen, of – wat misschien nog erger is – worden belangrijke ontwikkelingskansen gemist.

Hoewel in het Maasdal percelen aanwezig zijn die agrarisch van betekenis zijn en soms bijzonder geschikt blijken voor bijzondere teelten, is het bijvoorbeeld ook duidelijk dat op termijn glastuinbouw in het gebied niet meer tot de (bedrijfseconomisch verantwoorde) mogelijkheden zal behoren. Dit terwijl (nog) geen duidelijkheid geboden kan worden ten aanzien van agrarische vestigingen die in het gebied juist zouden kunnen bijdragen aan een duurzame ontwikkeling van rivier en gebied, en niet op de laatste plaats juist het beheer daarvan.

Een op klimaatadaptatie gebaseerd beleid, waarbij rekening wordt gehouden met op de langere termijn steeds verder groeiende hoogwaterafvoeren van de Maas, biedt kansen om de belevingswaarden die aan de rivier verbonden kunnen worden gestructureerd tot uitdrukking te laten komen. De langs de Maas gelegen dorpen kunnen hun relatie met de rivier weer herstellen. De belangrijke functie van de Maas in dit gebied – transport – kan ook ten bate van de regionale economische ontwikkeling uitgebuit worden. De ecologische en recreatieve ontwikkeling van het gebied verdient het om in een toekomst perspectief bevorderd te worden. Wanneer sommigen tegen de achtergrond van de klimaatverandering dit deel van de Maasvallei benoemen als “het Toscane van noordwest Europa” moet beseft worden dat Toscane zeker niet alleen een aangenaam toeristisch gebied is, maar ook een volwaardige en veelzijdig samengestelde economie behelst met bijpassend sociaal-economisch en cultureel leven.

Een dergelijke ontwikkeling kan met een beleidskader als dit meerjarenplan Zandmaas 2 gestructureerd en visie-gestuurd worden. Bestuurlijk gesproken is het dan ook vooral een **sturingsinstrument** waarbij lokale, regionale en landelijke belangen met elkaar verbonden moeten worden. Een andere benadering zou al snel tot gevolg hebben dat het gebied voor werkelijke ontwikkelingen “op slot” zou blijven zitten en dat, als zich al mogelijkheden zouden voordoen, deze incidenteel en zonder ontwikkelingsvisie tot stand zouden komen. Een verdergaande versnippering met kans op verloedering van het gebied is als perspectief voor de provincie niet aanvaardbaar. Daarenboven zou het gebied niet anticiperend op groeiende hoogwaters tot ontwikkeling gebracht worden, maar telkens na een extreem hoogwaterincident “bij toeval” ter hand worden genomen. Gebleken is dat de belangrijkste kansen die zich juist in een structureel ontwikkelingstraject kunnen voordoen, dan blijven liggen.

Veer bij Wess em 1909, Willem Jansen (1871-1949). Bron: Limburg Museum, Venlo

DGR Kade, Baarlo

2. Van bedreigingen naar kansen.

Dit meerjarenplan 2008 beoogt dan ook – een stap verder dan dat van 2007 – meer verdieping en structuur in de ontwikkelingsmogelijkheden te brengen en tot zodanige sturing en samenwerking in te komen dat die ontwikkelingsmogelijkheden in het gebied concreet worden opgepakt. Uiteindelijk gaat het immers niet om papieren beleid, maar om voor de samenleving relevant en concreet handelen van overheid, bedrijfsleven en particulieren. De belangen van het gebied en haar bewoners en gebruikers staan daarbij voorop.

Het gaat om het hier en nu van het Zandmaasgebied in relatie tot de toekomst, waarbij de nadruk ligt op ontwikkeling en kansen tot groei gecombineerd met het voorkomen van schade-risico en problemen in de toekomst. Door aan de toekomst te bouwen kunnen authentieke en met het stroomgebied consistente waarden gecreëerd worden. De kwetsbaarheid van het gebied is voor een belangrijk deel gelegen in de klimaatontwikkeling die naar verwachting hogere rivierwater afvoeren als historisch bekend met zich zal brengen. De Integrale Verkenning Maas gaat daarbij uit van een groei van de maatgevende hoogwaterafvoer 1/1250 naar 4.600 m³/sec Borgharen per 2050 (zie voor een overzicht van hoogwaters en de nomering van de Maas bijlage 1). Dit lange termijn perspectief lijkt voldoende tegemoet te komen aan de zorgvuldigheidseisen die redelijkerwijs aan de overheid gesteld kunnen worden als “doorkijk” voor de in het Zandmaasgebied te bevorderen ontwikkelingen.

Daarbij zijn als aanvullende kwetsbaarheden aan de orde dat achter de tot op heden gerealiseerde en op niveau gebrachte kaden (Mook-Gennep, Venlo en Roermond) een steeds groeiende economische waarde beschermd wordt en ook een stijgend slachtofferpotentieel gehuisvest wordt. Nog los van het gegeven dat het telkens verhogen van kaden geen haalbaar ontwikkelingsconcept is, is verdergaande dijk/kade aanleg ook ongewenst omdat die voor een niet onbelangrijk deel slechts schijnveiligheid biedt. Onderloopsheid respectievelijk gevaarzetting of risico vanwege kwelwater tijdens hoogwaters wordt door dergelijke maatregelen immers eerder bevorderd dan voorkomen. Daarenboven hebben dergelijke maatregelen vanwege het verval van de rivier eerder een hoogwaterbevorderend dan een beveiligend effect. De Maas zou door dergelijke maatregelen immers meer en meer in een korset gedwongen kunnen worden.

De nu opgedane ervaring met de eerste versie van het meerjarenplan Zandmaas 2 leert dat met de daarin opgenomen gebiedsbenadering niet alleen de belangen van de Maas, maar ook die van het aanliggende gebied beter gediend kunnen worden. Leert ook dat er gewonnen kan worden op punten van duurzaamheidsperspectief en ruimtelijke kwaliteit en dat deze aanpak ook andere in het gebied aanwezige urgenties aan het licht kan brengen. Daardoor kan enerzijds werk met werk gemaakt worden, maar anderzijds ook in andere maatschappelijk relevante sectoren een ontwikkelingslag naar de toekomst mogelijk worden. Op deze manier kan de bedreiging van de Maas gezien worden als een kans en uitdaging op weg naar een duurzame toekomst. Vanuit deze insteek beoogt dit nieuwe meerjarenplan zowel op de korte termijn (tot 2015), als op de lange termijn (tot 2030/50) tot resultaat te komen.

3. Geschiedenis, reikwijdte, achtergrond en opzet van dit meerjarenplan

3.1. De geschiedenis van het Meerjarenplan Zandmaas II

Naar aanleiding van de hoogwaters van 1993 en 1995 hebben de Limburgse waterschappen op grond van de Deltawet Grote Rivieren (DGR) – bij wijze van tijdelijke voorziening – kaden aangelegd die Limburg een beschermingsniveau van 1:50 moesten bieden. Gelet op de grote opgave om op een meer duurzame en definitieve wijze in een adequate bescherming te voorzien werd een samenwerkingsverband tussen provincie en de ministeries van Verkeer en Waterstaat (VenW) en Landbouw, Natuur en Visserij (LNV) aangegaan waarbij het projectbureau Maaswerken tot stand kwam om gezamenlijk tot dat resultaat te komen. Daarbij werd eind jaren '90 duidelijk dat de grote rivierkundige werken zoveel tijd ten aanzien van studie, ontwerp en procedures zouden vergen dat versnelling noodzakelijk was. Deze versnelling werd gevonden door – voor wat het Zandmaasgebied betreft – met spoed een Tracébesluit te doen vaststellen en het pakket aan maatregelen te splitsen in onder andere een deel waarin vooral door kadevoorzieningen ten minste 70% van de Limburgse bevolking een bescherming tegen een hoogwatergolf met een kans van 1:250 zou worden geboden. Daarmee werd het pakket aan maatregelen dat voor het Zandmaasgebied werd voorzien, gesplitst in een Pakket I en een Pakket 2.

Pakket 1 omvat 2 hoogwatergeulen (Lomm en Well-Ayen) en vooral kade maatregelen. Tot het pakket behoort ook het na realisatie daarvan bezien waar nog meer kaden zouden moeten worden aangelegd ten einde aan het beschermingsniveau 1:250 te voldoen (de zogenoemde “sluitstukkaden”).

In Pakket 2 zaten met name rivierkundige maatregelen die technisch gesproken maar een beperkte bijdrage leverden aan de hoogwaterbeschermingsdoelstelling, maar wel een aanzienlijke bijdrage leverden aan de ecologische en duurzame ontwikkeling van de rivier. In het kader van de vaststelling van de POL aanvulling Zandmaas (2002) werden daar een aantal initiatieven uit de regio (met name Maascorridor) aan toegevoegd en werd een analyse gemaakt op basis waarvan deze maatregelen onderling vergelijkbaar werden en een voorlopige investeringsraming kon worden gemaakt. Dit met de bedoeling van de provincie en de departementen om dit pakket aan de opdracht van het projectbureau Maaswerken toe te voegen en daarvoor binnen de rijksbegroting (uit de zogenoemde ICES-middelen) aanvullende rijks financiering te krijgen. Bij het aantreden van het kabinet Balkenende I in 2003 bleken deze ICES-middelen echter “verdamppt”. In overleg met de toenmalige bewindslieden heeft de provincie er echter aan vastgehouden dat een traject naar realisatie van Zandmaas 2 open bleef. Van de kant van het ministerie van LNV werd daartoe een bijdrage van € 30 + € 5 miljoen toegezegd. Het genoemde 5 miljoen als multiplier op een regionale bijdrage van gelijke grootte.

Inmiddels werd het projectbureau Maaswerken gereorganiseerd naar een strikt onder verantwoordelijkheid van VenW (RWS) functionerende dienst, met een scherp afgebakende projectopdracht.

Aanvankelijk werd de uitvoeringsopdracht bij LNV zelf neergelegd.

Op 7 december 2005 werd tussen de provincie Limburg en de minister van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit – anticiperend op de introductie van de Wet Investerings Landelijk Gebied – de Overeenkomst Natuurrealisatie Zandmaas gesloten. Hierin is vastgelegd dat de provincie Limburg de regie krijgt over de zogenoemde Veermangelden. Vanaf 2007 zijn deze gelden een verbijzonderd onderdeel van het ILG.

Kort samengevat houdt de overeenkomst in:

- maximaal € 30 miljoen te verhogen met maximaal € 5 miljoen indien de regio minimaal € 5 miljoen bijdraagt
- gereed in 2015
- 460 ha extra rijks-EHS (riviernatuur) te begrenzen
- inrichting nevengeulen Baarlo (Belfeld-West) en Afferden (Sambeek-Oost)
- in 2010 € 25 miljoen besteed
- aankoop ruilgronden toegestaan.

In de overeenkomst is verder de verplichting voor de provincie opgenomen hiervoor een plan op te stellen.

Met het Meerjarenplan Zandmaas II 2007 en nu met het geactualiseerde Meerjarenplan 2008 geeft de provincie Limburg duidelijkheid over haar plannen voor het Zandmaas gebied tot en met 2015 én op hoofdlijnen tot 2050. Het meerjarenplan 2008 legt ten opzichte van het meerjarenplan 2007 meer accent op IVM en lange termijn, versterkt de integrale gebiedsontwikkeling en publiek-private samenwerking en kiest voor een dusterbenadering van projecten.

3.2. Afbakening

Het Meerjarenplan Zandmaas II betreft het Zandmaasgebied in Limburg gelegen vanaf de Maasplassen bij Roermond tot en met Geysteren aan de westoever en tot en met Mook aan de oostoever.

Het tijdpad loopt van 2008 via 2015 naar 2050.

Het Meerjarenplan is aanvullend op Pakket I dat door RWS Maaswerken wordt uitgevoerd, met dien verstande dat wel rekening wordt gehouden met ontwikkelingen die op elkaar aansluiten, respectievelijk – gelet op het lange termijn perspectief – elkaar mogelijk zouden kunnen verstoren. Daarbij moet met name gedacht worden aan de natuur vriendelijke oeverontwikkelingen zoals die zijn opgenomen in het Tracébesluit Zandmaas en het hoofdstuk sluitstukken waarvan de voorbereiding in overleg met de waterschappen en op initiatief van RWS Maaswerken momenteel zodanig ter hand wordt genomen dat oplevering per 2015 realistisch en haalbaar is.

Het plan heeft een integraal gebiedsgericht karakter: niet alleen veiligheid en natuur krijgen aandacht maar ook wonen, landbouw, werken en recreatie. Een nauwe afstemming met het gebiedsbeleid van de provincie en in het bijzonder de reconstructie ligt – met onderkenning van de verschillen in schaalniveau - hiemee voor de hand.

Het Meerjarenplan heeft als basis bestaande beleidsplannen met achterliggende kennisdocumenten zoals:

- de overeenkomst LNV - Provincie over Natuurrealisatie Zandmaas
- de plannen uit Zandmaas Pakket II+
- het Initiatiefplan Noordelijke Zandmaas, zoals 24 juni 2005 door Provinciale Staten vastgesteld,
- de studie Integrale Verkenning Maas (IVM)
- provinciale verordening waterkeringen
- de evaluatie van het meerjarenplan 2007
- de thema-uitwerkingen Zandmaas II (natuur, grondstromen, archeologie, rivierkunde, hydrologie, landbouw).

en sluit aan op lopende trajecten zoals Zandmaas Pakket I in uitvoering door RWS Maaswerken en enige private initiatieven.

Het karakter van het Meerjarenplan is flexibel; periodiek kan het plan aan de hand van voortschrijdend inzicht en initiatieven van derden geactualiseerd worden. De behoefte aan actualisatie wordt aan de hand van een halfjaarlijks voortgangsverslag bestuurlijk bepaald.

3.3. Doelen

Het doel van het Meerjarenplan Zandmaas II is meerledig:

- inzicht geven in de provinciale visie, strategie en inzet van instrumenten voor Zandmaas II
- inzicht geven in de samenhang van de diverse projecten in het Zandmaasgebied en de wijze waarop de provincie hier mee omgaat.
- sturing geven aan de besteding van de Veemangelden (30 + 2 x 5 = 40 miljoen Euro);
- andere overheden, private partijen en maatschappelijke organisaties stimuleren hun eigen initiatieven hierop te laten aansluiten waardoor de gewenste ontwikkelingen rond het Zandmaasgebied versneld, kwalitatief verbeterd en/of beter betaalbaar worden
- Sturing te geven aan de ontwikkelingen in het perspectief van 2050.

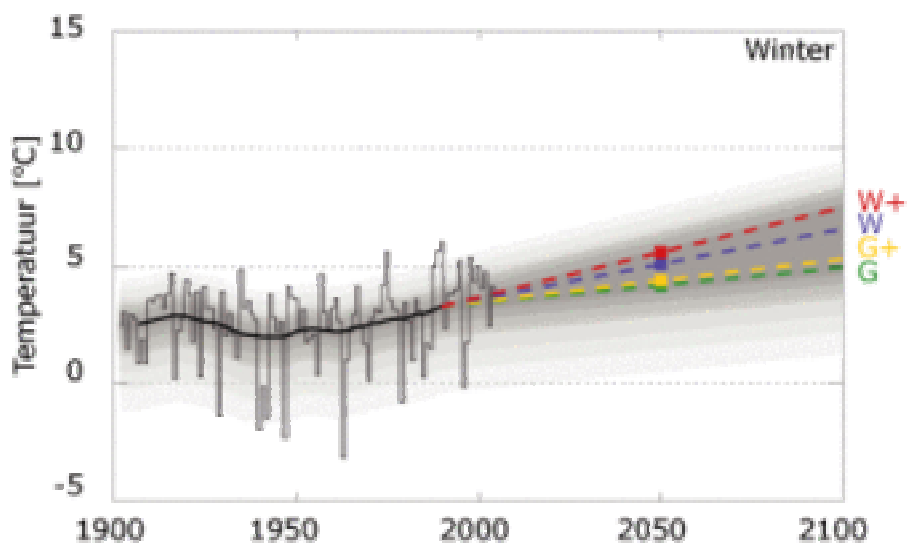
Aldus kader en sturing bieden voor de (maatschappelijke) ontwikkelingen in het Zandmaasgebied. Bedrijven/private partijen kunnen hiermee rekening houden bij hun planvorming en uitvoering van projecten.

Hoogwaterstanden kerk Steijl

3.4. Veiligheids- en klimaatstrategie.

Voor wat betreft de veiligheidstrategie sluiten wij aan bij het rijksbeleid waarin naast en met accent op preventie ook het beheer van hoogwatersituaties en calamiteiten aandacht heeft. Dit heeft consequenties voor de ontwerpeisen per gebied. Zo menen wij dat bij ontwikkelingen rond Bergen tevens voorzien moet worden in een hoogwatervrije verbinding tussen (de dijkringgebieden van) Oud- en Nieuw Bergen. Voor de rivier en haar vallei blijft het adagium van “ruimte voor de rivier” uitgangspunt. De groei van de rivier is een natuurlijk proces. Wanneer daarmee niet wordt meebewogen, leidt dit tot zowel technisch als sociaal-economische enkel tot vooruitgeschoven (substantiële) meerkosten. Daarenboven is het zaak tot principiële keuzes te kunnen komen en niet enkel “het laag hangend fruit” en de gemakkelijke oplossingen te kiezen die nu als vanzelfsprekend behapbaar lijken. De ontwikkeling van het Zandmaasgebied moet gericht zijn op de toekomstige situatie zoals die – dankzij de voortgang van de wetenschap – als waarschijnlijk voorzienbaar wordt. De bewoners, gebruikers en mogelijke bezoekers van het Zandmaasgebied maken nu en in volgende generaties aanspraak op een functioneren van overheden en samenleving die (mogelijk ernstige) problemen voor hen voorkomen hebben. Een veilige Maas is een veilig Limburg, een mooie Maas is een mooi Limburg. De ontwikkeling van het Zandmaasgebied moet daaraan bijdragen en welvaart en welzijn bevorderen.

Klimaatscenario's.

3.5. Opbouw Meerjarenplan

Het Meerjarenplan 2008 wordt daarom opgebouwd uit vijf hoofdlijnen:

- beleidskader, visie, strategie en aanpak
- projecten, projectoverschrijdende aspecten en clustering projecten
- instrumenten tot 2015: grondverwerving, EHS(-begrenzing), Veermangelden
- tijdspaden en geld (2008 – 2015 – 2050)
- organisatie en communicatie.

Voor de visualisering bij dit Meerjarenplan zijn voor Zandmaas II kaartbeelden opgesteld. Daarop zijn onder meer topografie, aanduidingen vanuit het water- en natuurbeleid, begrenzingen van (potentiële) projecten en initiatieven, IVM en dijkkringgebieden aangegeven.

4. Algemeen beleidskader

Voor dit Meerjarenplan Zandmaas II zijn de belangrijkste beleidskaders:

- a. De LNV - Provincie Overeenkomst Natuurrealisatie Zandmaas.
Hierin worden behalve de inhoudelijke doelstellingen ook randvoorwaarden aan de financiële bijdrage gesteld: deze bijdrage van het Ministerie van LNV is maximaal € 30 miljoen te verhogen met maximaal € 5 miljoen indien de regio minimaal € 5 miljoen bijdraagt. Ook moet tot en met 2010 minimaal M € 25 besteed zijn aan inrichting en verwerving van gronden inclusief ruilgronden.
- b. Provinciaal Omgevingsplan (POL) 2006 en POL-aanvulling Zandmaas 2002.
In het POL 2006 worden de strategische doelen voor het veerkrachtig watersysteem Maas in het gebied beschreven terwijl in de POL-aanvulling Zandmaas ten aanzien van de in het gebied te treffen kademaatregelen (Zandmaas I) concrete beleidsbeslissingen zijn opgenomen en voor de (optioneel) te treffen rivierkundige maatregelen een beleidskader wordt geboden. Voorts zijn de natuurcompensatie en de ecologische ontwikkeling rond de Heukelomse beek in deze POL-aanvulling opgenomen. Daarmee ligt het strategisch kader vast, zijn tevens de mogelijkheden van (aanvullende) initiatieven bepaald en is (met Zandmaas Pakket I) ook duidelijk wat in ieder geval tot ontwikkeling zal komen (of al gerealiseerd is).
- c. Het Tracébesluit Zandmaas/Maasroute.
Hierin zijn twee rivierkundige maatregelen (de hoogwatergeulen Lomm en Well-Ayen) als concrete beleidsbeslissing opgenomen (Lomm is vergund en in uitvoering, voor Well-Ayen is de vergunningverlening in voorbereiding). De verbetering van de Scheepvaartroute is hierin opgenomen en tevens is het project "natuurvriendelijke oevers" hierin opgenomen.
- d. De (rijks) beleidslijn Grote Rivieren.
Deze is van invloed op de mogelijkheid ten aanzien van ontwikkelingen vergunningen te verlenen op grond van de Wet beheer Rijkswaterstaatswerken (Ministerie VenW).
- e. Provinciaal gebiedsgericht beleid/"platteland in uitvoering".
Hierin zijn ten aanzien van de gebiedsgerichte ontwikkeling operationele doelen aangegeven.
- f. Stimuleringsplannen.
Hierin zijn voor de provincie Limburg ten aanzien van de ecologische ontwikkeling zowel beleidsuitwerking als doelen aangegeven.
- g. Kaderrichtlijn Water (KRW).
Deze EU-richtlijn krijgt nu de vertaalslag naar het kwalitatief én kwantitatief waterbeleid in Nederland. In 2009 wordt het gehele maatregelenpakket vastgesteld inclusief realisatietermijnen en beschikbaarheid van budgetten. Voor de Maasvallei is daarbij relevant dat in dit kader ook voor Rijkswaterstaat investeringsmiddelen beschikbaar zullen komen.
- h. Integrale Verkenning Maas (IVM).
Deze lange termijn verkenning heeft geresulteerd in een ruimtelijke reservering (voor het stroomgebied) van de Maas (gebieden waar op lange termijn (2050 en later) mogelijk ruimte geboden moet worden aan de rivier) hetgeen in principe is betrokken bij de vaststelling van het Provinciaal Omgevingsplan 2006 waarin deze gronden zijn aangewezen als "veerkrachtig watersysteem Maas". Voor de uitvoering van deze maatregelen zijn van rijkszijde geen (toekomstige) financiële middelen gereserveerd. De reservering heeft wel onmiddellijke consequenties voor de uitvoering van werken en activiteiten in het beheergebied van Rijkswaterstaat.
- i. Initiatiefplan Noordelijke Zandmaas, 24 juni 2005 door Provinciale Staten vastgesteld.
Hierin hebben Provinciale Staten een kader aangegeven waarbinnen, wat hen betreft prioritair, rivierkundige ontwikkelingen van Venlo tot Bergen gepositioneerd en tot uitvoering gebracht moeten worden. Het initiatiefplan werd in 2007 al in dit meerjarenplan geïntegreerd.

Voor de wijze van aansturing en financiering speelt verder het ILG (Investeringsbudget Landelijk Gebied) vanaf 1 januari 2007 een belangrijke rol. De door LNV toegezegde bijdrage voor Zandmaas 2 wordt vanaf 2007 via het ILG aan de provincie Limburg ter beschikking gesteld. Dit betekent dat de programmering in tijd (per jaar) en geld voor Zandmaas II afgestemd wordt met het ILG.

5. Visie, beleid en ambities voor het Zandmaasgebied

Voorliggend Meerjarenplan is een flexibel plan dat ieder jaar aangepast kan worden. Dit betekent uiteraard niet dat elk project of initiatief zonder meer past binnen het Meerjarenplan. Om te toetsen of een project past is het nodig om zowel een inhoudelijke visie te hebben hoe het Zandmaasgebied er op de lange termijn uit zou moeten komen te zien als een strategie op welke manier deze visie tot werkelijkheid kan komen en hoe aan deze wordende werkelijkheid sturing kan worden gegeven. Het Meerjarenplan biedt de basis om verschillende projecten aan elkaar te verbinden, bakent het gebied waarbinnen deze tot stand kunnen komen af en kan tot uitdrukking brengen waar ten opzichte van al vastliggende projecten (zoals bijvoorbeeld de hoogwatergeul Lomm) nog kansen voor meerwaarde liggen. Door de in het kader van de Integrale Verkenning Maas (IVM) verworven kennis op gebieds- en projectniveau te laten doorwerken kan richting gegeven worden aan de voor de transformatie van het gebied benodigde dynamiek en kunnen allianties ontstaan om de dynamiek te stimuleren, meerwaardes te creëren en tot concrete uitvoering te brengen.

Voor doorwerking van de visie ten aanzien van het gebied op langere termijn (ook na 2015) zijn voor het Zandmaasgebied een aantal ontwikkelingen cruciaal:

Weerd ten noorden van Kessel. Foto Maaike Vellinga 2008

5.1. Water / veiligheid

Vanuit het aspect water/veiligheid van de Zandmaas als onderdeel van het hele Maassysteem zijn met name de maatgevende waterafvoeren belangrijk en tegen die achtergrond ook de klimaatverandering met de bijbehorende consequenties voor de neerslaghoeveelheden in de tijd. Deze laatste zal immers – tezamen met de statistische ontwikkeling van de afvoeren – tot aanpassingen leiden. Veiligheid is voor de gebiedsontwikkeling in het Zandmaasgebied leidend.

Voor de Zandmaas betekent dit dat de behoefte aan ruimte voor de Maas naar verwachting zal blijven toenemen. IVM geeft hiervan een goede indicatie. Limburg – en dus ook het Zandmaasgebied – blijft daarnaast een rol spelen in de opvang (retentie) van Maaswater bij hoge waterstanden met name voor hoogwaters die de norm van 1/250 te boven zullen gaan.

Iedere mogelijke locatie die tegen deze achtergrond van functionele betekenis kan zijn, zal (binnen de contour van het veerkrachtig watersysteem zoals in het POL 2006 aangegeven) voor de lange termijn gereserveerd moeten worden en zo nodig inzetbaar zijn. Juist om het effect daarvan af te bakenen en ruimtelijk te begrenzen is deze contour in POL 2006 opgenomen. Gelet op het nu opgestarte onderzoek naar de sluitstukkaden zal ook een herijking van het buiten/binnendijks gelegen gebied in de Maasvallei plaats kunnen vinden en zal bezien moeten worden waaraan deze dijkverbeteringen qua ontwerp-eisen moeten voldoen.

Naar verwachting zal het kabinet in de komende bestuursperiode het beleid ten aanzien van hoogwaterbescherming op strategisch niveau opnieuw formuleren. De doorwerking daarvan zal ook op de (inrichting van) dit gebied van invloed kunnen zijn.

Stuw Afferden

Stuwen zijn niet alleen van betekenis voor het nautisch beheer van de rivier, maar ook voor de hoog waterbescherming. Bij wassend water worden zij te beginnen benedenstrooms "gestreken". Deze stuw bij Afferden bij omstreeks 600 tot 800 m³/sec tot de stuw bij Borgharen bij omstreeks 1200 – 1400 m³/sec. Boven dat volume is de rivier dus niet langer "gestuwd" maar geheel vrijstromend. Voor de scheepvaart blijven dan de kanalen beschikbaar tot dat het volume zodanig gegroeid is dat ook die onmogelijk is geworden.

In totaal zijn ten behoeve van de nadere analyse rivierkunde op grond van Zandmaas II – 2007 35 projecten aangeleverd. Van deze 35 projecten zijn 11 projecten niet meegenomen in de effectbeoordeling. Van deze 11 projecten was onvoldoende informatie beschikbaar of de ingreep was al meegenomen in Zandmaas I.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het waterstandsverlagend effect van de projecten uit het Meerjarenplan Zandmaas (II) op de trajecten Roermond – Venlo (rkm 80 – 110) en Venlo – Mook (rkm 111 – 164). Verder is ook voor de drie grote woonkernen langs de Zandmaas, te weten Roermond (rkm 72 – 79), Venlo (rkm 102 – 109) en Gennep, Mook/Middelaar (rkm 151 – 163) bepaald wat de gemiddelde en maximale verlaging lokaal is bij een afvoer van 1x/250 jaar. De gebruikte trajecten van de woonkernen zijn in overeenstemming met het POL Kadeplan Zandmaas 2002.

Waterstandverlagend effect (m) van alle projecten op verschillende riviertrajecten (1x/250 jaar):

Traject	Ligging (rkm)	Verlaging (m)	
		Gemiddeld (riviervak)	Maximaal (lokaal)
Zandmaas	72 – 165	-0,29	-0,57
Roermond – Venlo	72 – 110	-0,23	-0,45
Venlo – Mook	111 – 165	-0,34	-0,57
Roermond	72 – 79	-0,15	-0,18
Venlo	92 – 109	-0,38	-0,45
Genneep, Mook/Middelaar	151 – 163	-0,18	-0,27

Hieruit kan worden afgeleid dat de projecten uit het Meerjarenplan Zandmaas tot een aanzienlijke hoogwaterstandsverlaging leiden. Gemiddeld op de Zandmaas (rkm 72 – 165) bedraagt de verlaging 29 cm, de maximale verlaging (lokaal) bedraagt 57 cm

Gebleken is dat het project met de grootste waterstandsverlaging de Reactivering Oude Maasarm is. Het meest effectief is het project Lateraalkanaal-West Fase voor de gehele Zandmaas en het benedenstroomse gebied (Brabant. Zuid-Holland/Rotterdam).

Wij menen dat deze tussentijdse analyse aangeeft dat met optimalisatie van projecten en toereikende ontwerp-principes een goede opmaat wordt gevonden naar een uiteindelijk rivierkundig maar ook uit overwegingen van klimaatbeleid duurzaam verantwoorde ontwikkeling met resultaat tot een lokkend perspectief is geworden. Het doorzetten daarvan in nauwe samenwerking met Rijkswaterstaat Limburg en overige gebiedspartners geeft dan ook aanleiding tot een bestuurlijke hoge prioriteit. Het gebiedsontwikkelingsproces biedt op zo een manier ook kansen om de met de Integrale Verkenning Maas beoogde eindsituatie tijdig naar verwerkelijking te brengen.

De Provincie zal alle projecten op IVM-uitvoerbaarheid toetsen en zo mogelijk bij uitvoering IVM-maatregelen meenemen. Dit zal ten opzichte van bovenstaande tabel nog tot verdergaande hoogwaterstandsdingen leiden.

5.2. Natuur

De provincie Limburg heeft haar natuurbeleid vastgelegd in Stimuleringsplannen. De daar vastgelegde begrenzing voor de Ecologische hoofdstructuur is bedoeld voor de lange termijn (tenminste 2015). Langs de Maas zijn daarin al een aantal gebieden als natuur begrensd en gedeeltelijk al aangekocht en ingericht.

Door de overeenkomst van LNV en provincie Natuurrealisatie Zandmaas zal dit per 2015 nog met 460 ha extra zijn uitgebreid. Op kaartbeelden zijn voor het Zandmaasgebied de al begrensde rijks-EHS aangegeven evenals de zogenaamde POG-gebieden (= Provinciale Ontwikkelingszone Groen).

Foto: DLG

De bescherming van natuurwaarden is in Nederland vastgelegd in de Flora- en Faunawet en in de Natuurbeschermingswet. Richting uitvoering en vergunningverlening van de Zandmaas II projecten is het daarom van belang goed zicht te hebben op de effecten van de plannen en inrichtingsmaatregelen op de bestaande natuurwaarden.

Natuur kán niet alleen bekeken worden binnen de projectgrens, maar moet ook altijd gezien worden in een bredere context. Om die reden is ervoor gekozen het aspect natuur nader te analyseren zodat samenhang en mogelijke oplossingen tussen de projectgebieden naar voren kunnen komen.

Op basis van de thema-uitwerking natuur zoals die in het kader van het meerjarenplan Zandmaas 2007 werd uit gevoerd kwamen concluderend de volgende punten naar voren:

- Grootschalig grondverzet in het Maasdalen kan hydrologische gevolgen op afstand hebben. Naast allerlei andere sectoren die daarmee geraakt kunnen worden is er sprake van een mogelijke invloed op Natura2000-gebieden. Een noodzaak tot projectaanpassingen en/of mitigatie kan daardoor eventueel aan de orde zijn. Het voornaamste Natura2000-gebied in de invloedssfeer van het meerjarenplan is het Maasduingebied – liggend op de oostoever van de Maas tussen globaal Venlo en Gennep. Andere relevante Natura 2000-gebieden binnen de invloedssfeer van het meerjarenplan zijn Oeffelter Meent, Boshuizenbergen, Leudal en Swalmdal.

- Voor de uitvoering van de projecten zal bijna altijd een actuele inventarisatie of quick-scan uitgevoerd moeten worden omdat een deel van de inventarisaties verouderd of onvolledig is.

Aangezien deze inventarisaties seizoenswerk zijn kan het veel tijd vragen voordat beoordeling op basis van de actuele inventarisaties aan de orde kan zijn. Dat kan vertragend werken in de voorbereiding van een project respectievelijk op de uitvoering.

- In veel projecten is voornamelijk onduidelijk of en in welke mate zeldzame en bijzondere (en derhalve beschermde) soorten geraakt worden. Veel hangt er bijvoorbeeld vanaf hoe die soorten het betreffende terrein (en dan vooral het gebied van de daadwerkelijke uitvoeringswerken) gebruiken en dat gebruik wordt uit de soortenlijstjes per project onvoldoende duidelijk. Ook dit zal vertragend werken op zowel de planuitwerking als de uitvoering.

- Voor een aantal soorten is wel op voorhand duidelijk dat er bij uitvoering van projecten mitigerende of compenserende maatregelen zullen moeten worden getroffen. Dat zijn bijvoorbeeld dassen, vleermuizen en roofvogels.

Om die redenen is de provincie er voorstander van een gedragscode, waarin is beschreven hoe om te gaan met flora- en faunasoorten in een bepaalde omgeving. Deze zou in afstemming met de ontheffingverlener (de Dienst Regelingen van LNV) tot stand moeten komen. Daarbij gaan wij er van uit dat met een concretisering van de planning ook een concretisering van de inventarisatieonderzoeken mogelijk wordt.

Op grond van de overeenkomst met LNV zal ultimo 2015 460ha natuur aanvullend begrensd worden. De provincie heeft er begrip voor dat dit gevoelig ligt bij met name de landbouwsector omdat deze extra hectares een extra claim zijn op het buitengebied. Daarbij dient bedacht te worden dat deze “natuur” op de eerste plaats dienstbaar zal moeten zijn aan de hoogwaterbescherming in het Zandmaasgebied.

Daarenboven biedt dit gegeven ook een kans om gebieden aan te wijzen die tot natuur ontwikkeld dienen te worden. Gebleken is dat de 29 projecten van Zandmaas II - 2007 samen 3565 ha bevatten. Hiervan is 387 begrensd als bestaande natuur en 604 ha begrensd als nieuwe natuur. Daarnaast is 112 ha begrensd als Co gebied binnen het provinciaal stimuleringsplan. 995 Ha is begrensd als Provinciale Ontwikkelingszone Groen, opgenomen in het POL. 1467 Ha heeft geen enkele van de genoemde aanduidingen en is dus opgenomen als "wit" gebied. De projecten in het kader van Zandmaas 2 vallen deels binnen begrenzings van bestaand groen ruimtelijk beleid, voor 1400-2400 ha echter niet. De met LNV overeengekomen extra begrenzing van 460 ha Rijks EHS komt hieraan deels tegemoet. Hierbij past echter een kanttekening. Doordat bij deze berekening gerekend is met hele projectgebieden – en niet met de oppervlakte van de daadwerkelijke ingrepen – moet in de berekening een aanzienlijke overschatting zitten, die slechts door nadere detaillering van de projecten is terug te brengen.

De provincie wil daarom bij het begrenzen van 460 extra EHS er van uit gaan dat deze extra gronden aansluitend op bestaande EHS, binnen de POG, en (deels) in het winterbed van de Maas. Het gaat daarbij om natte en laaggelegen gebieden (en zeker kwelgebieden) die ecologisch de voorkeur hebben ten opzichte van drogere gebieden. Daarmee zou de nieuwe EHS dus ook eerder in het huidige Maasdal dan op de terrassen komen te liggen.

Ten aanzien van de drie in Zandmaas 2 opgenomen nevengeulen zou een zone van minimaal 50 m aan weerszijden van de feitelijke nevengeulen prioritair moeten zijn teneinde natuurontwikkeling in de nevengeulen goed tot z'n recht te laten komen. Er kan dan sprake zijn van een min of meer robuust systeem.

Gebleken is ook dat het begrenzen van nieuwe natuur in het kader van de Zandmaasprojecten vooral zinvol is in Ooijen-Wanssum, Arcen en Lottum vanwege de mogelijkheden om daarmee grotere forse en meer robuuste natuurgebieden te realiseren.

Aandachtspunten daarbij zouden moeten zijn:

- de nieuw te begrenzen EHS dient mede eventuele compensatievereisten van de projecten op te lossen. Verwacht kan worden dat er bijvoorbeeld dassenleefgebied ingericht moet worden.
- Mogelijk moet voorkomen worden dat er kleine landbouwenclaves te midden van potentieel of actueel natuurgebied overblijven.
- De nieuwe EHS beslaat slechts gebieden die direct aan de rivier gerelateerd zijn.

De natuurdoeltypen die aan de orde zijn betreffen: 2, 4 7a, 7b en 8 (op grond van het Eindrapport normbijdragen inrichting, LNV november 2004).

Bij het bovenstaande passen ten aanzien van de natuurontwikkeling nog een aantal nuancerende bemerkingen:

- gelet op de klimaatverandering en de voorzienbare langdurigheid van de veranderingsprocessen in de Maasvallei dienen er naar de mening van de provincie instrumenten aanwezig te zijn die voorkomen dat natuurwaarden autonoom van invloed kunnen zijn op dat veranderingsproces. Het veranderingsproces op zich zal meer en meer diversiteit en authenticiteit met zich brengen en telkens meerwaarde bieden ten opzichte van de nu (of dan) bestaande waarden. Deze waarden van nu mogen geen belemmering voor het veranderingsproces met zich brengen.
- De klimaatverandering heeft eveneens tot gevolg dat er ten aanzien van soorten(bescherming) nog niet geziene effecten kunnen ontstaan. Basisgegevens is dat de morfologie en het substraat in het gebied zal veranderen, welke soorten daarop over enige decennia het beste onder "natuurlijke omstandigheden" zullen gedijen is nu niet zonder meer voorzienbaar, noch zo'n voorzienbaarheid "centraal gestuurde ecologische ontwikkeling" nastrevenswaard.
- Natuurgebieden kunnen van grote en/of voldoende ecologische betekenis en belevingswaarde zijn terwijl daarop nochtans wel een agrarische bedrijfsfunctie mogelijk blijft. Particulier natuurbeheer is daarom expliciet een realistische optie om de kwaliteitsdoelstellingen in het Zandmaasgebied te bereiken. Anderzijds menen wij dat het door de natuurbeherende instanties te voeren beheer met name ten aanzien van het aspect extensieve veehouderij nog een verdergaande ontwikkeling zou moeten doormaken, zodanig dat daarin een zelfstandige regionaal economische waarde kan worden onderkend. Meer samenhang in en vergroting van de in het gebied noodzakelijke kuddes bieden kansen voor het "Limburgs Wildemis Vlees".

5.3. Land- en tuinbouw

De land- en tuinbouw is een factor van betekenis in het Zandmaasgebied. Niet alleen heeft de land- en tuinbouw een economische waarde voor het gebied (waaronder werkgelegenheid) maar is deze van belang voor de leefbaarheid van de kernen langs de Maas. De landbouw zorgt voor een landschappelijke openheid die karakteristiek is voor het Zandmaasgebied. Dit draagt - mede door ook eigen initiatieven vanuit de land- en tuinbouw- waardevol bij aan natuur en recreatie in het gebied. Ontwikkelingsruimte is voor blijvende bedrijven daarom essentieel om bovenstaande waarden te behouden.

Voor de glastuinbouw in het winterbed van de Maas is het perspectief beperkt en op termijn nihil; om aan de veiligheidsnormen vanuit de rivier te voldoen, schade te voorkomen en bedrijfseconomische ontwikkelingsruimte mogelijk te maken zal sanering gekoppeld aan vervangende perspectieven buiten het winterbed van de Maas daarom noodzakelijk zijn. In het winterbed van de Maas is grondgebonden landbouw mogelijk én gewenst. Deze inpassing van de agrarische sector buitendijks kan ontwikkelingsgericht plaatsvinden met oog voor combinatie van landbouw met andere functies.

Bij Broekhuizervorst

De in het kader van het meerjarenplan 2007 uitgevoerde landbouwkundige analyse leert dat van de 25 projecten waarvan voldoende gegevens beschikbaar waren van de daarin opgenomen 3378 ha. groot, 1087 ha niet bedrijfsmatig in agrarisch gebruik waren. Deze hectares zijn verder buiten beschouwing gelaten. 2291 ha is volgens de Basis Registratie Percelen (BRP) gegevens wél agrarisch in gebruik, onderverdeeld naar 1206 ha bouwland, 1030 ha grasland, 51 ha braak, 3 ha natuurterrein en 1 ha overig.

In het gebied hebben 261 land- en tuinbouwbedrijven grond in gebruik. 233 bedrijven zijn hoofdberoepbedrijven. Hiervan liggen 23 bedrijven met de bedrijfsgebouwen in de Zandmaas projectgebieden. De overige bedrijven hebben alleen gronden in het gebied. De belangrijkste sectoren zijn akkerbouw/volgrondstuinbouw, melkvee/rundvee en boomkwekerijbedrijven.

Na realisatie van alle Zandmaas projectgebieden hebben 4 bedrijven helemaal geen grond meer. Het aantal bedrijven met meer dan 40 ha neemt met 40% af, terwijl het aantal bedrijven 10-40 ha nagenoeg gelijk blijft. Het aantal bedrijven met <10 ha neemt met 65% toe.

Het verdient aanbeveling om in het kader van de Zandmaas te bezien of en zo ja welke verruwing in het Maasdal tot de rivierkundige (on-)mogelijkheden behoort (en waar) en welke landbouw daarbij mogelijk is. Op voorhand kan geconstateerd worden dat aan glastuinbouw geen toekomst kan worden geboden

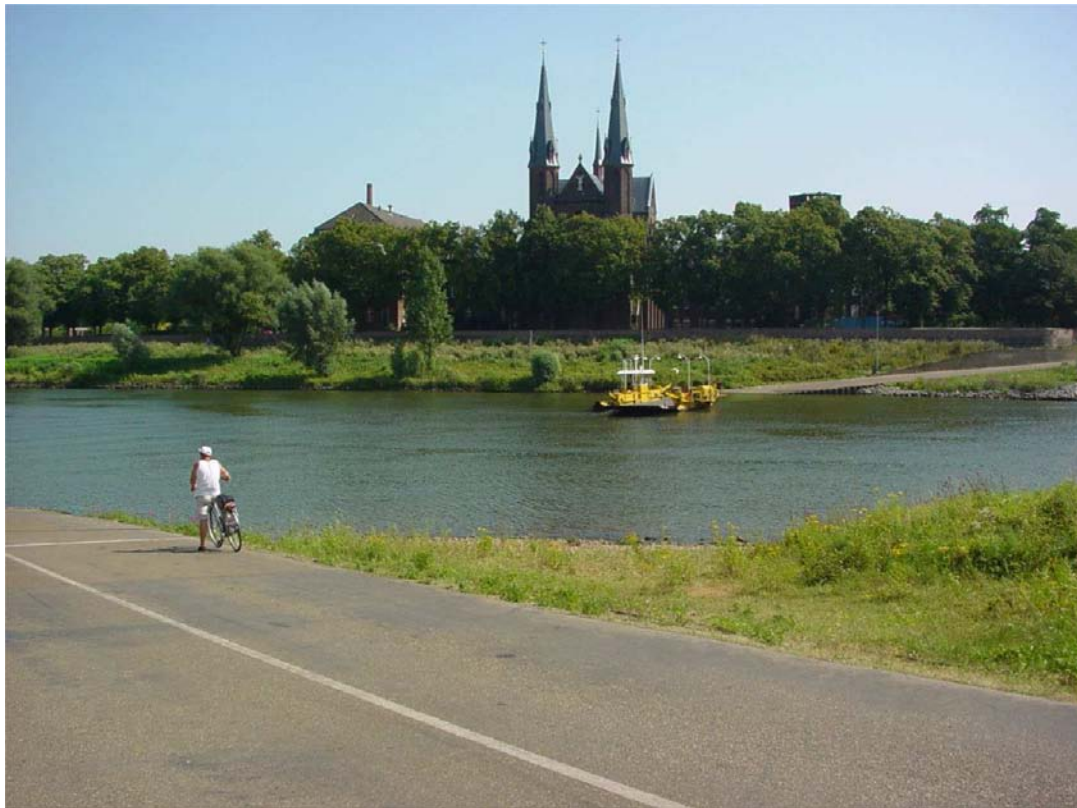
in het winterbed van de Maas terwijl er in dit gebied ten minste potentieel goede mogelijkheden onderkend kunnen worden voor duurzame beweidingvormen (zelfs intensieve).

Daarnaast moet bij de verdere ontwikkeling in aanmerking worden genomen dat het Maasdal specifieke (agrarische) kwaliteiten heeft die van invloed op de project-/gebiedsontwikkeling moeten kunnen zijn.

De provincie streeft er naar om zowel voor de termijn tot 2015 als voor de zeer lange termijn met de LLTB tot samenwerkingsafspraken te komen op grond waarvan enerzijds de realisatie van de doelstellingen van dit meerjarenplan als anderzijds een structurele ontwikkeling van de sector gewaarborgd kan worden.

5.4. Ruimtelijke kwaliteit

Voor het hele Zandmaasgebied is de ruimtelijke kwaliteit van overkoepelend belang voor de diverse functies. De Nota Ruimte en IVM geven hiertoe mede een aanzet. Bij alle projecten die naar uitvoering gebracht moeten worden zal het verbeteren/ verhogen van ruimtelijke kwaliteit zowel functioneel als in termen van belevingswaarde uitgangspunt moeten zijn. Naast belevingswaarden gaat het daarbij ook om kenbaarheid, herkenbaarheid en bereikbaarheid bij de publieke toegankelijkheid van het gebied en de rivier.

Veer t Steijl. Foto: DLG

5.5. Archeologie

Uit de op grond van het besluit tot vaststelling van het meerjarenplan Zandmaas 2007 – 2015 van maart 2007 uitgevoerde analyse ten aanzien van het thema archeologie bleek dat een aanzienlijke kostenpost voorzien kon worden indien - geredeneerd vanuit de op grond van het provinciaal beleid vastgestelde aandachtsgebieden - op de daarvoor in het Zandmaasgebied in aanmerking komende locaties (zie kaartbeeld) onderzoek zou worden gedaan dat geheel dekkend en risicovrij zou plaatsvinden.

Aangezien een dergelijke kostenpost verhinderend zou zijn om de in het Zandmaasgebied voorziene ontwikkeling tot stand te brengen is omgezien naar mogelijke alternatieven, waarbij enerzijds gewaarborgd diende te worden dat de in het gebied aanwezige archeologische waarden mede in het licht van de moderne wet- en regelgeving voldoende gerespecteerd zouden worden, maar dat anderzijds ook de (uiteindelijk maatschappelijke) kosten zoveel mogelijk beperkt zouden worden. Aangezien deze kosten sterk afhankelijk zijn van de gevolgde onderzoeksmethodiek, werd daarover overleg gepleegd met de RACM, die in het kader van de (RWS)Maaswerken nauw betrokken is bij het

archeologisch onderzoek in het Limburgse Maasdal. Als kenniscentrum heeft de RACM een Wetenschappelijk Beleidsplan opgesteld voor het behoud en onderzoek van archeologische waarden in het Maasdal. Een belangrijk uitgangspunt daarvan is de landschapsgerichte aanpak: de archeologische relicten worden in samenhang met het omringende landschap onderzocht.

Om inzicht te kunnen krijgen in de archeologische potentie en de landschappelijke opbouw van de op het kaartbeeld aangegeven gebieden dienen als eerste stap in een aan snee komend plangebied een inventariserend booronderzoek en een oppervlaktekartering uitgevoerd te worden. Een dergelijk onderzoek bevestigt al dan niet of een gebied rijk is aan archeologische sporen en vondsten uit de prehistorie tot en met de Nieuwe Tijd.

Archeologisch onderzoek Lomm; Bron: Delfstoffen Combinatie Maasdal DCM

Naast de vaststelling van de archeologische potentie van het in aanmerking komend onderzoeksgebied levert een dergelijk onderzoek een gedetailleerd beeld van de verschillende landschappelijke eenheden, waaraan weer verschillende verwachtingen verbonden kunnen worden.

Uit een dergelijk onderzoek blijkt ook of het betreffende projectgebied vanwege (een grote) landschappelijke gaafheid en diversiteit en vanwege het mogelijk grote archeologische potentieel al dan niet geschikt is voor een gebiedsgericht onderzoek met landschapsarcheologische vraagstellingen.

Wanneer dat het geval blijkt, dan kan een onderzoeksstrategie gekozen worden zoals die is gevolgd in de opgraving Lomm fase 2, waarbij de RACM als bevoegd gezag heeft opgetreden.

Nederzetting uit de IJzertijd

Archeologisch onderzoek hoog watergeul Lomm, Bron: Delfstoffen Combinatie Maasdal DCM

Deze onderzoeksstrategie is ontwikkeld om met beperkt beschikbare financiële middelen een optimale kennis over de bewoningsgeschiedenis en het landschapsgebruik te genereren. Door middel van

profiel- en proefsleuven is eerst de potentie van de verschillende landschappelijke eenheden voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen vastgesteld. Na evaluatie van de resultaten zijn, direct aansluitend, enkele gebieden geselecteerd die vlakdekkend zijn opgegraven. Deze werkwijze van gecombineerd proefsleuvenonderzoek en opgravingen is zeer succesvol gebleken en heeft een goed inzicht gegeven in de bewonings- en landschapsgeschiedenis van de prehistorie tot in de Nieuwe Tijd. Deze onderzoeksmethode sluit bovendien goed aan op de suggestie opgenomen in het Wetenschappelijk Beleidsplan (RACM) om per plan- (project)gebied enkele archeologische 'vensters' te openen. Een 'archeologisch venster' kan worden omschreven als een representatief deel van een landschappelijke eenheid dat vlakdekkend hetzij met boringen hetzij met proefgleuven, wordt onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden/-relicten. Op die manier kunnen zowel in-site als off-site fenomenen in hun onderlinge samenhang en in hun landschappelijke context worden onderzocht.

De provincie Limburg is er voorstander van om op een vergelijkbare, landschapsgerichte wijze om te gaan met de daarvoor volgens het kaartbeeld in aanmerking komende projectgebieden. Daardoor kan een belangrijke tijd- en kostenbesparing bereikt worden op, zonder afbreuk te doen aan de internationaal en nationaal ter zake van kwaliteit en kwantiteit gemaakte afspraken en daaruit afgeleide wet- en regelgeving. De wetenschappelijke kwaliteit wordt geborgd in een uitgekend programma van eisen per projectgebied en door een intensieve wetenschappelijke begeleiding waarbij ook specialisten van universiteiten en de RACM zullen worden betrokken. Een dergelijke aanpak leidt globaal tot een kostenreductie tot 1/3 van het in de risicoanalyse geraamde bedrag aan (maatschappelijke) kosten.

De Provincie Limburg treedt voor de ontgravingen - die in het meerjarenplan Zandmaas 2 op zijn genomen - op als de bevoegde overheid met betrekking tot archeologie. In het bij dit meerjarenplan opgenomen kaartbeeld zijn de archeologische aandachtsgebieden aangewezen, hetgeen tevens betekent dat de archeologische waarden in deze gebieden (ook) van provinciaal belang worden geacht.

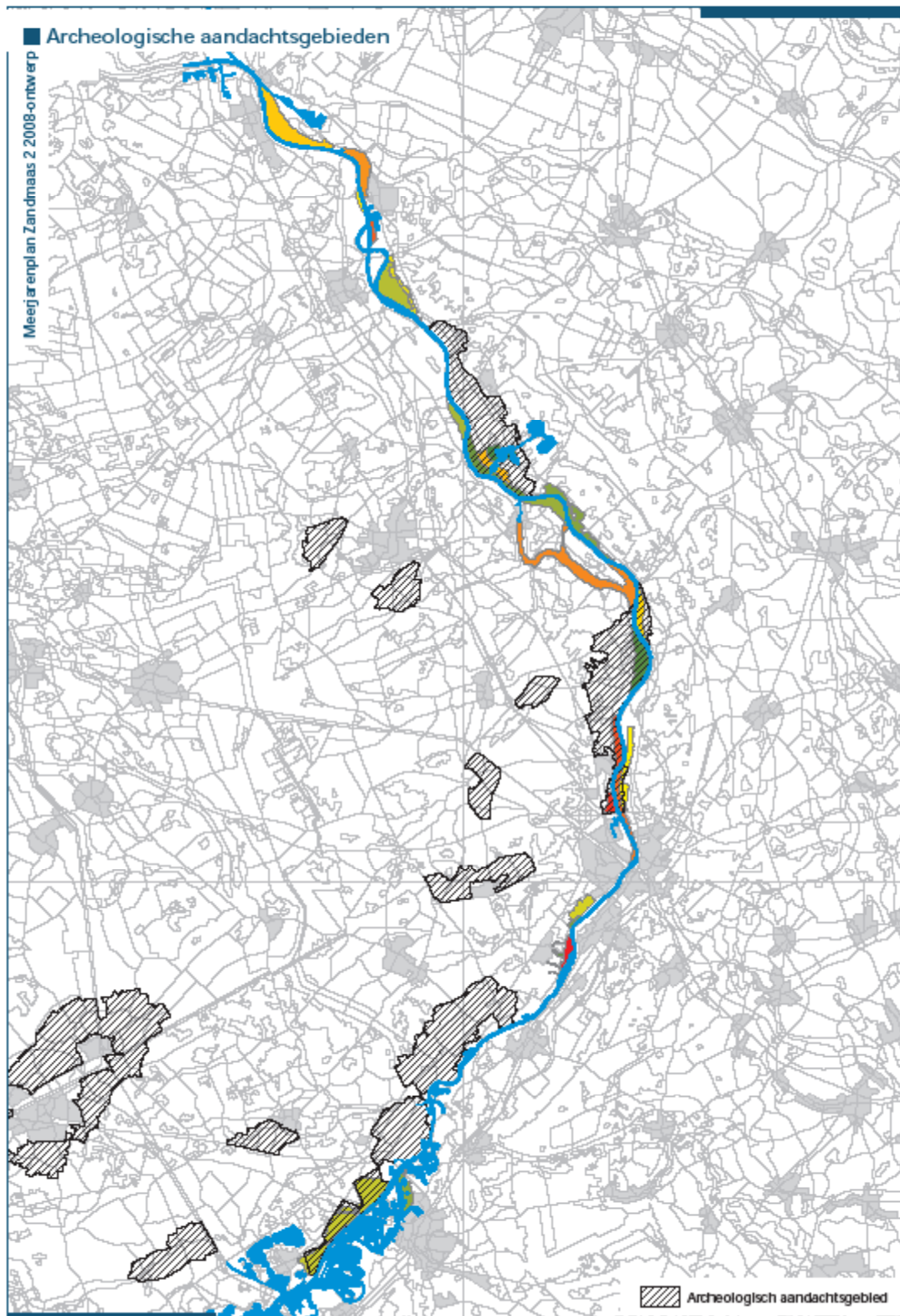

Archeologisch (documenterend) onderzoek steenovens Blerick/Raauweide

Ten aanzien van het aspect archeologie is laatstelijk op 7 november 2007 een samenwerkingsovereenkomst tussen Rijkswaterstaat (RWS) en de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten betreffende "archeologisch onderzoek en vondsten bij de uitvoering van werken" gesloten, de zogenoemde 1% regeling. Nu gebleken is dat met Zandmaas 2 en een proactieve doorwerking van klimaatverandering niet alleen een regionaal maar ook een nationaal belang substantieel gediend wordt, meent de provincie dat van rijkszijde de faciliteiten van deze regeling onverkort op de hier aan de orde zijnde werken van toepassing zouden moeten zijn. Zulks is goed mogelijk door inbreng van de kant van Rijkswaterstaat in de samenwerking die per project(-gebied) wordt nagestreefd.

Archeologische aandachtsgebieden

Meerjarenplan Zandmaas 2 2008-ontwerp

5.6. Wonen

De bevolkingsontwikkeling tot 2050 is slechts trendmatig in te schatten. Behalve een toe- of afname zal ook de bevolkingssamenstelling veranderen. Limburg vergrijst. Maar ook de bevolking elders in Nederland en West-Europa vergrijst. Dit betekent dat de woonwensen zich meer richten op wonen voor ouderen. Daar liggen kansen voor het Zandmaas gebied omdat een rivierengebied kwalitatief grote potentie heeft voor aangenaam wonen.

Venlo en Roermond zijn echter ook steden waar de economische ontwikkeling zal doorgaan. Dat betekent dat een aantrekkelijke woonomgeving belangrijk is.

Bij de ontwikkelingskansen moet er oog zijn voor het onderscheid stedelijk en landelijk wonen (in de dorpen) en is ook het onderscheid tussen binnen- en buitendijks wonen relevant. Met name in de dorpen is een harmonische ontwikkeling met het behoud van kansen voor de sociale structuur een belangrijk aandachtspunt. Daarenboven geldt met name voor de dorpen dat een versterking van het historisch vestigingspatroon onder meer met woningbouw tot de mogelijkheden kan behoren.

Wonen: Maas veld T egelen.

5.7. Grondstromen

Op voorhand lijkt voor realisatie van de projecten uit het meerjarenplan 2007 geen tekort aan bergingscapaciteit. Wel een mogelijk overschot. Daarbij moet in aanmerking genomen worden dat ca 10 mln. m³ naar andere locaties zal moeten worden getransporteerd. Clustering van diverse projecten ligt hierbij voor de hand en is sterk afhankelijk van de tijdsplanning. Bij uitvoering van IVM (tot 2050) kan wel een tekort ontstaan. De provincie meent dat de ondercapaciteit voor IVM nu in de overcapaciteit van Zandmaas 2 kan worden uitgenut. De provincie is bereid om in het vervolgtraject ten behoeve van het grondverzet dat in het kader van IVM noodzakelijk zal blijken in samenspraak met het rijk (RWS) tot oplossingsrichtingen te komen.

Hoogwatergeul Lomm in uitvoering. Foto: Delfstoffen Combinatie Maas dal

5.8. Recreatie

Door de toenemende welvaart en de vergrijzing wordt de recreatiesector van toenemend belang waaronder de werkgelegenheid. Juist langs de Maas zijn hiervoor grote potenties. Naast continuïteit en sanering zijn nieuwe recreatie-markten van betekenis.

De Provincie benadert de recreatiesector vanuit een brede focus onder de noemer leisure. Binnen dit cluster van kracht stimuleren wij economische ontwikkelingen op het raakvlak van toerisme en recreatie, cultuur, landschap en natuur, sport, retail en evenementen. Van belang is dat er voldoende innovatie en vernieuwing plaatsvindt bij het bedrijfsleven binnen die sector en dat op regionaal schaalniveau organiserend vermogen ontstaat. Het is aan de regio's om in afstemming met het provinciaal en ander relevant beleid te komen tot initiatief en doorzetting kracht waarin zij de gewenste ruimtelijke en economische ontwikkelingen weergeven.

Dagje stappen.

In het noordelijk Maasdal is met name de zichtbaarheid en beleving van de Maas als landschappelijk en toeristisch element een aandachtspunt. Daarnaast zijn er diverse locaties waar mogelijk nog ontwikkelingen plaats kunnen vinden. Het gaat met name om oude en nieuwe zandafgravingen zoals Leukermeer en Mookerplas. Ook biedt de rivierverruiming kansen voor toeristisch recreatieve en zo mogelijk ook economische ontwikkelingen. De reactivering van de oude Maasarm is daarvan een goed voorbeeld.

Het betreft de diverse vormen van recreatie: water, dagrecreatie, verblijfsrecreatie, recreatieve ontsluiting etc. Binnen de gebiedsontwikkelingen/clusters moet rekening gehouden worden met de gewenste ruimtelijke en economische ontwikkelingen voor de recreatie en deze dienen opgenomen te worden. Het stimuleren en benutten van private partijen is hierbij van belang. De ervaringen binnen de gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum kunnen hierbij benut worden.

Spelevaren

5.9. Werken

Naast de specifieke werkgebieden van Roermond en Venlo zijn er in het Zandmaasgebied ook lokale en regionale werkgebieden die potentieel een deel van de werkzame bevolking aan zich kunnen binden en die nog – in economisch opzicht – als kansrijk kunnen worden gezien. In dat kader zijn met name ook de Regionale Overslag Centra van Heijen en Wanssum van belang.

Ook is de Maas een belangrijke vaarroute voor vrachtvervoer. Deze functie is niet enkel – ook historisch - van betekenis voor het vervoer van Limburgse delfstoffen (vroeger vooral kolen, later ook mergel/cement en tegenwoordig vooral grind en zand) maar ook om de model-split van het weg verkeer te beïnvloeden (containervervoer), de aan- en afvoer van DSM en niet op de laatste plaats de aan- en afvoer van het zich economisch aan het herstructurerend Wallonië. Daarom blijven ook de (beroeps-) nautische aspecten van de Maas van belang.

De Maas een Scheepvaartroute. Foto: DLG

5.10. Kabels en leidingen

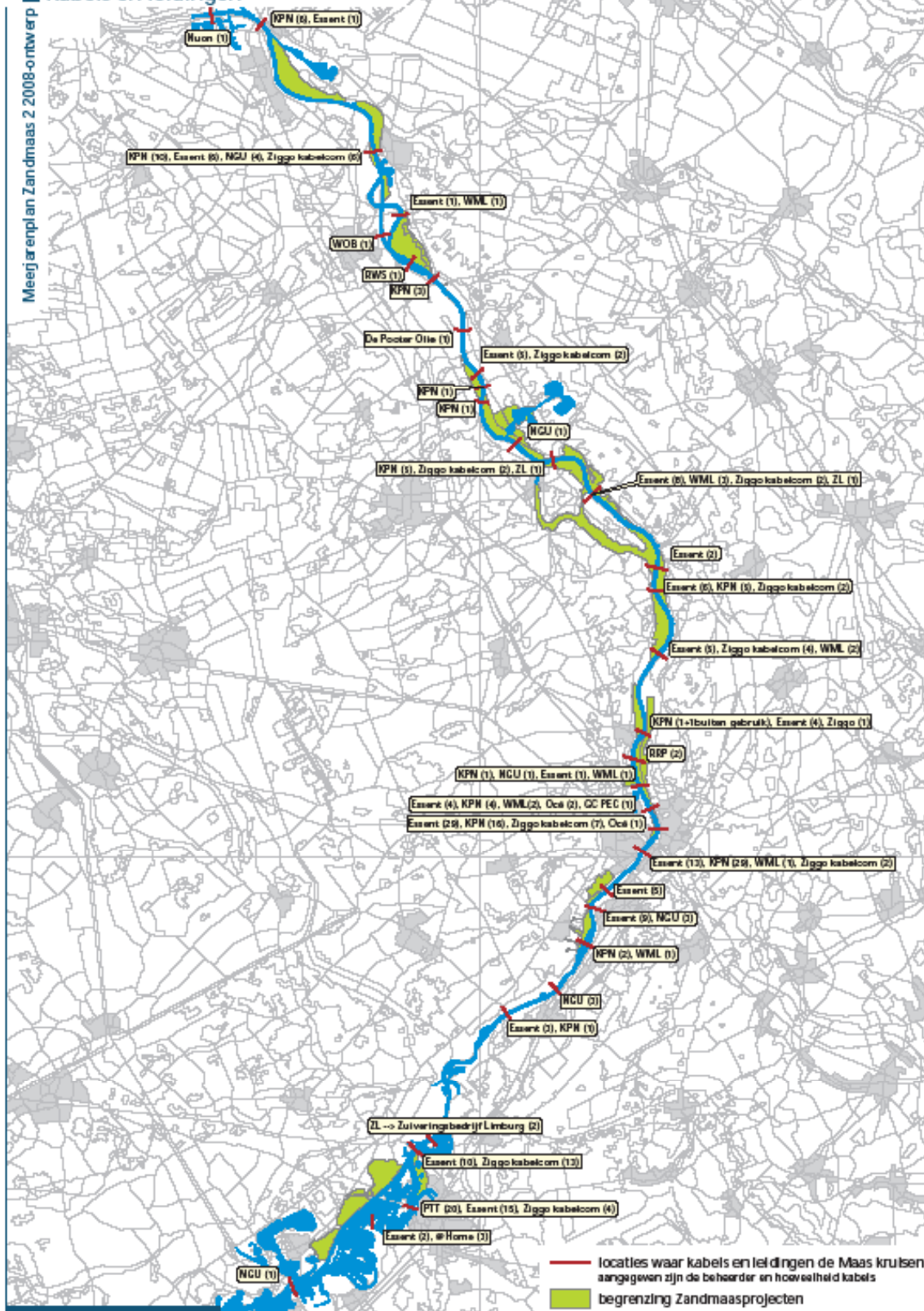
Op veel punten langs de Maas liggen kabels en leidingen die mogelijk de uitvoering van projecten belemmeren en ten minste ernstig kostenverhogend kunnen zijn.

Zie bijgaande kaart die hiervan een beeld geeft. Het verdiepen van kabels en leidingen bij vergravingen is een hoge kostenpost waar terdege rekening mee moet worden gehouden. De provincie is van mening dat daarbij naast een maatschappelijke verantwoordelijkheid van de leidingbeheerders ook hier een nationaal belang gediend wordt waarbij via Rijkswaterstaat Directie Limburg – als rivierbeheerder - nationale faciliteiten ingezet zouden moeten kunnen worden. Het gaat daarbij met name om de “Nadeelcompensatieregeling verleggen kabels en leidingen in en buiten rijkswaterstaatswerken en spoorweg-werken 1999 (NKL 1999)”.

Waar werken aan de orde zijn, zouden de betreffende kabels en leidingen op een duurzame diepte en breedte (IVM-proof) klimaatbestendig en duurzaam gelegd moeten worden. De provincie verwacht van de kabel- en leidingenbeheerders dat zij in het kader van hun planning van grootonderhoud en vervangingsinvesteringen ontwerpen en uitvoeren op de tijdshorizon zoals die vanuit het klimaatbeleid overzien kan worden, zodat ten minste rekening wordt gehouden met de situatie 2050-2100.

Kabels en leidingen

Meerjarenplan Zandmaas 2008-ontwerp

6. Samenhang Zandmaas 2, Pakket 1, VNK2 en IVM

6.1. Integrale Verkenning Maas

De Integrale Verkenning Maas heeft in 2006 geleid tot een regeringstandpunt en biedt als studieresultaat een doorzicht op de lange termijn ontwikkeling van de Maasvallei op Nederlands grondgebied. Het regeringsstandpunt, dat doorwerkt in de beleidslijn Grote Rivieren en dat mede aanleiding is geweest om in het Provinciaal Omgevingplan Limburg 2006 het gebied ten behoeve van het "veerkrachtig watersysteem Maas" expliciet aan te geven, is voor wat de provincie betreft met name van belang als onderligger voor het in de (noordelijke) Maasvallei te voeren klimaatbeleid. Theoretisch is er bij de studie naar de mogelijkheden van maatregelen vanuit gegaan dat Zandmaas 1 en 2 uitgevoerd zouden zijn. Hoewel de atlas bij IVM een groot aantal aanvullende maatregelen inventariseert, die nu ook in dit meerjarenplan expliciet en met kaarten in beeld worden gebracht, gaat het in essentie om een grote hoeveelheid grondverzet waardoor voldoende ruimte wordt geboden om groeiende hoogwaters af te voeren. IVM maatregelen en Zandmaas 2 maatregelen overlappen elkaar veelal op locatie. Drie elementen zijn bij de doorwerking van IVM inmiddels van belang gebleken.

a. Profiel

In zijn algemeenheid kan gesteld worden dat het stroomvoerend profiel van de Maas met 250 m² vergroot dient te worden. Naarmate die verruiming dicht bij of aangrenzend aan de rivier plaatsvindt, des te groter is het effect. Deze profielverruiming moet bij de ontwerpeisen ten aanzien van de clusters betrokken worden en wel zodanig dat deze zoveel als mogelijk gerealiseerd wordt en in geen geval onmogelijk mag worden gemaakt.

b. Gebiedsknelpunten

Reeds meer malen – zoals bijvoorbeeld ten aanzien van de glastuinbouw ter hoogte van Velden, maar ook in het kader van het gebiedsatelier Baarlo – is bij gebiedsanalyses mede aan de hand van de inmiddels beschikbaar gekomen overstromingsrisico modellen gebleken dat zich in verschillende ontwikkelingsgebieden soms zodanig grote obstructies (gebiedsknelpunten) voor de rivier voordoen dat het gerechtvaardigd is daaraan en aan de sanering daarvan bijzondere aandacht te besteden. De sanering van dergelijke obstructies levert een onevenredig grote bijdrage aan het rivierbelang zodat het veelal gerechtvaardigd lijkt daaraan bij de gebiedsontwikkeling prioriteit te geven. Dit is te meer van belang omdat daarmee tevens in de betreffende gebieden zelf concreet inhoud kan worden gegeven aan het noodzakelijk transformatieproces.

Al bij de vaststelling van Zandmaas II - 2007 is als uitgangspunt gekozen de hinder voor de omgeving zoveel mogelijk te beperken en de mogelijkheden van bouwgrondstoffenwinning te optimaliseren. Dit brengt met zich dat winningsmogelijkheden zoveel als mogelijk moeten worden uitgenut en daarmee vrijkomende bergingscapaciteit zoveel als mogelijk benut moet worden. Een proactieve uitvoering van anders enkel onrendabele IVM maatregelen kan daaraan, aanzienlijk kosteneffectiever, een substantiële bijdrage leveren.

6.2. Samenhang met Pakket I

Onderkend wordt dat de projectopdracht van RWS Maaswerken voor hetgeen nu en op korte termijn binnen dat pakket aan de orde komt richtinggevend is.

Beleidsmatig is de provincie daarbij van mening dat die inzet van RWS Maaswerken niet op een nu al overzienbare termijn tot kapitaalvernietiging mag leiden. Noch met die uitvoering – op termijn – het rivierbelang in geding komen. Daarbij doen zich twee onderwerpen voor waarbij dat het geval zou kunnen zijn.

a. Natuurvriendelijke oevers

In het Tracébesluit voor de Maasroute/Zandmaas zijn verschillende stukken opgenomen waar natuurvriendelijke oevers worden voorzien. De realisatie daarvan in het kader van aanmerkelijk verder gaande – in dit meerjarenplan voorziene – rivierkundige maatregelen, zal veelal aanzienlijk kosteneffectiever zijn dan in de scope van RWS Maaswerken voorzien. Daarenboven kan de realisatie van deze natuurvriendelijke oevers aan de organisatie en uitvoering van deze verder gaande maatregelen aanzienlijk in de weg staan. Nadere afstemming en flexibilisering van de scope van RWS Maaswerken (al dan niet met overheveling van deze taak met middelen) naar RWS Directie Limburg lijkt daarom gewenst.

b. Sluitstukkaden

Momenteel wordt door RWS Maaswerken in overleg met de waterschappen, de provincie en RWS Directie Limburg onderzoek gestart naar de invulling van het hoofdstuksluitstukkaden, dat er in moet voorzien dat per 2015 in Limburg het wettelijk veiligheidsniveau kan worden opgeleverd.

Zonder los te laten dat het wettelijk veiligheidsniveau (conform de rijksgarantie) inderdaad ultimo 2015 voor het Zandmaasgebied moet worden opgeleverd menen wij dat bij het nu gestarte onderzoek moet worden betrokken hoe deze uitwerking zich verhoudt met te nemen IVM maatregelen én dient geborgd te worden dat er geen werken in uitvoering worden genomen die aan een kosteneffectieve invulling van IVM in de weg zouden kunnen staan.

Daarbij blijven wij als uitgangspunt hanteren dat de in het gebied aanwezige DGR kaden als toentertijd tijdelijke voorzieningen ter borging van een voorlopig veiligheidsniveau moeten worden gezien. Zoals bekend is dit provinciaal standpunt ook betrokken bij de voorbereiding en vaststelling van de Provinciale Verordening Waterkeringen en reeds in 2006 aan de Staatssecretaris voorgelegd.

6.3. Veiligheid van Nederland in Kaart 2

In het kader van het nationaal project Veiligheid van Nederland in Kaart 2 wordt ook in het Zandmaasgebied onderzoek gedaan naar de (gevolgen van) een omslag van het denken van kansen van hoogwaters naar risico's (kans x gevolg) van hoogwaters alsmede de faalkansen van de keringen. Hoewel in het kader van dit meerjarenplan in strikte zin nog niet aan de orde (maar mogelijk wel relevant voor de bovengenoemde sluitstukkaden) meent de provincie dat de resultaten daarvan - zodra deze beschikbaar komen - naar het gehele Zandmaasgebied doorvertaald zullen moeten worden.

7. Strategie, gericht op sturing en aanpak

Strategie

Om te komen tot uitvoering bepalen de volgende uitgangspunten de strategie, zijnde ons sturingsinstrument:

- een integrale gebiedsgerichte benadering. Het streven is een transformatieproces per gebied dat dus breder is dan alleen veiligheid of natuur en dat ook letterlijk breder is dan alleen de Maasoever. Geen sectorale ontwikkeling maar gebiedsontwikkeling, met het gezicht gekeerd naar de Maas, staat centraal
- toekomstbestendige ruimtelijke ontwikkelingen met name op het gebied van hoogwaterbescherming (IVM-bestendig)
- initiatieven moeten de ruimtelijke kwaliteit van het gebied verhogen
- een flexibele aanpak; géén vastgelegd masterplan voor het hele Zandmaasgebied maar clustering binnen rivierkundig en civieltechnisch logische eenheden tot brede gebiedsontwikkelingen
- maximaal benutten van private initiatieven
- medefinanciering en realisatie uiterlijk in 2015 zijn bepalende criteria voor de inzet van bepaalde instrumenten op korte termijn (bijvoorbeeld de EHS-begrenzing en de inzet van de Veemangelden)
- medefinanciering en realisatie voor de termijn van na 2015 is nuttig en nodig en kan substantiële effecten op de kosteneffectiviteit op lange termijn hebben.

De provincie geeft de voorkeur aan initiatieven van:

1. Private partijen

Hierbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld bouwgrondstoffenwinners, projectontwikkelaars en maatschappelijke organisaties als b.v. Stichting Limburgs Landschap. De provincie kan deze private initiatieven faciliteren met beleidsruimte bijvoorbeeld op het gebied van RO-beleid en vergunningen. Het betreft bij voorkeur een cluster van projecten waar tussen projecten vereffening van kosten en opbrengsten plaatsvindt. Indien nodig en wenselijk kan een beperkte bijdrage voor bijvoorbeeld een specifiek onderdeel van het project worden toegekend.

2. Overheden

Indien het initiatief voor een private partij niet aantrekkelijk is en het een publiek doel betreft (bijvoorbeeld sterk ecologisch getinte nevengeulen of maatregelen op grond van overheid) dan zal een overheid het initiatief kunnen/moeten oppakken.

WAT oppakken?

Maatregelen passen binnen robuuste veerkrachtige watersystemen zoals, hoogwatergeulen, rivierverruiming, rivierverdiepingen, weerdverlagingen en nevengeulen, daar waar noodzakelijk afgesloten door dijkkringgebieden.

Wenselijke ontwerpuitgangspunten hierbij zijn:

1. knelpunten op systeemniveau (bijvoorbeeld spoorbrug Buggenum of Oeffelt).
2. IVM (bij systeemknelpunten met overmaat)
3. gebiedsontwikkeling IVM-proof
4. ontwikkelbaar rivierprofiel
5. voorkomen kapitaalvernietiging voor 2050 (duurzaamheidscriteria)
6. restant bergingscapaciteit versus IVM.

HOE oppakken?

De provincie kiest ten aanzien van de wijze van aanpak van projecten voor:

1. integrale gebiedsontwikkeling bij voorkeur voor een (deel)cluster van projecten. Dit biedt handvatten om met alle betrokken partijen (publiek en privaat) stapsgewijs tot een goede en financieel optimale ontwikkeling te komen via gebiedsverkenning en intentieovereenkomst. Dit kan uitmonden in een gebiedsconcessie danwel PPS-samenwerking
2. zelfrealisatie waar mogelijk; dit betekent dat de provincie beleidsmatig faciliteert maar in principe geen financiële bijdragen levert. Denk hierbij aan zandwinning gecombineerd met de realisatie van een natuurgebied dat substantieel bijdraagt aan veiligheid en ruimte biedt voor recreatie
3. aanbesteden door overheid waar nodig; dit kan indien de grond in handen is van de overheid en het project sterk gericht is op overheidsdoelen.

WANNEER oppakken?

Gezien de gewenste snelheid voor realisatie, de beperkte tijd dat het LNV-geld beschikbaar is (tot en met 2015) en de lange uitvoeringsduur van dit type projecten, is de start en het tijdpad van uitvoering bepalend voor de facilitering van de provincie. Hoe eerder de start en hoe eerder de afronding, hoe beter. Dit betreft dus met name de korte termijn projecten die mede gefinancierd kunnen worden met Veemangelden.

Een aantal projecten zijn meer op de zeer lange termijn gericht (realisatie 2050). Bijvoorbeeld een aantal IVM-maatregelen. Met deze projecten wordt bij de korte termijn projecten rekening gehouden in de zin dat het mogelijk moet zijn om op lange termijn aanvullende maatregelen uit te voeren. Voor de middel lange termijn projecten (uitvoering 2015-2030) is het belangrijk nu al de voorbereidingen te starten (bijvoorbeeld grondverwerving) gezien de zeer lange uitvoeringstermijnen van dit type projecten. Vanwege deze lange voorbereidingstijd is het uitwerken van versnellingsopties (per cluster) wenselijk.

8. Potentiële projecten/initiatieven en clustering

Er zijn op dit moment tientallen projecten en initiatieven bekend in het Zandmaas gebied. Het stadium van deze projecten varieert van een idee tot uitgewerkte plannen die klaar zijn voor vergunningaanvragen. Het betreft grote en kleine projecten, initiatieven van private partijen maar ook van overheden, goedkope en dure projecten, sterk op veiligheid of natuur gericht of juist op zandwinning.

Voor een goede sturing op uitvoering van Zandmaas 2 is het nodig inzicht te hebben in in ieder geval de plan- en uitvoeringsperiode, waterstandseffect, IVM-bestendigheid, natuur-, landbouw- en recreatieperspectief, kosten, opbrengsten, financieringsmogelijkheden, initiatiefnemers en koppelingsmogelijkheden. Dan ontstaat een beeld van de projecten tot 2015 en projecten na 2015. Dit onderscheid is gewenst om het instrumentarium dat tot 2015 beschikbaar is (460 ha extra EHS, Veemangelden) gericht in te zetten. De tabel zoals ook opgenomen in het meerjarenplan Zandmaas 2007 geeft hiertoe een eerste indicatie (zie bijlage).

Een aantal van de projecten zal ongeacht de inzet van de provincie tot stand komen. Anderen zullen van de provincie vragen om op een of andere manier gefaciliteerd te worden. Ieder jaar kunnen er nieuwe projecten bijkomen maar ook projecten worden afgerond of stopgezet.

Onderstaande kaart geeft slechts een beeld van de initiatieven/projecten in het Zandmaasgebied. Aan vermelding op deze kaart kunnen geen rechten worden ontleend. Bij de uitwerking per duster in het volgende hoofdstuk en in de bijgevoegde atlas komen de projecten eveneens terug.

Clustering projecten

Achter in dit meerjarenplan zijn kaarten opgenomen met alle bekende mogelijke initiatieven en projecten in de Zandmaas. Het betreft meer dan 30 projecten. Zoals uit de visie/het beleid naar voren kwam hebben projecten relaties met elkaar; fysiek, rivierkundig, ecologisch, maar ook financieel waar het gaat om kosteneffectiviteit en mogelijkheden tot verevening. Het uitgangspunt om Zandmaas 2 niet als één groot vastgelegd masterplan uit te voeren - zoals bij de Grens- (Gemeenschappelijke) maas - maar per project behoeft daarom enige nuancering. In de evaluatie van juni 2008 werd dit ook aanbevolen. Het principe blijft overeind maar zoveel als kan wordt de dusterbenadering gehanteerd. Wél de voordelen van in samenhang uitvoeren en niet de nadelen van één tijdrovend groot en telkens door de tijd achterhaald masterplan.

In de hiernaast opgenomen kaart zijn de vijf dusters weergegeven waar in dit meerjarenplan voor het Zandmaasgebied in Limburg van wordt uitgegaan.

Het betreft de clusters (in stroomafwaartse volgorde):

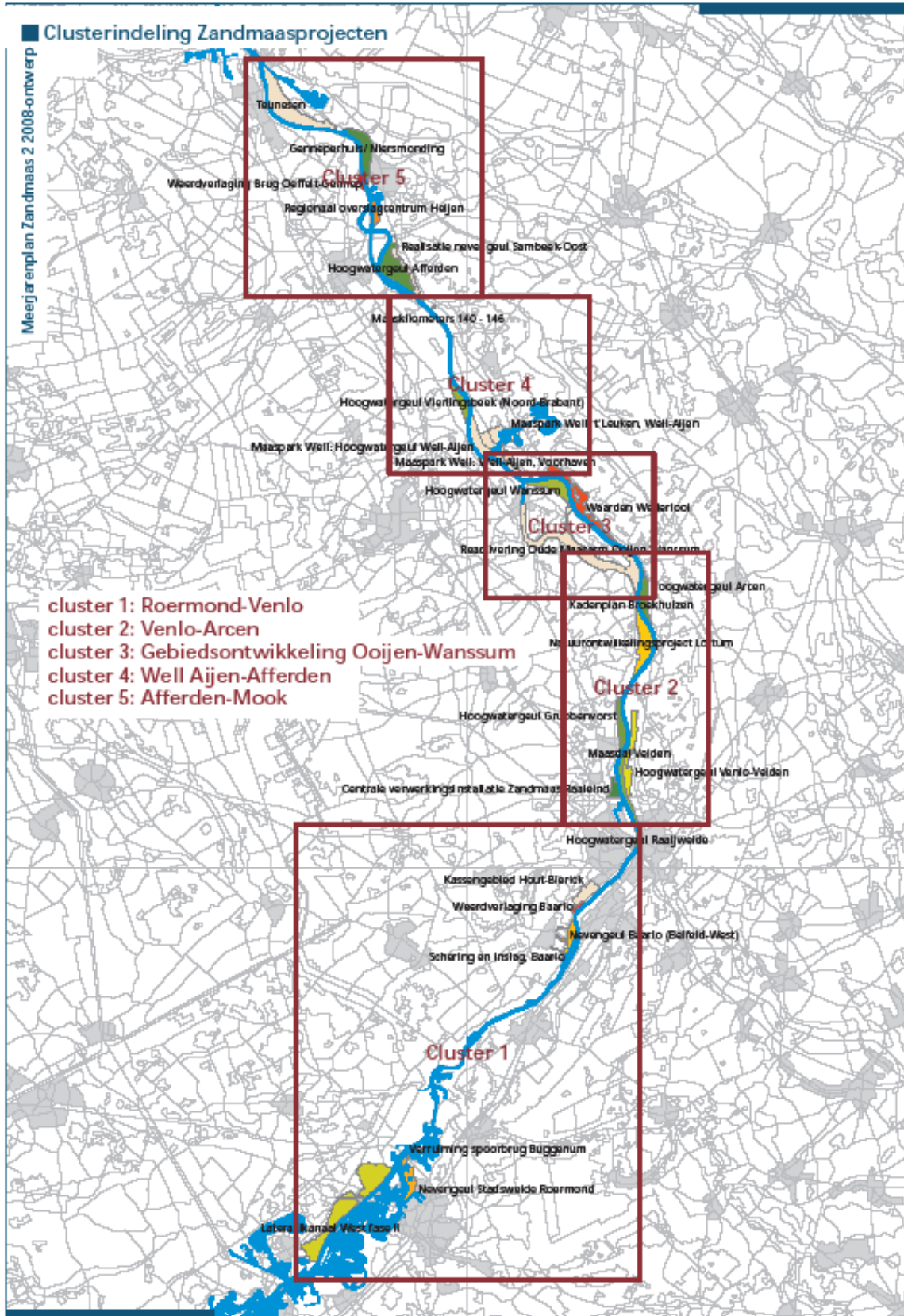
1. Roermond – brug Venlo
2. Venlo t/m HWG Arcen
3. Ooijen-Wanssum
4. Well-Aaijen tot aan Afferden
5. Afferden – Mook

Tot deze indeling is gekomen door toepassing van een combinatie van fysieke nabijheid, grondstromen (logistiek, bergingscapaciteit, private zandwinning), rivierkundige aspecten en ruimtelijke ontwikkelingen.

Deze indeling van clusters betekent niet dat een cluster als één geheel in één keer uitgevoerd moet worden. Wel dat projecten gecombineerd worden indien mogelijk in de tijd, kosten en opbrengsten verevend kunnen worden en/of ruimtelijke ontwikkelingen geoptimaliseerd worden.

Clusterindeling Zandmaasprojecten

Meerjarenplan Zandmaas 2008-ontwerp

- cluster 1: Roermond-Venlo
- cluster 2: Venlo-Arcen
- cluster 3: Gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum
- cluster 4: Well Aijen-Afferden
- cluster 5: Afferden-Mook

Aan deze dusterbenadering is een werkwijze van gebiedsontwikkeling gekoppeld. Gebiedsontwikkelingen waarbij zowel publieke partijen én private partijen gezamenlijk tot gebiedsontwikkeling komen door het – al of niet samen - uitvoeren van projecten binnen de gebiedsontwikkeling.

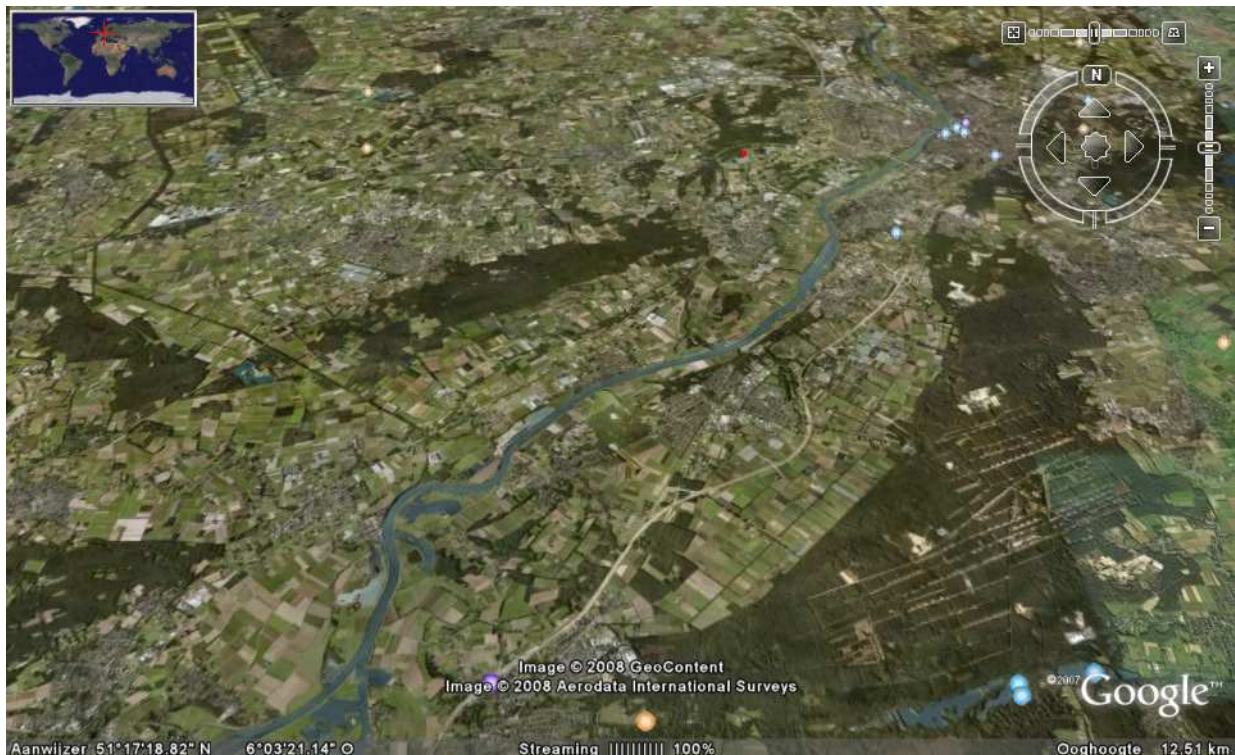
De rol van de overheden ligt hierbij bij voorkeur in kaderstelling en indien nodig het uitvoeren van projecten waarbij zelfrealisatie, PPS of gebiedsconcessie (mits het kabinet hiertoe besluit) niet tot de mogelijkheden behoort.

De rol van private partijen (bijvoorbeeld delfstofwinners) ligt bij het uitvoeren via PPS-constructie of gebiedsconcessie (mits het kabinet hiertoe besluit) van een zo groot mogelijk aantal projecten binnen een gebiedsontwikkeling of zelfrealisatie van projecten.

Voor een optimale benutting van private initiatieven met een maximaal maatschappelijk rendement is het gewenst voor een cluster vanuit de overheden een duidelijk integraal uitvoeringsgericht beleidskader te formuleren. Dit kan gebaseerd worden op bestaand rivierkundig beleid, Vitaal Platteland en de visies op natuur, landbouw en ontgronding voor Zandmaas II.

Hieronder zijn de clusters globaal beschreven.

8.1. Cluster Roermond tot brug Venlo

De belangrijkste projecten in dit maastraject zijn (van zuid naar noord, deels overlappend):

- Overgangsgebied Maasplassen naar Noordelijk Maasdal
- Nevengeul Stadsweide
- IVM weerdverlaging/HWG Stadsweide
- Ontkleiing Stadsweide
- Nawinning Asselse plassen
- Verruiming en weerdverlaging spoorbrug Buggenum (onderdeel van zowel IJzeren Rijn
- Discussie als regio-ontwikkeling Midden-Limburg)
- Uitplaatsen rioolzuivering (zeer lange termijn)
- Kleiwinning Hornse Broek
- Natuurontwikkelingsproject Dorpsfront Buggenum
- Projecten zand/grindwinning Neer-Beesel; omputlocatie Hanssum Neer, optimalisatie
- Doorstroming Rijkelse Bemden, Hoogwatergeul Weerdbeemden, weerdverlaging
- Uiterwaard Beesel (Kuijpers Kessel)

- Nevengeul Baarlo
- Andere projecten Baarlo (Scheuring en Inslag, weerdverlaging, Berckterveld,
- Romeinenweerd, Stroomlijn)
- Herinrichting Laerbroeck (voorheen uitplaatsing kassen Hout-Blerick)
- Diverse natuurvriendelijke oevers
- IVM maatregelen

De belangrijkste ontwikkelingen in dit gebied van belang in dit meerjarenplan zijn:

De overgang van het gebied Maasplassen naar het noordelijk Maasdal met de nevengeul Stadsweide, de spoorbrug Buggenum en de Asselse plassen.

In een brede gebiedsontwikkeling moet bekeken worden of de oorspronkelijke ontworpen nevengeul met ecologische en recreatieve doelstelling aangepast moet worden tot een rivierverruimende maatregel, wanneer en hoe de spoorbrug verruimd wordt, hoe dit gecombineerd kan worden met weerdverlagingen, natuurvriendelijke oevers, delfstoffenwinning en natuur- en recreatieontwikkeling. Daarna kan tot uitwerking en uitvoering van (delen van) dit gebied worden overgegaan.

Lateraal Kanaal met de spoorbrug Buggenum, foto: DLG

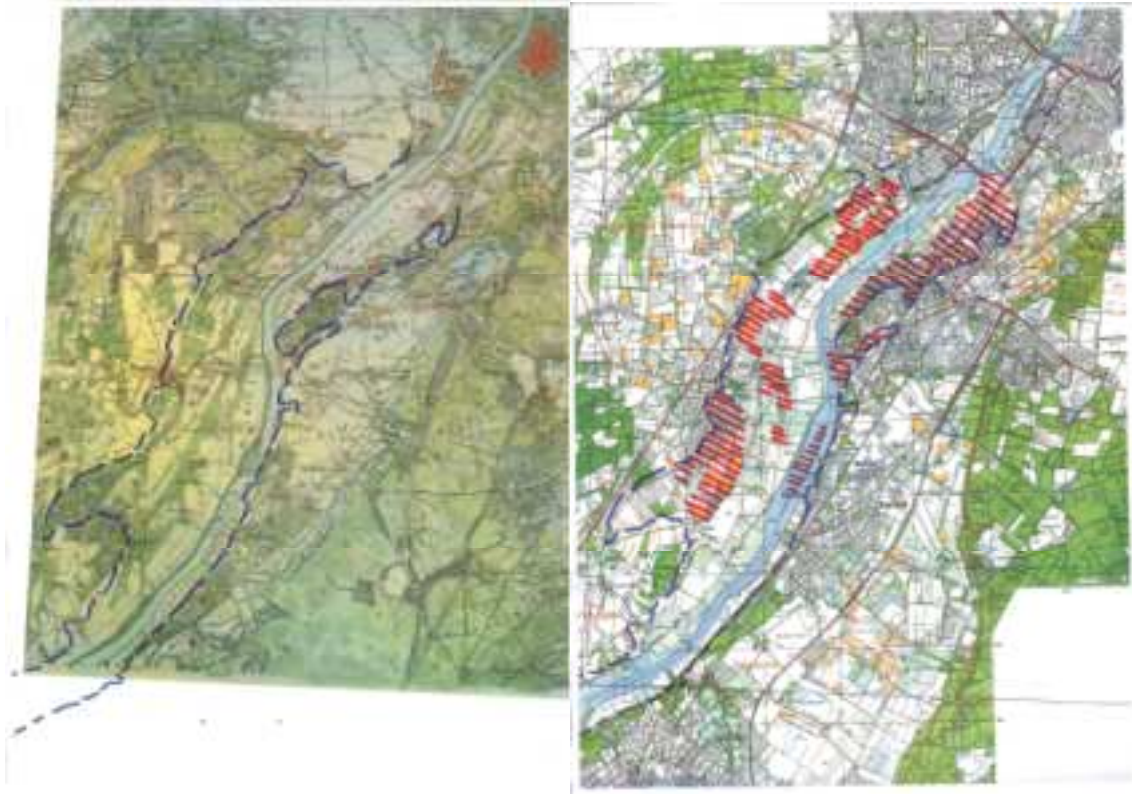
Het gebied ontgrondingen Neer

Deze ontwikkelingen geïnitieerd door een delfstofwinner kunnen zowel gekoppeld worden aan de zuidelijke (Roemond) als de noordelijke ontwikkelingen (Baarlo) langs de Maas. Zelfrealisatie is ook een optie.

Het gebied Baarlo

(nevengeul Baarlo, Scheuring en Inslag, weerdverlaging, Berckterveld, Romeinenweerd, Stroomlijn, herinrichting Laarbroek)

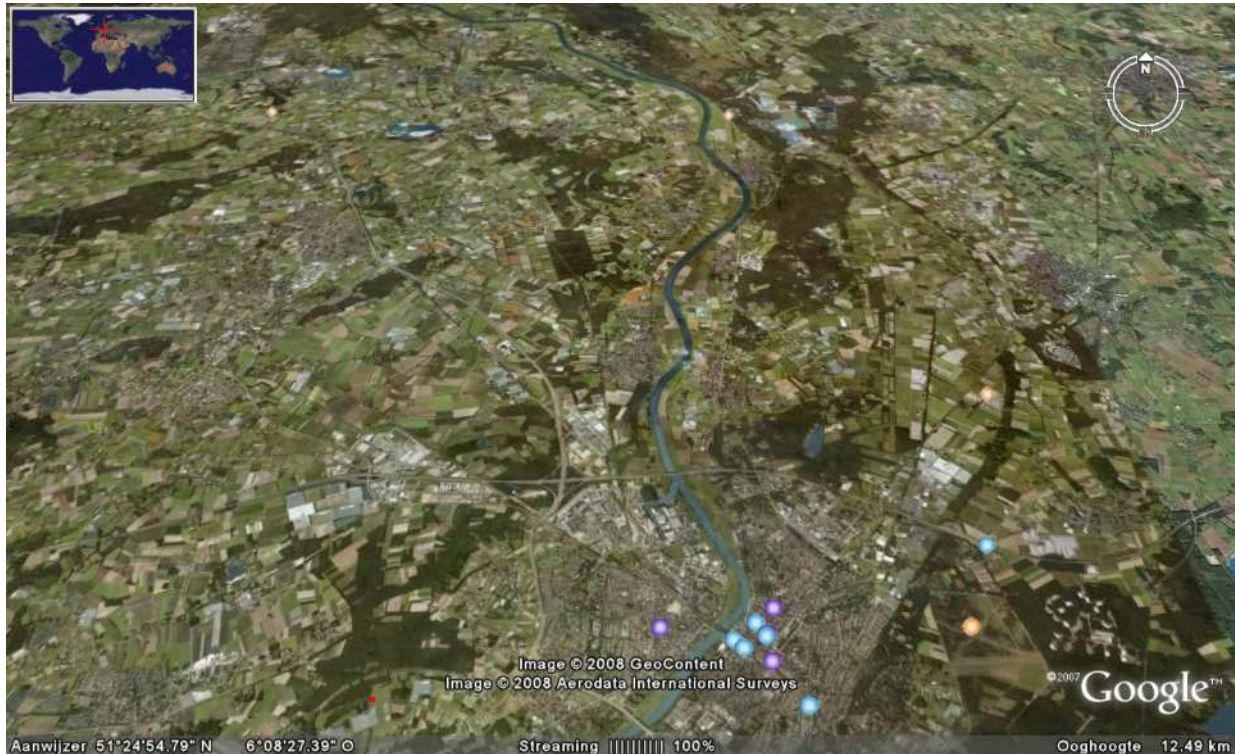
Ook hier moet in een brede gebiedsontwikkeling bekeken worden of de oorspronkelijke ontworpen nevengeul met ecologische en recreatieve doelstelling aangepast moet worden tot een rivierverruimende maatregel en hoe gecombineerd kan worden met weerdverlagingen, natuurvriendelijke oevers, natuur- en recreatieontwikkeling, landbouwontwikkeling en eventueel delfstoffenwinning. Daarna kan tot uitwerking en uitvoering van (delen van) dit gebied worden overgegaan.

Maasvallei – rivierbed ter hoogte van Baarlo: historische en huidige situatie met aangeven obstakels.
Beeld: Groenplanning BV, Meersen

(Potentiële) projecten	beleids / bestuurlijk kader	status			aantal ha natuur	cm waterstandverlaging	planvormings- en uitvoeringsperiode	potentieel extra rijks EHS te begrenzen t/m 2015
		ZMI	ZM2	IVM				
Cluster 1: Roermond-brug Venlo								
NG Belfeld-West (Baarlo)	inrichting onderdeel van LNV-Overeenkomst 2005, rijks EHS grondverwerving	x	x		60	-2	mits grond verworven 2010/2012 inrichting Vóór 2015	(= al rijks-EHS) 0
Verdiepen/ verbreden sluis Belfeld	Tracébesluit	x					Vóór 2015	
Verruimen bocht Steyl	Tracébesluit	x					Vóór 2015	
Kadeaanpassing Roermond	Tracébesluit	x					Vóór 2015	
NG Stadsweide (Roermond)	Stimuleringsplan,		x		87	-1	2007/2008 grondverwerving	(= al rijks-EHS) 0
Weerdverlaging Baarlo	huidig natuurgebied		x		17	1		(= al rijks-EHS) 0
Lateraal kanaal West fase 1	retentiebekken	x					Vóór 2015	
Lateraal kanaal West fase 2 (winterbedverlaging)	retentiebekken pot. delfstofwinning (na 2015)	x		x	499	5	Vóór 2015	0 na 2015
Geul Geijsteren	IVM2			x	250			0
Sluitstukka des (in onderzoek)	Tracébesluit	x					Vóór 2015	
Verruiming spoorbrug Buggenum incl. weerdverlaging	Stimuleringsplan (rijks-EHS)		x	x	23	5		(= al rijks-EHS) 0
Verruimen bocht Neer	Tracébesluit	x					Vóór 2015	
Rivierverruiming Belfeld km87-92	Tracébesluit	x					Vóór 2015	
Kassengebied Laerbroeck	uitplaatsing kassen uit winterbed, woningbouw Berckerterveld		x		pm		2005 gestart	?
Zomerbedverdieping R'mond-Venlo	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
Kadeverlegging Baarlo	Tracébesluit	x					Vóór 2015	
Weerdverlaging R'mond-Venlo	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
Winterbedverlaging spoorbrug-Baarlo	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
Uiterwaardverruiming Kesselijk Reuver, Kessel, Baarlo, Blerick	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
Stedelijk knelpunt Venlo	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
Schering en Inslag, Baarlo			x					
Weerdverlaging Baarlo			x					
Retentie Maasplassen	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
					TOTAAL			

8.2. Cluster Venlo tot en met HW G Arcen

De belangrijkste projecten in dit maastraject zijn (van zuid naar noord, deels overlappend):

- Hoogwatergeul Raaijweide (Venlo)
- CVI Raaijweide
- Hoogwatergeul Venlo-Velden
- Maasdal Velden (kassenuitplaatsing en herinrichting)
- Hoogwatergeul Grubbenvorst
- Weerdverlaging Broekhuizenvorst
- Natuurontwikkelingsproject/hoogwatergeul Lottum
- Hoogwatergeul Lomm plus
- Hoogwatergeul Arcen

De belangrijkste ontwikkelingen in dit gebied van belang in dit meerjarenplan zijn:

Hoogwatergeul Raaijweide (Venlo)

Deze hoogwatergeul zal najaar 2008 in opdracht van de provincie aanbesteedt worden. Het betreft een hoogwatergeul waar waterstanddaling, natuurontwikkeling, recreatie en opbrengend vermogen door zandwinning zijn geoptimaliseerd.

Opruiming explosieven Raaijweide, Blerick

Gebied Venlo – Velden

(hoogwatergeul Venlo-Velden, Maasdal Velden)

Het ontwerp voor de hoogwatergeul Venlo-Velden is geoptimaliseerd naar waterstandsdeling, natuurontwikkeling, recreatie en opbrengend vermogen door zandwinning. De realisatietermijn is onduidelijk mede vanwege de nog benodigde grondverwerving. Nadat er meer duidelijkheid is over het naastgelegen project Maasdal Velden (uitplaatsing kassen uit winterbed en herinrichting) is het gewenst te bekijken of tot een gezamenlijke gebiedsontwikkeling kan worden gekomen.

Westoever CVI-Grubbenvorst-Broekhuizenvorst

Dit betreft private initiatieven. De ontwikkeling van de CVI loopt autonoom door en is van groot belang voor de verwerking van delfstoffen binnen het gebied, met name het stuwpand Belfeld.

Hoogwatergeul Lomm (Arcen Velden)

Hoogwatergeul Lomm is als onderdeel van Pakket 1 Zandmaas momenteel in uitvoering. Daarbij is belangrijke ervaring opgedaan met Archeologie. In het kader van optimalisaties zal naar verwachting op afzienbare termijn een voorstel voor een verbeterde hoogwatergeul door de zelfrealisator (Delfstoffen Combinatie Maasdal – DCM) in samenspraak met de gemeente worden voorgelegd.

Hoogwatergeul Arcen.

Ten aanzien van de hoogwatergeul Arcen is door de gemeente een voorverkenning uitgevoerd waaruit blijkt dat deze – ook in de context van gebiedsontwikkeling – aanzienlijke (onrendabele) kosten met zich zal brengen. De resultaten van deze verkenning willen wij nochtans – als ontwerp-input – betrekken bij een verdere verkenning van de (on-) mogelijkheden in het gebied.

Zicht op Venlo (en vooral de Maas) vanaf Blerick
Staalgravure S. Poppel naar een aquarel van Chr. Schül er, uitgegeven 1856.
Bron: Limburg Museum, Venlo

(Potentiële) projecten	beleids / bestuurlijk kader	status			aantal ha natuur	cm waterstandverlaging	planvormings- en uitvoeringsperiode	potentieel extra rijks EHS te begrenzen t/m 2015
		ZMI	ZM2	IVM				
Cluster 2: Venlo t/m HWG Arcen								
HWG Raaijweide	grond verworven door LL als regiofinanciering, convenant Maasboulevard		x		16	5	per direct in uitvoering	(= al rijks-EHS) 0
Kadeaanpassing Venlo	Tracébesluit	x					Vóór 2015	
HWG Venlo-Velden	grond deels verworven door LL als regiofinanciering		x		113	5	2007/2009 grondverwerving 2010/2015 inrichting	113
Sluitstukka des (in onderzoek)	Tracébesluit	x					Vóór 2015	
HWG Grubbenvorst	privaat initiatief (DCM)		x		78	2	planvorming loopt (DCM) realisatie 2008-2015	ca 55 (overig = rijks-EHS)
HWG Lomm (en Lomm+)	in uitvoering door DCM, Pakket I, Tracébesluit	x	x		87	8	loopt	(= al rijks-EHS) 0
HWG Arcen	PPS (gemeente-initiatief)		x		91	3		ca 60
Weerdverlaging Grubbenvorst-Houthuizen	pakket II+		x		54	2		54
Weerdverlaging Broekhuizen	pakket II+		x		17	0		17 (overig = rijks-EHS)
Natuurontwikkelingsproject Lottum	strategisch delfstofgebied; privaas initiatief (DCM)		x		125	15	2012-2020	0 na 2015
Centrale Verwerkingsinstallatie Zandmaas (CVI) Raaijeind	privaas initiatief DCM		x		15	1		ca 10
Kadenplan Broekhuizen	sluitstukka Pakket I	x			0	0	vóór 2012	0
Mitigatie peilopzet en compensatie Natuur	Tracébesluit	x					Vóór 2015	
Maasdal Velden			x					
Zomerbedverdiep. Km 109-120	sluitstukka Pakket I	x					Vóór 2015	
Zomerb.verbreiding Venlo-Velden	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
Weerdverlaging Venlo-Broekhuizen	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)		x	x				
Winterbedverlaging Venlo-Broekh.	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
Uiterwaardverr. Venlo-Broekh.	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
Nevengeul Lottum	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				

TOTAAL

8.3. Cluster Ooijen-Wanssum

Dit cluster is in de vorm van een gebiedsontwikkeling van start gegaan.

Het betreft het gebied van Broekhuizenvorst tot en met Wanssum en bevat onder andere de daargelegen oude maasarm.

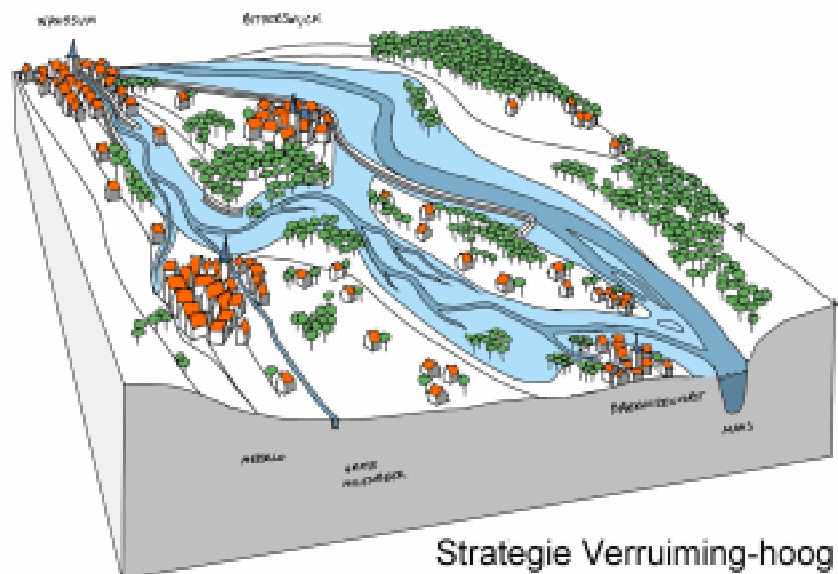
Een stuurgroep is geformeerd en heeft opdracht gegeven tot een projectbureau, gevestigd in Meerlo, dat gestart is met de planstudie. Dit houdt in dat gebaseerd op de nieuwe WRO een structuurvisie wordt gemaakt voor het hele gebied.

De belangrijkste maatregelen binnen deze gebiedsontwikkeling zijn:

- Reactivering oude maasarm Ooijen-Wanssum
- Hoogwatergeul Ooijen
- Kop van Ooijen
- Hoogwatergeul Wanssum
- Haven Wanssum
- Woningbouw Wanssum
- Rondweg Wanssum

Na vaststelling van de structuurvisie zal een gebiedsconcessiekader worden gemaakt waarna alle werken tezamen worden aanbesteed. Dit mits het kabinet hiertoe experimenteerruimte geeft. Het alternatief is dat gebaseerd op de structuurvisie een inpassingsplan wordt gemaakt waarna de werken meer traditioneel worden aanbesteed. Mogelijk kan hier dan wel via een PPS-constructie worden gewerkt.

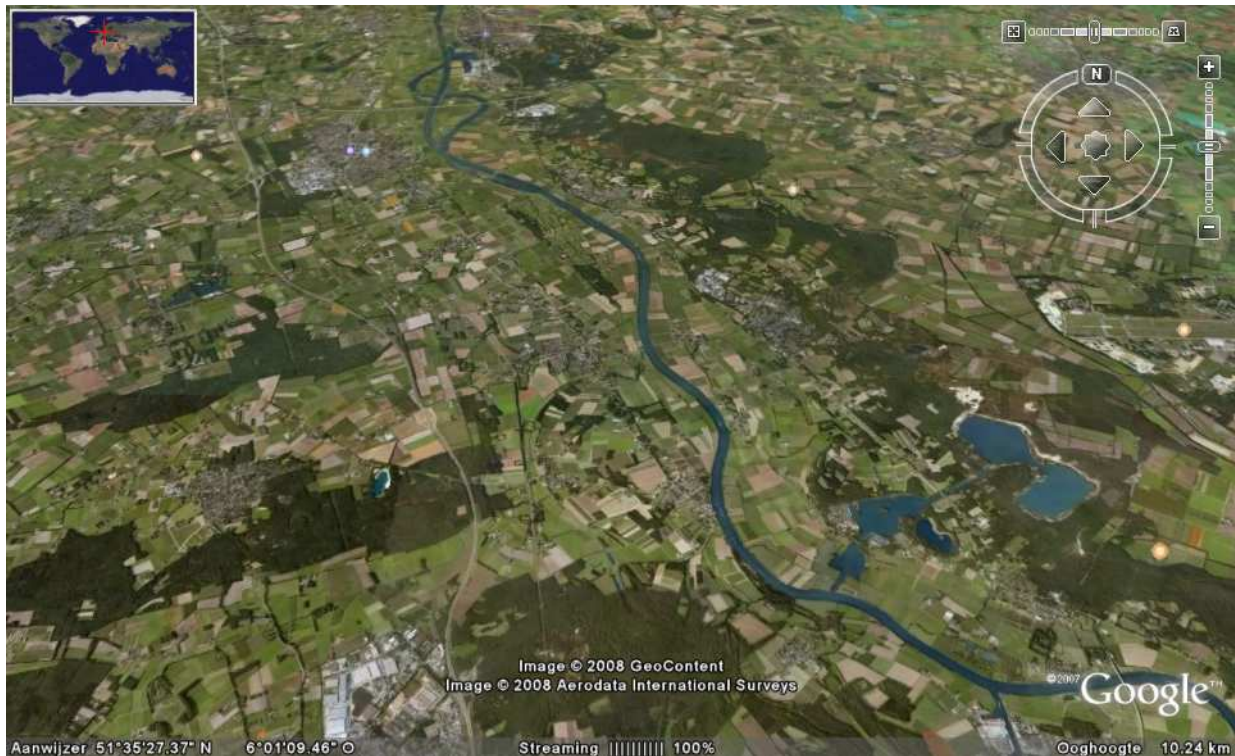
Omdat deze gebiedsontwikkeling zeer innovatief wordt opgepakt zal dit veel ervaringen opleveren voor de andere gebiedsontwikkelingen langs de Maas.

(Potentiële) projecten	beleids / bestuurlijk kader	status			aantal ha natuur	cm waterstandverlaging	planvormings- en uitvoeringsperiode	potentieel extra rijks EHS te begrenzen t/m 2015
		ZMI	ZM2	IVM				
Cluster 3: Ooijen-Wanssum								
HWG Ooijen plus	privaat initiatief (Teunesen), onderdeel van reactivering		x		68	7		68
Kop van Ooijen (= incl. HWG Ooijen)	privaat initiatief (Smals) onderdeel van reactivering		x		145			145
HWG Wanssum	mogelijk onderdeel van reactivering		x		119	13	Vóór 2015	ca 100 (overig = rijks-EHS)
Mitigatie peilopzet en compensatie Natuur	Tracébesluit	x						
proefproject eroderende oevers	Tracébesluit	x						Vóór 2015
Reactivering OMA (excl HWG Ooijen en Wanssum)	onderdeel CDA-plan, samenwerking met RWS, gemeenten, waterschap,		x		265	22		ca 100 (excl HWG)
Waarden Wellerlooi	SLL ingediend. 50 ha in bezit SLL		x		180	0	vanaf nu	ca 165
Sluitstukka des (in onderzoek)	Tracébesluit	x					Vóór 2015	
Nieuw Wanssum	gekoppeld aan reactivering		x		0 natuur	0		0
Zomerbedverdieping B'huizen-Well	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
Weerdverlaging Broekhuizen-Well	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
Winterbedverlaging B'huizen-Well	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
Retentie rondom HWG Oude M.A.	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
Groene rivier Wanssum-Maashees	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
Groene rivier Megelsum-BI.wijk	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				

TOTAAL

8.4. Cluster Well-Aijen tot aan Afferden

De belangrijkste projecten in dit maastraject zijn (van zuid naar noord, deels overlappend):

- Herinrichting Heukelomse beek
- Maaspark Well
- Hoogwatergeul Well-Aijen
- Hoogwatergeul Vierlingsbeek (N-br)
- Nevengeul Afferden
- Hoogwatergeul Sambeek/Afferden
- Leegveld Sambeek (ontkleïing)

De belangrijkste ontwikkelingen in dit gebied van belang in dit meerjarenplan zijn:

Maaspark Well/ hwg Well-Aijen

Dit betreft een privaat initiatief waarbij de hoogwatergeul onderdeel uitmaakt van Zandmaas pakket I.

Hoogwatergeul Vierlingsbeek

Dit betreft grondgebied van de provincie Noord-Brabant.

Nevengeul Afferden, Hoogwatergeul Sambeek/Afferden, Leegveld Afferden

Zie duster Afferden-Mook

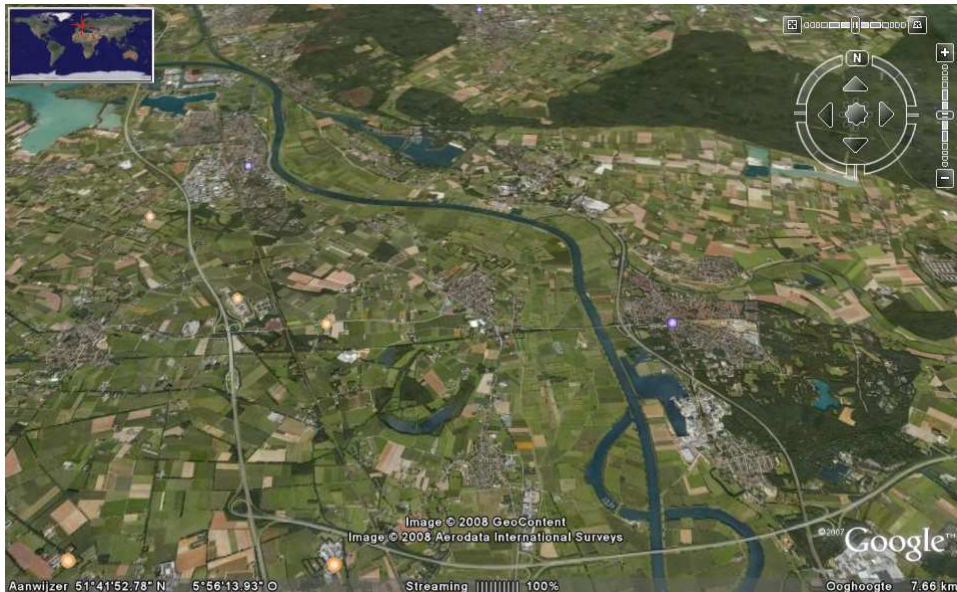

Maasvallei – rivierbed ter hoogte van Afferden: historische en huidige situatie.
Beeld: Groenplanning BV, Meersen

(Potentiële) projecten	beleids / bestuurlijk kader	status			aantal ha natuur	cm waterstandverlaging	planvormings- en uitvoeringsperiode	potentieel extra rijks EHS te begrenzen t/m 2015
		ZM1	ZM2	IVM				
Cluster 4: Well-Aijen tot aan Afferden								
Maaspark Well	HWG Tracébesluit, geheel zelfrealisatie PPS		x		187	10	2006-2015	ca 22 (overig = rijks-EHS)
HWG Well-Aijen	Tracébesluit	x			127		Vóór 2015	
Peilopzet stuwpand Sambeek 25cm	Tracébesluit	x					Vóór 2015	
Mitigatie peilopzet en compensatie natuur	Tracébesluit	x					Vóór 2015	
Sluitstukka des (in onderzoek)	Tracébesluit	x					Vóór 2015	
Riververdieping km 140-146	Tracébesluit	x				8	Vóór 2015	
Hoogwatergeul Vierlingsbeek			x		15	2		
Nevengeul Afferden	inrichting onderdeel van LNV-overeenkomst 2005, rijks EHS grondverwerving	x	x		72	-1	2009-2015 Vóór 2015	(= al rijks-EHS) 0
Hoogwatergeul Afferden/Sambeek	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x		12		
Heukelomse beek	aankoop natuurgebied (Tracébesluit) inrichting	x	x		170		Vóór 2015	
Hoogwatergeul Maashees			x		15			
Proefpr. erod. oevers km 138-140	Tracébesluit	x					in uitvoering	
Leegveld Sambeek	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
Zomerbedverdieping Well-Afferden	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)		x	x				
Weerdverlaging Well-Afferden	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
Winterbedverlaging Well-Afferden	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
Nevengeul Vortum Mullem	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
Retentie 't Leuken	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
nevengeul Maashees Heukelom	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
Aanpassing oude sluis Sambeek	Tracébesluit	x					Vóór 2015	

TOTAAL

8.5. Cluster Afferden tot en met Mook

De belangrijkste projecten in dit maastraject zijn (van zuid naar noord, deels overlappend):

- Nevengeul Afferden
- Hoogwatergeul Sambeek/Afferden
- Leegveld Afferden (ontkleining)
- Zuidereiland
- ROC Heijen / Gennepe
- Verruiming brug Oeffelt-Gennepe
- Genneperhuis
- Hoogwatergeul Mook

De belangrijkste ontwikkelingen in dit gebied van belang in dit meerjarenplan zijn:

Gebied Afferden

(nevengeul Afferden, hoogwatergeul Afferden/Sambeek, Leegveld, Zuidereiland, ROC Heijen)

In een brede gebiedsontwikkeling moet bekeken worden of de oorspronkelijke ontworpen nevengeul met ecologische en recreatieve doelstelling aangepast moet worden tot een rivierverruimende maatregel, gecombineerd kan worden met weerdverlagingen, natuurvriendelijke oevers, delfstoffenwinning en natuur- en recreatieontwikkeling. Daarna kan tot uitwerking en uitvoering van (delen van) dit gebied worden overgegaan.

Gebied brug Oeffelt-Gennepe, Genneperhuis, Lob van Gennepe

In dit gebied zijn diverse projecten opgestart gericht op natuur en cultuurhistorie (Genneperhuis) of natuur, landbouw en zandwinning (Lob van Gennepe). Deze projecten zijn slechts beperkt op rivieraspecten gericht. De inzet van de Lob van Gennepe als retentiegebied mede in het belang van het benedenstrooms gebied heeft in de veiligheidsstrategie op (Nederlands) stroomgebiedniveau grote betekenis.

Hoogwatergeul Mook

Dit betreft een privaat initiatief.

(Potentiële) projecten	beleids / bestuurlijk kader	status			aantal ha natuur	cm waterstandverlaging	planvormings- en uitvoeringsperiode	potentieel extra rijks EHS te begrenzen t/m 2015
		ZMI	ZM2	IVM				
Cluster 5: Afferden-Mook								
HWG Mook	pakket II+		x		138	14	?	ca 130
Mitigatie peilopzet en compensatie Natuur	Tracébesluit	x					Vóór 2015	
Sluitstukka des (in onderzoek)	Tracébesluit	x					Vóór 2015	
Rivierverruiming km 155-175	Tracébesluit	x					Vóór 2015	
Kadeaanpassing Gennepe	Tracébesluit	x					Vóór 2015	
Kadeaanpassing Mook-Middelaar	Tracébesluit	x					Vóór 2015	
Regionaal overslagcentrum Heijen	privaat initiatief		x		?	-1	2007-2015	?
oeverstroken Sambek-Grave 75-100 m aankoop grond en inrichting	koppellen aan realisatie 0-75 m oeverstroken door Maaswerken (pakket I)	x			100	0	2006-2009	100
verruiming brug Oeffelt-Gennepe incl. weerddverlaging	pakket II+, deels Noord-Brabant		x		28	12	?	(= al rijks-EHS) 0 (Limburgs deel)
Peilopzet stuwpand Grave 50cm incl. brugaanpass. Maas-Waalkan.	Tracébesluit	x					Vóór 2015	
Genneperhuis/Niersmonding			x					
Zomerbedverdieping Afferden-Mook	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)	x		x				
Weerddverlaging Afferden-Mook	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
Winterbedverlaging Afferden-Mook	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
Retentie St Agatha	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
Retentie Lob van Gennepe	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)	x		x				
Nevengeulen Heijen en Oeffelt (2x)	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				
	Int. Verkenning Maas 2 (RWS 2006)			x				

TOTAAL

9. Grondverwerving

Door Zandmaas Pakket 2 dient minimaal 460 ha nieuwe natuur ontwikkeld te worden die begrensd wordt als EHS. Deze nieuwe natuur zal deels door derden worden gerealiseerd en deels door de provincie. Voor het project is 35 + 5 miljoen euro beschikbaar voor proces, verwerving en inrichting. De gelden die jaarlijks ter beschikking komen worden voornamelijk geïnvesteerd in grond vooruitlopend op de definitieve plannen. Met de beschikbare middelen worden zowel toekomstige projectgronden als ruilgronden gekocht. Door de toekomstige verkoop wordt inrichtingsgeld gegenereerd.

Om tot een goede sturing te komen van grondverwerving is afgesproken dat er aankoopplannen worden opgesteld. Een algemeen aankoopplan is weinig zinvol omdat vanwege de verschillen per projectgebied een op maat geschreven aankoopbeleid nodig is.

Geconcludeerd is dat er aankoopplannen nodig zijn voor:

- Hoogwatergeul Venlo-Velden
- Hoogwatergeul Wanssum, Oude Maasarm Ooijen-Wanssum en integrale gebiedsontwikkeling.
- Nevengeul Stadsweide Roermond

Deze aankoopplannen worden in 2008 door DLG opgesteld. Voor de hoogwatergeul Wanssum en OMA worden naast een algemeen aankoopplan mogelijk deeltuitwerkingen gemaakt door een nader vast te stellen partij. Als beschikbaar instrumentarium zal ook onteigening worden meegenomen. Indien voor dit instrument noodzaak bestaat zal het aankoopplan worden opgewaardeerd tot aankoopstrategieplan en ter vaststelling aan GS worden voorgelegd.

Voor de Stadsweide wordt bezien of onteigening haalbaar en wenselijk is. Dit hangt mede af van de onteigeningstitel die kan worden verkregen (rivier/veiligheid of natuur). Indien voorgesteld wordt te onteigenen dient een aankoopstrategieplan te worden vastgesteld.

In de Overeenkomst Natuurrealisatie Zandmaas zijn expliciete afspraken gemaakt over grondverwerving:

1. verwerven en inrichten van 460 ha extra Rijks-EHS
2. besteden van minimaal € 25.000.000 tot en met 2010 aan inrichting en verwerving van gronden inclusief ruilgronden.

Daarom wordt onderscheid in aankoop van ruilgronden en aankoop van projectgronden gemaakt. Beide type gronden worden door de DLG in opdracht van de provincie verworven. Per jaar geeft de provincie de taakstelling in ha's aan, gebaseerd op het beschikbare budget voor dat betreffende jaar.

Ruilgronden

Voor het verwerven van specifieke gronden is het vaak nodig om andere gronden (ruilgronden) al te verwerven waardoor met ruiling de gronden toch op de juiste plaats komen te liggen. Bij Zandmaas spelen ruilgronden nog een extra rol; zij vormen in feite een fonds waardoor per jaar het beschikbare budget van LNV voor Zandmaas in zijn geheel besteed kan worden ongeacht welke projecten al of niet gestart zijn. In latere jaren kunnen deze gronden geruild worden voor gronden binnen een project dan wel verkocht worden waardoor het geld aan de uitvoering van projecten besteed kan worden.

Bij de aankoop van ruilgronden is daarom het belangrijkste criterium de courantheid van de gronden. De geboden grondprijs is conform de DLG-richtlijnen voor grondaankoop (agrarische waarde of natuurwaarde).

Omdat in 2010 voor ca. 25 miljoen Euro besteed moet zijn en de uitvoering van veel projecten dan nog niet snel loopt, zal een groot gedeelte van die 25 miljoen euro tot en met 2010 besteed worden aan ruilgrond. De aankoop van ruilgronden blijft ook de komende jaren van belang. Het jaarlijks benutten van het beschikbare Veemangeld is ondanks de flexibele ILG-systematiek nodig om deze gelden zeker te stellen.

Projectgronden

Behalve ruilgronden worden ook gericht projectgronden gekocht. Dit zijn gronden die op een zodanige locatie liggen dat zij potentieel te begrenzen zijn als extra Rijks-EHS met natuurdoel natte riviermatuur zoals in de Overeenkomst tussen LNV en provincie afgesproken.

Globaal is **het zoekgebied** voor deze gronden te duiden als het winterbed van de Maas gecombineerd met POG-gronden (POG = Provinciale Ontwikkelingszone Groen). Op bijgevoegde kaarten is dit aangeduid. In de kleine Zandmaas-atlas is het voor de diverse deelgebieden nog duidelijker te zien.

Concreet kan gedacht worden aan gronden gelegen op locaties die zeer waarschijnlijk een ingreep zullen ondergaan in het kader van de veiligheid of natuurontwikkeling van de Zandmaas én waarvan het initiatief bij de overheden ligt.

Gronden in bezit van private partijen die op basis van zelfrealisatie een initiatief willen oppakken, worden niet bij voorbaat verworven. Dit kunnen zandwinners zijn maar ook bijvoorbeeld Stichting Limburgs Landschap. Op deze gronden kunnen de eigenaren op basis van pure zelfrealisatie (geen bijdrage van de overheid) of zelfrealisatie met een projectbijdrage van de overheid de gewenste ingreep en inrichting verwezenlijken. Een mogelijkheid is dan wel dat zandwinners na de inrichting de grond schenken dan wel tegen natuurwaarde verkopen aan de overheid. Hierover moeten dan vooraf afspraken worden gemaakt. Limburgs Landschap, SBB of Natuurmonumenten kan de gebieden na inrichting beheren, eventueel na Rijks-EHSbegrenzing.

De grondaankopen in het kader van Pakket I worden nu door het Grondbureau Maaswerken uitgevoerd (met name de nevengeulen Belfeld-West en Sambeek-Oost en natuurvriendelijke oevers). Projecten in het kader van de reguliere EHS die tevens tot de Zandmaas behoren (bijvoorbeeld nevengeul Stadsweide Roemond) worden regulier door DLG verworven en betaald uit het EHS-budget/ILG.

Aanvullend instrumentarium

In de aankoopplannen zal particulier natuurbeheer als optie meegenomen worden. Anderzijds hecht de provincie er aan dat geborgd wordt dat de doelstellingen metterdaad gehaald zullen worden en dat de overheden in de gelegenheid zijn als betrouwbare partner te functioneren. Om die reden is de provincie er voorstander van dat met in ieder geval de LLTB een convenant tot stand komt en zal zij wanneer dat voor de tijdige realisatie van de doelen uit dit meerjarenplan nodig is niet schuwen het onteigeningsinstrumentarium in te zetten. Aangezien bij deze doelen het rivierbelang prevaleert, is overleg met RWS geboden om daarvoor de riviertitel te kunnen gebruiken.

10. Tijdplanning en financiering

In dit meerjarenplan is onderscheid te maken in de projecten die tot 2015 worden uitgevoerd en de projecten die na 2015 (tot 2050) worden uitgevoerd. Tot 2015 betreft dit projecten die al in de planvormingsfase en grondverwervingsfase zitten. Na 2015 en zeker tot 2050 zijn bijvoorbeeld de dan nog op grond van IVM nog noodzakelijke maatregelen aan de orde.

De financiering van Zandmaas II (oorspronkelijk -2003 - geraamd op een tekort van 350 miljoen euro) is slechts voor een klein deel gedekt met de zogenaamde Veermangelden; 30 miljoen euro + 5 miljoen euro extra indien de regio ook 5 miljoen euro bijlegt. Hiervan moet 25 miljoen euro in 2010 zijn besteed; het totale 40 miljoen euro in 2015. Deze gelden zijn door LNV uit de ICES-natte natuur-gelden beschikbaar gesteld voor Zandmaas II; de regie hiervan is bij de provincie gelegd. Gekoppeld aan het geld ligt de taakstelling van 460 ha extra rijks-EHS en de inrichting van de nevengeulen Baarlo en Afferden.

Vanuit de Veermangelden werden tot en met 2007 de planvoorbereiding en uitvoering betaald van de drie nevengeulen, de hoogwatergeulen Raajweide en Venlo-Velden én de gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum (incl. reactivering oude maasarm). Deze moeten gezien worden als voorfinanciering die uiteindelijk in de projectrealisatie verwerkt wordt. Tot nu toe zijn de uitgaven:

Beschikbaar budget en uitgaven 2004 t/m 2007

Jaar	Inrichting + proceskosten x 1000 €		Grondverwerving x 1000 €		Totaal (inrichting + proces + grond) x 1000 €	
	beschikbaar	Uitgaven	beschikbaar	uitgaven	Beschikbaar	Uitgaven
2004	140	140			140	140
2005	1.000	471			1.000	471
2006	1.000	845	1.600	1.600	2.600	2.445
2007	1.000	710	3.500	3.500	4.500	4.210

Tijdsplanning tot 2015

De onderstaande tijdplanning met mijlpalen en resultaten is met name gebaseerd op de afspraken vastgelegd in de LNV - Provincie Overeenkomst Natuurrealisatie. Aan deze plannen zijn de zogenaamde Veermangelden gekoppeld. Binnen de clusters zijn ook de projecten te onderscheiden die tot 2015 worden uitgevoerd.

Het ministerie van LNV heeft maximaal € 30 miljoen te verhogen met maximaal € 5 miljoen indien de regio minimaal € 5 miljoen bijdraagt, beschikbaar gesteld aan de provincie voor Natuurrealisatie Zandmaas. Dit geld is bedoeld voor grondverwerving, inrichting en procesgeld (planvorming).

De gelden zijn beschikbaar gesteld voor de periode 2004 tot en met 2015. In de periode 2007-2013 worden de gelden via het ILG beschikbaar gesteld en verantwoord. In 2010 moet 25 miljoen euro besteed zijn.

Voorwaarde voor deze 35 miljoen Euro is zoals eerder genoemd een geldelijke bijdrage vanuit de regio van 5 miljoen euro.

De voortgang van projecten is van diverse factoren afhankelijk. Voorbeelden hiervan zijn de grondverwerving, de vergunningverlening en de mede-financiering. Bij de realisatie van nevengeulen en hoogwatergeulen is het beschikbare tijdspad (tot en met 2015) daarom erg kort.

Onderstaand is de programmering van de gelden weergegeven per jaar (vanaf 2004) te onderscheiden in gelden voor grondverwerving en inrichting; bij de grondverwerving betreft de netto-grondverwerving.

Er kunnen ruilgronden worden gekocht die later worden verkocht. Bij de inrichtingskosten zijn naast advies en onderzoekskosten ook de procesgelden opgenomen.

Programmering Veermangelden (x 1000 euro)

Jaar	Inrichting (incl. proceskosten)	grondverwerving	Totaal
2004	* 140		140
2005	** 1.000		1.000
2006	845	1.600	2.445
2007	*** 1.000	3.500	4.500
2008	2.000	3.500	5.500
2009	2.000	3.500	5.500
2010	2.455	3.500	5.955
Totaal t/m 2010	9.400	15.600	25.000
2011	1.600	400	2.000
2012	2.000		2.000
2013	2.000		2.000
2014	2.000		2.000
2015	2.000		2.000
regio bijdrage			5.000
totaal	19.000	16.000	40.000

* Dit bedrag is door LNV besteed.

** Dit bedrag is slechts voor € 471.000 gebruikt.

*** Dit bedrag is voor ca 700.000 besteed. In kader van het ILG kan dit de jaren erna besteed worden.

In de jaren 2007 tot en met 2013 zijn de Veermangelden onderdeel van het ILG. Binnen deze periode is de LNV-bijdrage voor Zandmaas II niet precies gelijk aan de programmering in tabel 3. Er kan echter geschoven worden tussen jaren en tussen projecten. Tezamen met de mogelijkheid van ruilgronden aan- en verkoop geeft dit de flexibiliteit die nodig is bij de uitvoering van dit Meerjarenplan.

Bij de toekenning van een bijdrage uit de Veermangelden staat de provincie de volgende procedure voor ogen.

Na uitwerking van een project- of gebiedsplan waarin behalve het concrete ontwerp of inrichtingsplan ook de financiering van het gehele project(gebied) is opgenomen, wordt een maatschappelijke kosten baten analyse (mkba) gemaakt. Deze is bij een voorzien tekort de basis voor een kostentoedeling die op zich moet leiden tot een financieringsarrangement.

Bij deze mkba worden in ieder geval betrokken:

- bijdrage aan natuur (kwantiteit en kwaliteit)
- bijdrage aan veiligheid
- bijdrage aan ruimtelijke kwaliteit
- bijdrage van/aan overige relevante (gebieds-)functies

Voorwaardelijk is in alle gevallen dat het betreffende project (een onderdeel van) een integrale gebiedsontwikkeling moet betreffen en dat als uitgangspunt wordt gehanteerd dat privaat verantwoordelijkheid neemt en realiseert waar kan, publiek waar dat moet.

Het bereik van de doelen moet – ook in de tijd - zeker zijn gesteld.

Bij de toetsing in het meerjarenplan 2007 scoren een vijftal projecten potentieel positief voor een bijdrage vanuit de Veermangelden. Deze positieve score betekent echter nog geen toekenning vanuit de Veermangelden.

De inrichting van de twee nevengeulen Baarlo en Afferden vormen een afzonderlijke verplichting in de Overeenkomst Natuurrealisatie en kunnen om die reden in aanmerking komen voor een bijdrage uit de

Veemangelden. De HWG Raaijweide en HWG Venlo-Velden omdat deze mogelijk niet budgettair neutraal uit te voeren zijn en wel een grote bijdrage leveren aan de waterstandsdaling voor met name Venlo. Door hun ligging nabij de stad Venlo vervullen zij ook een belangrijke recreatieve functie. De gebiedsontwikkeling reactivering oude maasarm (inclusief HWG Ooijen) levert niet alleen een grote bijdrage aan de waterstandsdaling maar is ook een vorm van integrale gebiedsontwikkeling waar de ruimtelijke kwaliteit van een groot gebied een belangrijke impuls kan krijgen. Van de overige projecten zijn er enkele die onder voorwaarden (bijvoorbeeld nevengeul Stadsweide indien voldoende andere kostendragers) eveneens mogelijk voor een beperkte bijdrage uit de Veemangelden in aanmerking zouden kunnen komen.

Wanneer vanuit de Veemangelden een bijdrage zou worden toegekend, dan kan op verschillende manieren vanuit het ILG worden overgedragen. Welke wijze zal afhankelijk zijn van de uitvoerder van het project en het type bijdrage vanuit de Veemangelden (voor hele project, of voor specifieke onderdelen daarvan). Dit zal per project bezien worden. Een aanbestedingstechnisch, juridisch en fiscale toetsing zal hier onderdeel van zijn.

Gezien de beperkte tijd tot en met 2015 is het wenselijk dat op korte termijn projecten die een beroep willen doen op Veemangelden geïnventariseerd worden inclusief versnellingsopties voor projecten waar de voortgang hapert. Dan kan ook de invulling van de regiofinanciering van 5 miljoen euro in kaart gebracht worden.

EHS begrenzing 2015

In de Overeenkomst Natuurrealisatie Zandmaas staat opgenomen dat in 2015 460 ha extra rijks-EHS begrensd moet zijn. De provincie kiest ervoor deze begrenzing niet volledig van te voren vast te leggen maar lopende het proces kansen te benutten en de begrenzing daar op af te stemmen. Gezien het tijdspad tot 2015 is het nodig om nu sturing te geven waar deze komen te liggen. Dit zonder de volledige 460 ha nu al vast te leggen. In het zogenaamde POG- en witte gebied in het winterbed van de Maas is voldoende ruimte voor de met LNV overeengekomen extra begrenzing van 460 ha Rijks-EHS natte natuur. Voor een concrete en zinvolle begrenzing van de 460 extra hectares is het zinvol een overkoepelend ecologische streefbeeld voor Zandmaas II (projecten) te hanteren. Indien dit gecombineerd wordt met andere ruimtelijke wensen (bijvoorbeeld vanuit landbouw) én met realisatie voor 2015, dan kan richting gegeven worden aan de ligging van de 460 ha extra EHS langs de Maas. Hierbij kan agrarische natuurbeheer, particulier natuurbeheer, verbindingzones, natuurvriendelijke oevers en andere vormen van natuurontwikkeling onderdeel van uitmaken.

Projectkosten en -financiering tot 2015

Een aantal projecten worden uitgevoerd op basis van zelfrealisatie; private partijen zoals bouwgrondstoffenwinners voeren het project uit en bekostigen met hun delfstoffen-opbrengsten de gebiedsontwikkeling en -inrichting. Andere financieringsvormen waarbij private partijen zoals bouwgrondstoffenwinners meebetalen zijn de gebiedsconcessie (wordt mogelijk als pilot in Ooijen-Wanssum uitgevoerd) of PPS-constructies.

In de LNV-overeenkomst is ook opgenomen dat de regio 5 miljoen euro zal moeten bijdragen om het volledige € 35 miljoen van LNV te krijgen. Regiofinanciering is al aangeboden door Limburgs Landschap bij de hoogwatergeulen Raaijweide en Venlo-Velden (financiering grondaankoop door SLL). Zoals hierboven aangegeven, is het wenselijk dat invulling van de regiofinanciering van 5 miljoen euro in kaart gebracht wordt. Gelet op de omvang en betekenis van de projecten menen wij er vanuit te mogen gaan dat deze bijdrage zonder meer geleverd zal worden.

Tijdsplanning 2015 – 2050

Een groot aantal die ook zijn opgenomen in de clusters hebben een realisatietermijn tussen 2015 en 2050. Hierto behoren ook de IVM-maatregelen.

Voor het lange termijn perspectief is het noodzakelijk een goed overzicht te krijgen van de lange termijn projecten, de verwachte realisatietermijn en een globale inschatting van de netto-kosten.

Projectkosten en -financiering 2015-2050

Ook in deze periode zullen projecten via zelfrealisatie, gebiedsconcessie of PPS gerealiseerd worden. Voor het lange termijn perspectief vindt de provincie het nodig een goed overzicht te krijgen van de lange termijn projecten, de verwachte realisatietermijn en een globale inschatting van de netto-kosten. Samenwerking is voor de totstandkoming van zo'n lange termijn planning noodzakelijk.

Cluster	status			aantal ha natuur	totale netto- kosten x €1000 (omputten waar mogelijk)	cm waterstand-verlaging
	Totaal ZM1	Totaal ZM2	Totaal IVM			
						Let op: hoogwaterstandeffecten Mogen niet zonder meer gesommeerd worden.
Cluster 1: Roermond-brug Venlo	10	7	8	686 + pm	79000 + pm	Ca. 8 + pm
Cluster 2: Venlo t/m HWG Arcen	6	11	5	580 +pm	maximaal 53000 + pm	ca. 41 + pm
Cluster 3: Ooijen-Wanssum	3	6	6	777+pm	30000 + pm	ca. 42 + pm
Cluster 4: Well-Aijen tot aan Afferden	9	6	9	836+pm	2000 + pm	ca. 31 + pm
Cluster 5: Afferden-Mook	9	4	8	266+pm	45100 + pm	ca. 25 + pm
TOTAAL	37	34	36	3145 + pm	209100 + pm	nvt

Bij het totaal bedrag van iets meer van 200 miljoen behoren drie nuances:

1. de bedragen hebben een foutmarge van ten minste 20%
2. ten aanzien van cluster 3 is het bedrag gezet op het in het kader van MIRT van het rijk gevraagde bijdrage
3. ten aanzien van lang niet alle projecten is (financieel) voldoende bekend of en zo ja welke baten daarbij nog een rol kunnen spelen, terwijl van anderen nog onvoldoende zicht bestaat op met name hun bijdrage op hoogwaterbescherming. Synergie met IVM maatregelen is evenmin in de beschouwing opgenomen. Hetgeen in dit stadium ook niet mogelijk is omdat daarvan ook nog onvoldoende (redelijk zekere) ramingen beschikbaar zijn. Een "verdiepingsslag" op dit punt is dan ook gewenst.

Nochtans bevestigt dit getal de stellingname van de provincie in het kader van de Rijkvisie op het waterbeleid van de komende decennia, waarbij de staatssecretaris is gemeld dat voor een in de tijd gespreid (voor een belangrijk deel na 2015) bedrag van 200 miljoen euro een belangrijke stap in de realisatie van het rijks en provinciaal beleid gezet kan worden, aan kosteneffectiviteit gewonnen kan worden en win-win situaties kunnen worden uitgebuit. Wanneer de hoogwaterstandseffecten van

Zandmaas 2 (zie daarvoor 5.1.) op deze wijze gerealiseerd kunnen worden, en daarbij op de in dit meerjarenplan beschreven manier rekening wordt gehouden met IVM, dan zal er naar verwachting geen sprake van hoeven te zijn een wezenlijk deel van het voor IVM totaal geraamde bedrag ad 2,5 miljard euro te reserveren voor de Zandmaas. Wij denken in orde van grootte van 80 – 150 miljoen voor grondverzet en berging in het Maasdal zelf. Wel zal daarbij slim naar het scheppen van bergingscapaciteit voor 10 -15 miljoen m³ in situ moeten worden gekeken.

RWS zegt alleen in het kader van KRW (moeizaam) financiële ruimte te hebben om aan ontwikkelingen bij te dragen. Dit is erg weinig gezien ook de substantiële bijdrage aan veiligheid (HWG Raaijweide, HWG Venlo-Velden).

Nu echter recent RWS de IVM-doelstellingen wil integreren in de Zandmaas II projecten, zal een bijdrage van RWS die deze extra kosten dekt, een integraal onderdeel moeten uitmaken van deze IVM-aanpassingen aan de plannen.

Private partijen zijn vooral actief bij projecten waarbij van een substantiële hoeveelheid bouwgrondstoffenwinning sprake is. Hierbij hebben zij vaak de gronden grotendeels in handen. De delfstoffensector heeft aangegeven dusterling van projecten op stuwpandniveau voor te staan waarbij lucratieve en minder lucratieve projecten gekoppeld kunnen worden.

Regiofinanciering

Bij het beschikbaar stellen van de Veemangelden heeft LNV aangegeven dat mits de regio zelf 5 miljoen euro betaalt, LNV nog 5 miljoen euro extra beschikbaar stelt.

Financiële planning Zandmaas 2

Zandmaas 2 gaat over de tijdslijn van 2015 heen. Alleen de Veemangelden hebben 2015 als eindtijd. Voor een goede programmering en een goed onderbouwde daim voor mogelijk extra nodig rijks-geld, is het nodig een goed overzicht te hebben van de kosten én baten van de vele zandmaas II –projecten. Dit kan waar gewenst gecombineerd worden met IVM.

11. Organisatie

Het Meerjarenplan Zandmaas 2 is vastgesteld door GS na advisering van de Statencommissie. Organisatorisch valt het onder de verantwoordelijkheid van de programmamanager Maas, afdeling Landelijke Leefomgeving. Het Meerjarenplan kan jaarlijks worden bijgesteld.

Het operationeel maken van projecten zal via dusters gaan plaatsvinden; onder een duster kunnen meerdere gebiedsontwikkelingen vallen. Per cluster is een stuurgroep onder voorzitterschap van de provinciale portefeuillehouder Maas. Daarin zitten naast de provincie ten minste ook de betrokken gemeen-te(n), het waterschap en een vertegenwoordiger van V&W/RWS. De relevante natuur-beschermingsorganisatie en de gebiedscommissies zijn vaak ook vertegenwoordigd. Binnen de stuurgroep zorgt een ieder (gemeente, waterschap) met behoud van eigen taak en verantwoordelijkheid voor de parallelle processen die nodig zijn voor de realisatie van een project. De provincie neemt het regisseurschap op zich als goedkeurend respectievelijk vergunningverlenend gezag. Afhankelijk van de gebiedsontwikkeling kunnen private partijen aansluiten bij de stuurgroep.

Deze stuurgroepen per cluster worden ondersteund door ambtelijke projectgroepen, die op hun beurt indien nodig vanuit de regio worden gevoed door een klankbordgroep/gebiedscommissie waarin in ieder geval ook een of meer vertegenwoordigers uit de gebiedscommissie voor de reconstructie deelnemen zodanig dat tevens sprake is van een gebiedscommissie in de zin van de Wet Investerings Landelijk Gebied (WILG).

De Provincie geeft elk jaar opdracht aan de Dienst Landelijk Gebied (DLG) voor het procesmanagement en het financieel – en administratief beheer voor het Meerjarenplan; dit gebeurt via de PO (Prestatie Overeenkomst Provincie - DLG) en de ILG-aansturing.

12. Communicatie

De communicatie over het Meerjarenplan Zandmaas 2 vindt zowel breed (over alle projecten en sectoren heen) als meer gebiedsgericht plaats.

Actualisatie Meerjarenplan

Het geactualiseerde meerjarenplan zal aan alle regionale partners voorgelegd worden ter inspraak. Extra aandacht zal gericht worden op gemeenten om hun betrokkenheid bij Zandmaas II waar nodig te vergroten. Deze regionale partners (gemeenten, waterschappen, rijk, belangenorganisaties, private partijen, bewoners) kunnen ook via de website www.zandmaas2.nl en bijbehorende nieuwsbrief informatie verkrijgen over de stand van zaken. Met de sectoren delfstofwinners, landbouw en natuur wordt gericht overleg gevoerd over Zandmaas 2.

Bij de actualisatie van dit Meerjarenplan wordt dit plan vóór vaststelling door GS ter advisering aan de Statencommissie voorgelegd. De resultaten van het Meerjarenplan zullen elk half jaar als onderdeel van de stand van zaken Programma Maas aan de Statencommissie én de regionale partners worden voorgelegd. Indien nodig kan het Meerjarenplan jaarlijks worden bijgesteld.

De regionale partners wordt uitdrukkelijk gevraagd ook zelf initiatieven en ideeën aan te dragen om de effectiviteit en synergie in het Meerjarenplan te versterken.

Afzonderlijke projecten

Communicatie over de afzonderlijke projecten is een integraal onderdeel van de voorbereiding en uitvoering van het betreffende project. Voor de gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum verzorgt het projectbureau dat in het gemeentehuis van Meerlo is gevestigd, de communicatie naar buiten. Bij andere projecten ligt de eerste verantwoordelijkheid bij gemeenten, provincie of private partijen, Bij mijlpalen zoals bijvoorbeeld het tekenen van intentie- of samenwerkingsovereenkomsten, de instelling van een stuurgroep, start en afronding van een project zal in nauw overleg met de betrokken partijen de pers worden betrokken.

De communicatie voor Zandmaas 2 wordt in een communicatieplan uitgewerkt.

Bijlage 1

Hoogwaters van de Maas en de normen

Hoogwaters

Het historisch verloop van hoogwaters in de Maas is in onderstaande tabel opgenomen. Daarbij is voor de 2de helft van de 19de eeuw gebruik gemaakt van gegevens ontleend aan een overzicht van de Sociëteit Momus te Maastricht. Deze hield van 1846 tot 1900 bij hoeveel liters soep in tijden van nood, waaronder hoogwaters, aan "behoefigen" werden bedeed.

The image shows a historical document from the Sociëteit Momus Maastricht. At the top, it reads 'SOCIETEIT MOMUS' in an arch, with 'MAASTRICHT' below it. The main title is 'SOEPKOKERIJ VOOR DE ARMEN' (Soup Kitchen for the Poor), followed by 'opgericht in het jaar 1846' (founded in the year 1846). Below this, there is a section titled 'TABEL bevattende alle bijzonderheden omtrent de werking' (Table containing all particulars regarding the operation), dated '1846'. The table itself is a large grid with several columns and rows, but the data is mostly illegible due to fading and the age of the document.

Tableau Sociëteit Momus Maastricht, bron: Limburg Museum Venlo

	Maastricht/Borgharen	Roermond	Venlo
1850-51	40.050 liter in 72 dagen		
1875-76	25.805 liter in 48 dagen		
1880-81	30.186 liter in 52 dagen		
01-01-1926	gecorrigeerd 3000 m ³ /sec 45,90 + NAP		
08-02-1984	2.466 m ³ gecorrigeerd 45,35 +NAP		
22-12-1993	3.120 m ³ /sec Gecorrigeerd 2.959 m ³ /sec 45,85 +NAP	20,80 +NAP	18,35 + NAP
31-01-1995	2.870 m ³ /sec Gecorrigeerd 2.702 m ³ /sec 45.71 + NAP	20,85 + NAP	18,46 + NAP
2002 (5 golven met maximum van)	2.499 m ³ /sec 45,46 + NAP	19,25 + NAP	17,16 + NAP
04-01-2003	2.735 m ³ /sec Gecorrigeerd 2.547 m ³ /sec 45,56 + NAP	19,97 + NAP	17,82 + NAP

The image shows a historical document titled "DER SOEPKOKERIJ VOOR DE ARME AN AF R 1846". It features two large tables with multiple columns, likely recording the distribution of soup for the poor in Maastricht. The tables contain dates, quantities, and other details. The document is aged and has a yellowish tint.

Tableau Sociétéit Momus Maastricht, detail. Bron: Limburg Museum, Venlo

Uit de liters soep die in Maastricht werden uitgedeeld kan niet afgeleid worden hoe groot de golf was, noch hoe ernstig. In kronieken en archieven zullen bij onderzoek meer en betere indicaties voor het voorkomen en ernst van hoogwaters te vinden zijn. Alleen een deel van de maatschappelijke impact komt via deze ludieke bron tot uitdrukking. Dodelijke slachtoffers en schade aan gebouwen etc komen evenmin tot uitdrukking.

Bij de cijfers van de 20ste eeuw moet er op gewezen worden dat de maximale waterstanden hooguit als indicaties voor de ernst kunnen dienen. In de 20ste eeuw zijn in de Maasvallei heel wat obstakels ontstaan

die op de waterpeilen van invloed zijn, terwijl de bodem van de Maas en haar vallei in die periode ook gevoelig is gebleken voor erosie enerzijds en sedimentatie anderzijds.

Ook de schade uitkeringen van het Rijk (1995 circa M€ 12 en 2002 circa M€ 6, en dan nog exclusief wezenlijke schadebestanddelen zoals die aan campings) geven geen betrouwbare indicaties. In de tussengelegen tijd is immers handelend opgetreden en zijn heel wat schade beperkende maatregelen getroffen.

De voor Borgharen aangegeven volumes zijn voor zoveel aangegeven gecorrigeerd door het RIZA (de gespecialiseerde wetenschappelijke dienst van RWS. Tegenwoordig heet deze - na reorganisatie – RWS Waterdienst), dit op basis van nacalculaties.

Hoogwaternormen en rivierdimensionering

De nommering voor hoogwaters en hoogwaterbeveiliging heeft twee in verschillende wetten vastgelegde uitgangspunten:

De wet op de waterkering normeert de veiligheid (het beschermingsniveau) binnen de daarin aangegeven dijkkringgebieden op 1:250 bij een volume van Borgharen van m^3/sec 3.250.

De dijkkringgebieden zijn nader geregeld bij de provinciale verordening op de waterkering.

Relevant is dus de kans (1:250) en een golfvolume. Deze kans 1:250 correspondeert concreet met een volume van $3.250 m^3/sec$. In de volksmond wordt de kans wel uitgedrukt als 1 keer in de 250 jaar, maar feitelijk is dat principieel onjuist. Het gaat om de kans van voorkomen per jaar. Die kan zich morgen voordoen. Des te groter het volume, des te kleiner de kans.

Met de wet op de waterkering zijn ook twee voor Limburg nieuwe begrippen ingevoerd namelijk binnendijks en buitendijks gebied.

Het binnendijksgebied is het gebied dat beschermd wordt door een dijk (kade). Het buitendijkse gebied ligt buiten de dijk(kring) en wordt niet beschermd. Behalve de hoge gronden zijn in Limburg alleen de dijkkringgebieden beschermd. De stedelijke gebieden (Roermond, Venlo en Mook/Gennep/Middelaar) hebben daarbij prioriteit gekregen.

De Wet Beheer Rijkswaterstaatswerken normeert het rivierbed van de Maas op 1: 1250 zijnde de golf van $3.800 m^3/sec$. Daarmee wordt materieel het ruimtebeslag van de rivier bepaald. Binnen het gebied geldt in principe een vergunningplicht (waarbij Rijkswaterstaat bevoegd gezag is) en is de Beleidslijn Grote Rivieren van toepassing. Volgend op de Hydraulische Randvoorwaarden (met name de vaststelling van de golfvorm) wordt de dimensionering van het rivierbed vijfjaarlijks met behulp van een Koninklijk Besluit (feitelijk een vernieuwd kaartbeeld) bijgesteld.

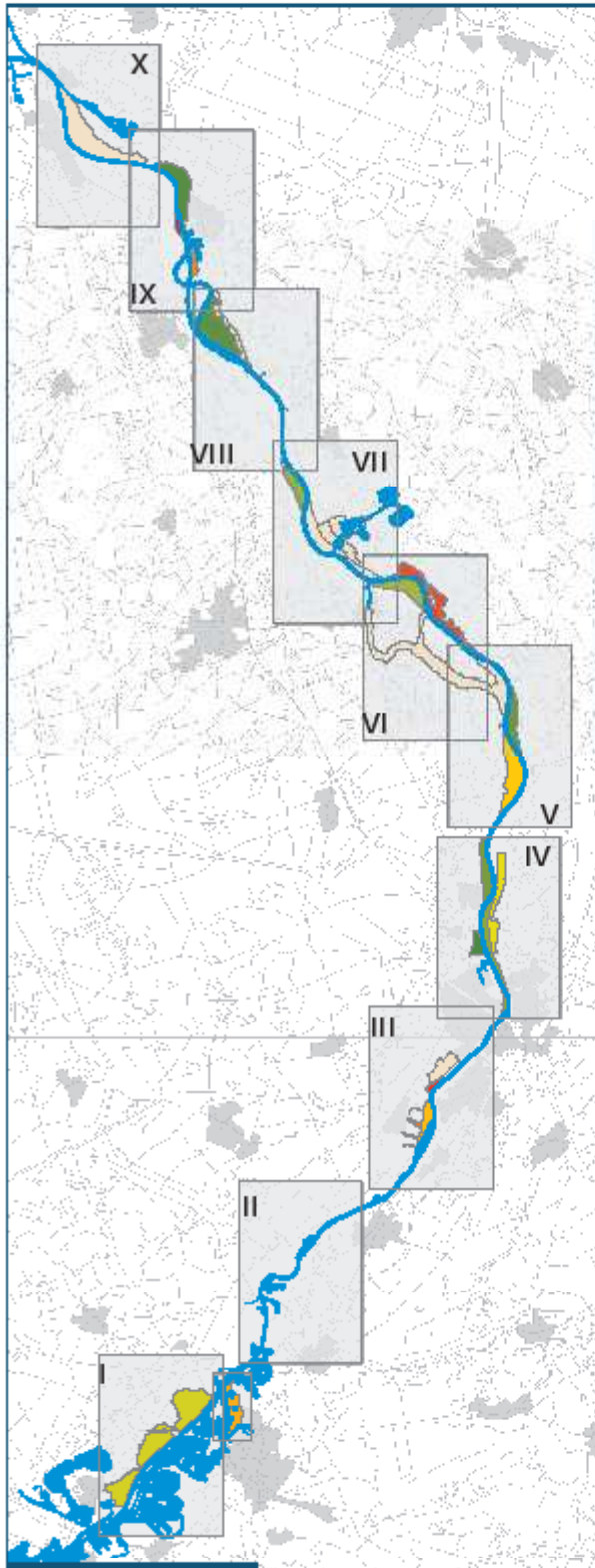
De toetsing van ontwikkelingen (werken) op grond van de Wet Beheer Rijkswaterstaatswerken vindt derhalve plaats aan de hand van de (consequenties ten aanzien van een) hoogwatergolf van $3.800 m^3/sec$.

Bijlage 2

Begrippen en afkortingen

- Binnendijks gebied - een gebied dat door een dijk/kade tegen hoogwaters wordt beschermd.
- Buitendijks gebied – een gebied dat buiten de dijk/kade is gelegen en daardoor geen bescherming tegen hoogwaters wordt geboden.
- B.R. P – Basis Registratie Percelen (databank voor landbouwkundige analyse)
- D.G.R. - Deltawet Grote Rivieren 1996, op grond waarvan in Limburg (in principe als tijdelijke voorzieningen) in 1997 kaden zijn aangelegd met een beschermingsniveau van 1:50 (zijnde een hoogwatergolf van 2.700 m³/sec Borgharen)
- DLG: Dienst Landelijk Gebied
- E.H.S. - Ecologische Hoofdstructuur
- I.L.G - (wet) Investeringsfonds Landelijk Gebied
- I.V.M. - Integrale Verkenning Maas (studie 2006 ten aanzien van consequenties volume groei hoogwatergolf met regeringsstandpunt, doorwerkend in de beleidslijn Grote Rivieren)
- Verordening Waterkering Limburg - Verordening van 2007 waarbij door Provinciale Staten uitwerking is gegeven aan de herziening van de Wet op de Waterkering.
- Mkba – Maatschappelijke kosten baten analyse: wetenschappelijk instrument om maatschappelijke kosten en baten bij een project- gebiedsontwikkeling in beeld te krijgen.
- PO: Prestatieovereenkomst, overeenkomst tussen provincie en Dienst Landelijk Gebied waarin de jaarafspraken en prestaties van DLG worden vastgelegd.
- POG: Provinciale Ontwikkelingszone Groen
- ROC: Regionaal Overslag Centrum
- SLL: Stichting Limburgs Landschap
- Wwk - Wet op de Waterkering – Bij de herziening van 2006 is Limburg integraal opgenomen in het algemeen Nederlands regime ten aanzien van waterkeren. De wet wordt geïntegreerd in de nieuwe Waterwet.
- WBR - Wet Beheer Rijkswaterstaatswerken - Wet op grond waarvan met periodiek bij te stellen Koninklijk Besluit het ruimtebeslag van de rivier wordt gedefinieerd en op grond waarvan het bevoegd gezag Rijkswaterstaat vergunningen verleend tot het uitvoeren van werken/activiteiten die effect kunnen hebben op het (beheer van) de rivier.

Volgend blad: **Bijlage 3: Kleine Atlas voor het Zandmaasgebied:**

Meerjarenplan Zandmaas 2 2008 - ontwerp

Legenda

- projectbegrenzing
- topografische ondergrond
- Maas

Zandmaasprojecten binnen EHS

de legenda correspondeert met de kaart op de linker pagina

- rotatiegebied
- stroomvoersand en waterbergend winterbed (al dan niet achter de kade)
- dijkringgebied
- kade in 1ste uitvoeringstrace
- kade later uit te voeren
- Ecologische Hoofdstructuur (EHS)
- POC-gebied

Integrale Verkenning Maas (IVM maatregelen)

de legenda correspondeert met de kaart op de rechter pagina

- zomerbedverlaging
- zomerbedverlaging (Verlo)
- winterbedverlaging
- winterbedverlaging
- uiterwaardverruiming
- neuvangul
- rotatie
- "groene rivier"
- stedelijk knooppunt (Verlo)
- knooppunt brug
- zijdelingse toestroom
- kades

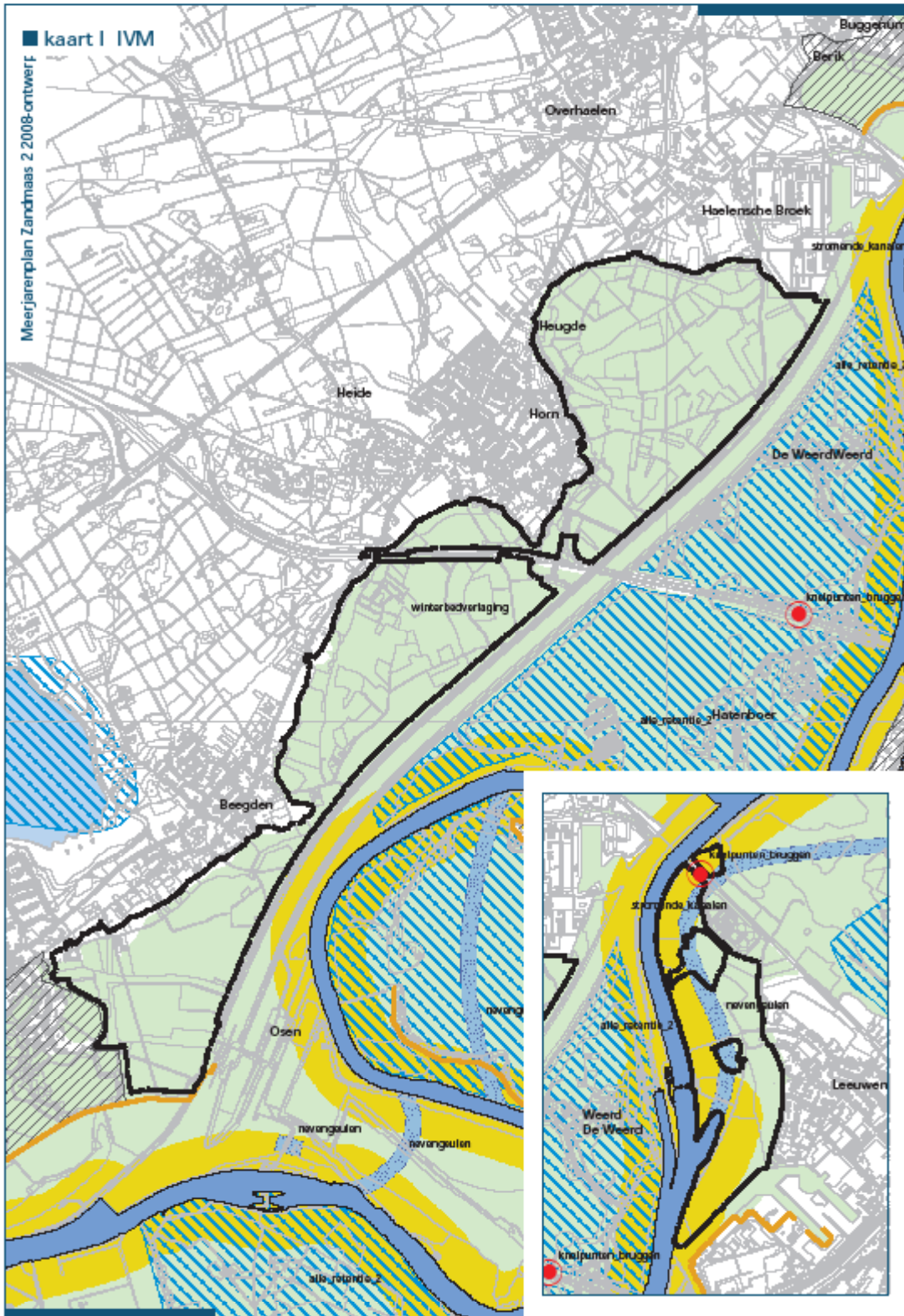
juli 2008

schaal 1:30.000

dienst landelijk gebied
voor ontwikkeling en beheer

provincie limburg

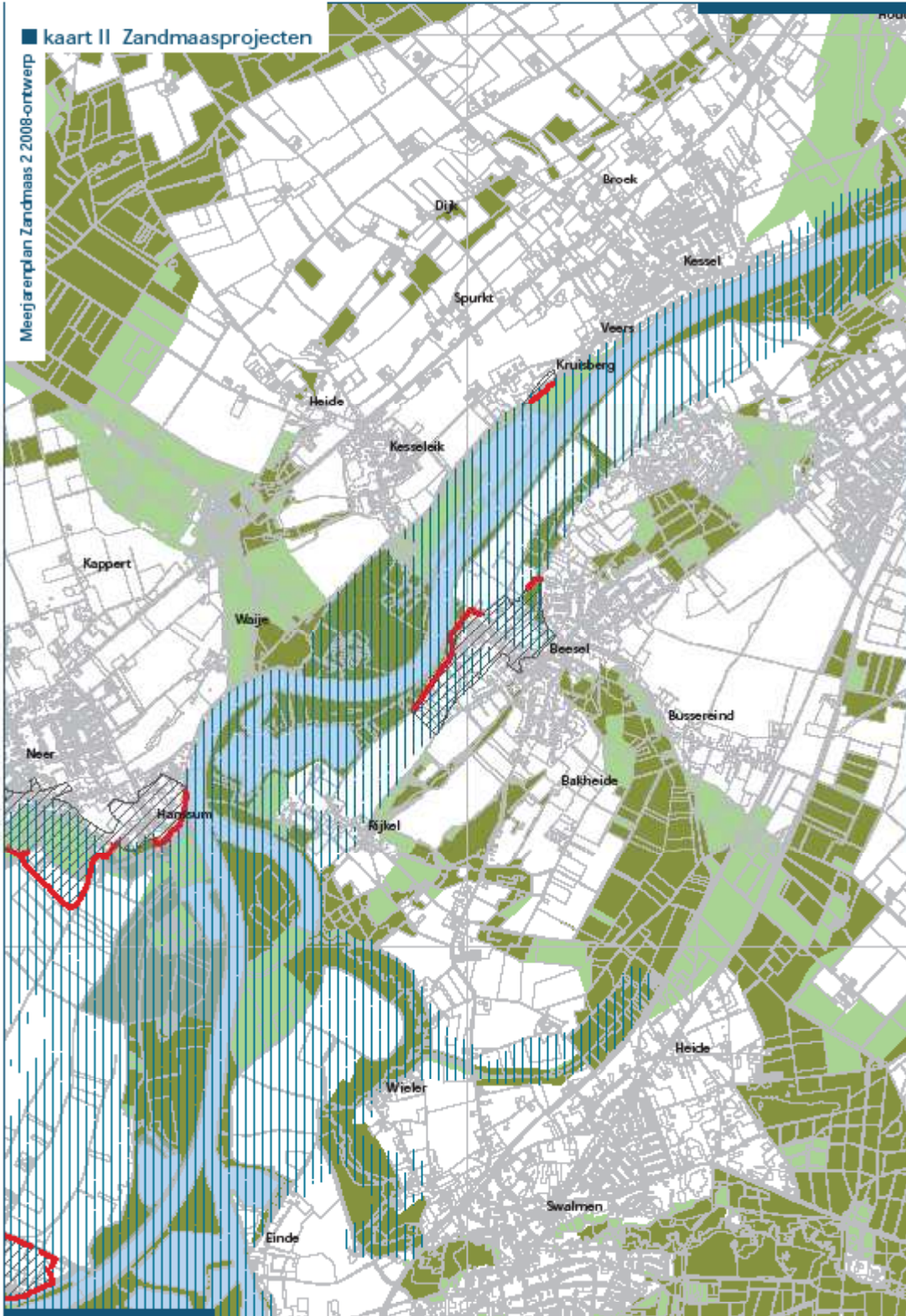

D.L.G. maakt kaart groene plannen voor 11 miljoen ha derlandstal

Bronnen: © De auteursrechten en databankrechten: Topografische Dienst Kadaster, Gronnen, 2007

■ kaart II Zandmaasprojecten

Meerjarenplan Zandmaas 2008-ontwerp

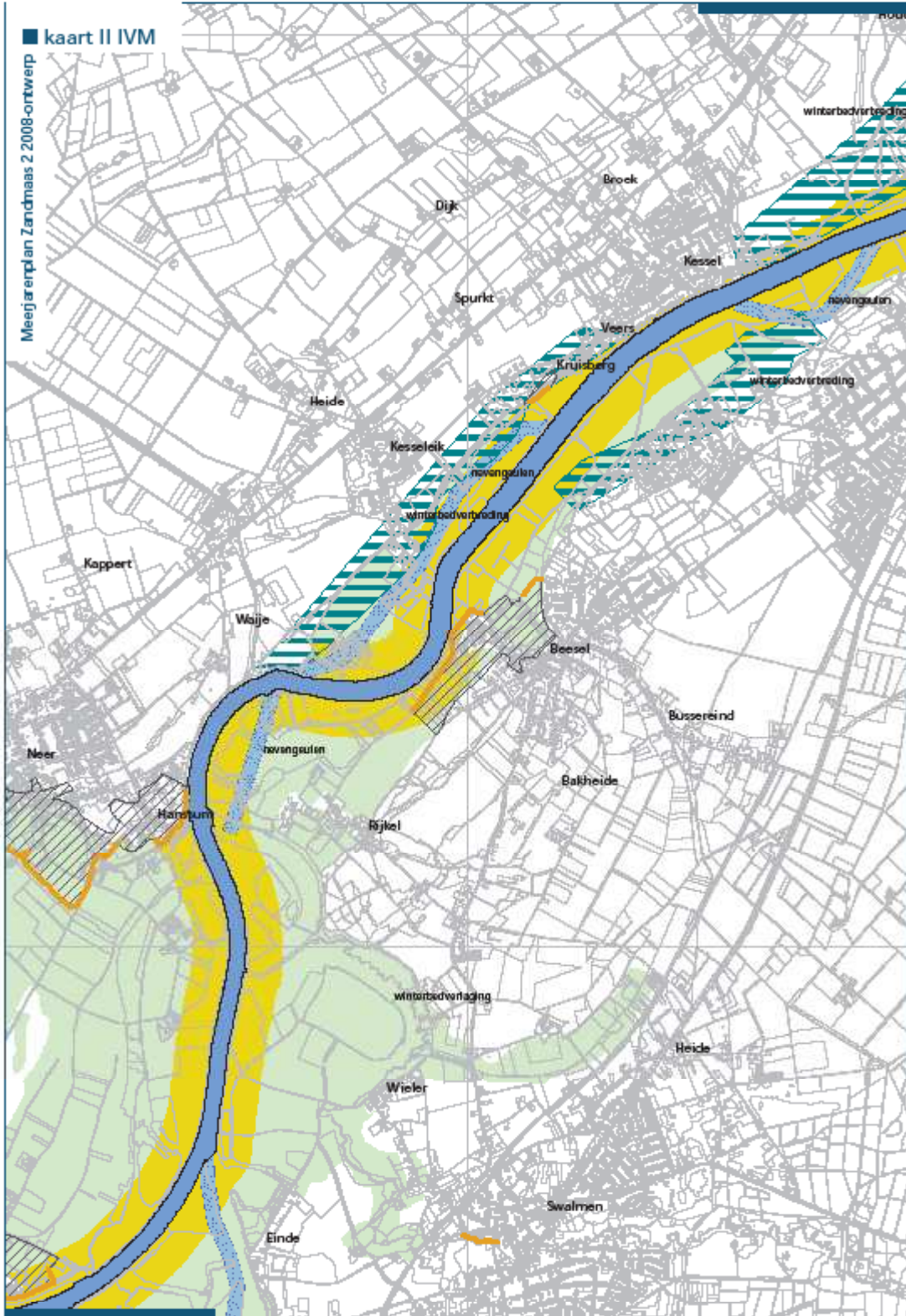

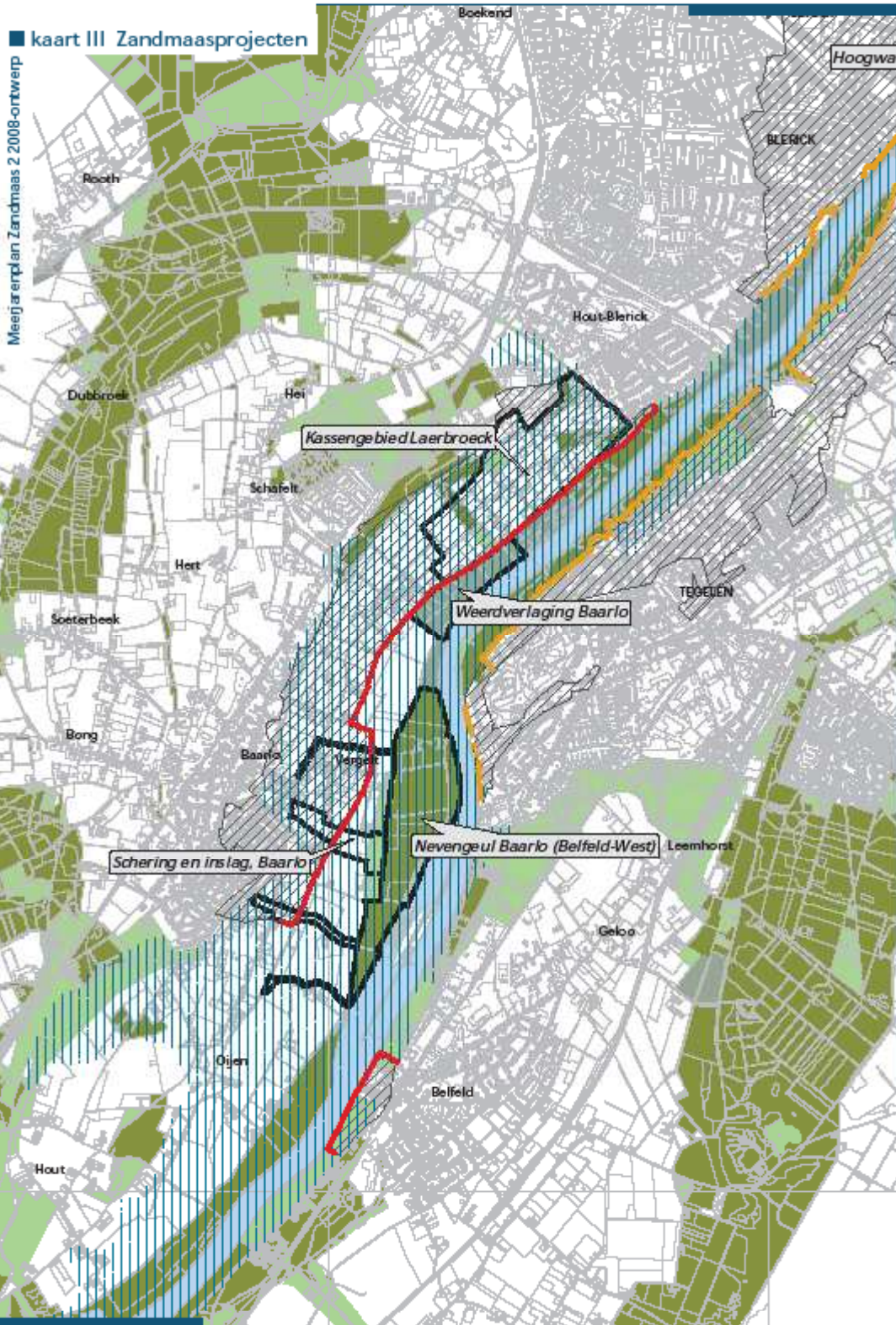
D.L.G. realiseert groene plannen voor 11 miljoen Nederlanders!

Bronnen: © De auteursrechten en databankrechten: Topografische Dienst Kadaster, Groningen, 2007

■ kaart II IVM

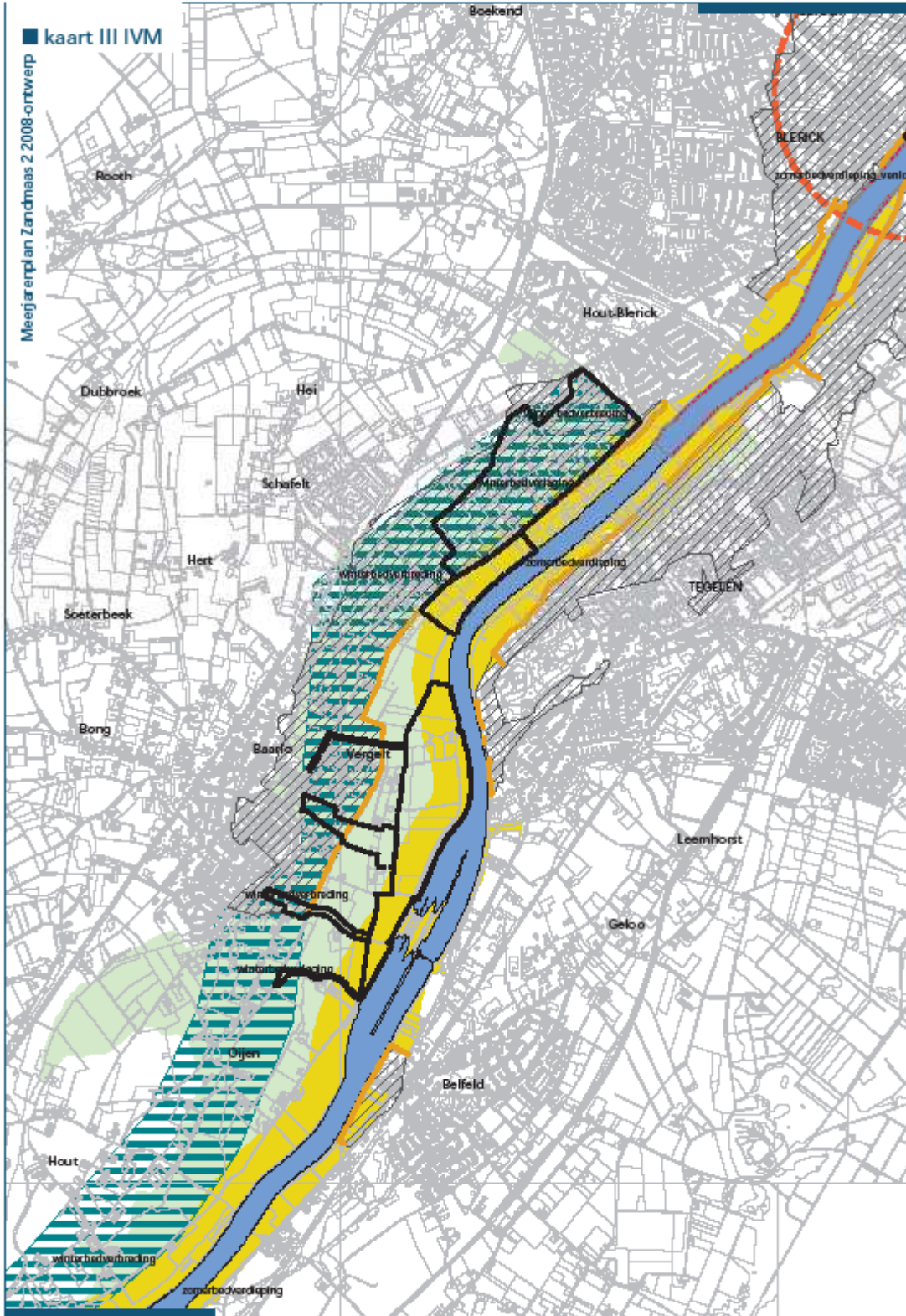
Meerjarenplan Zandmaas 2008-ontwerp

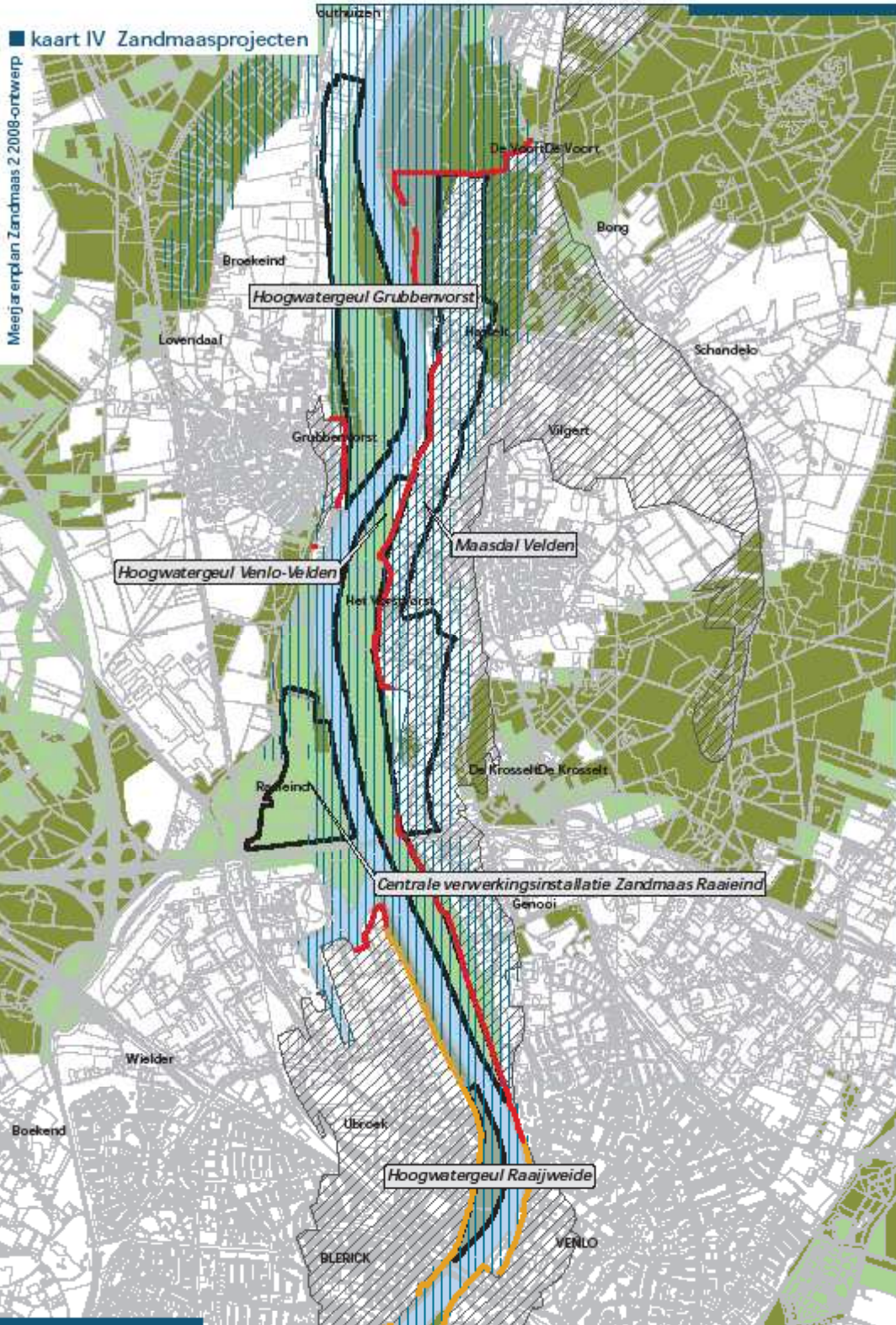

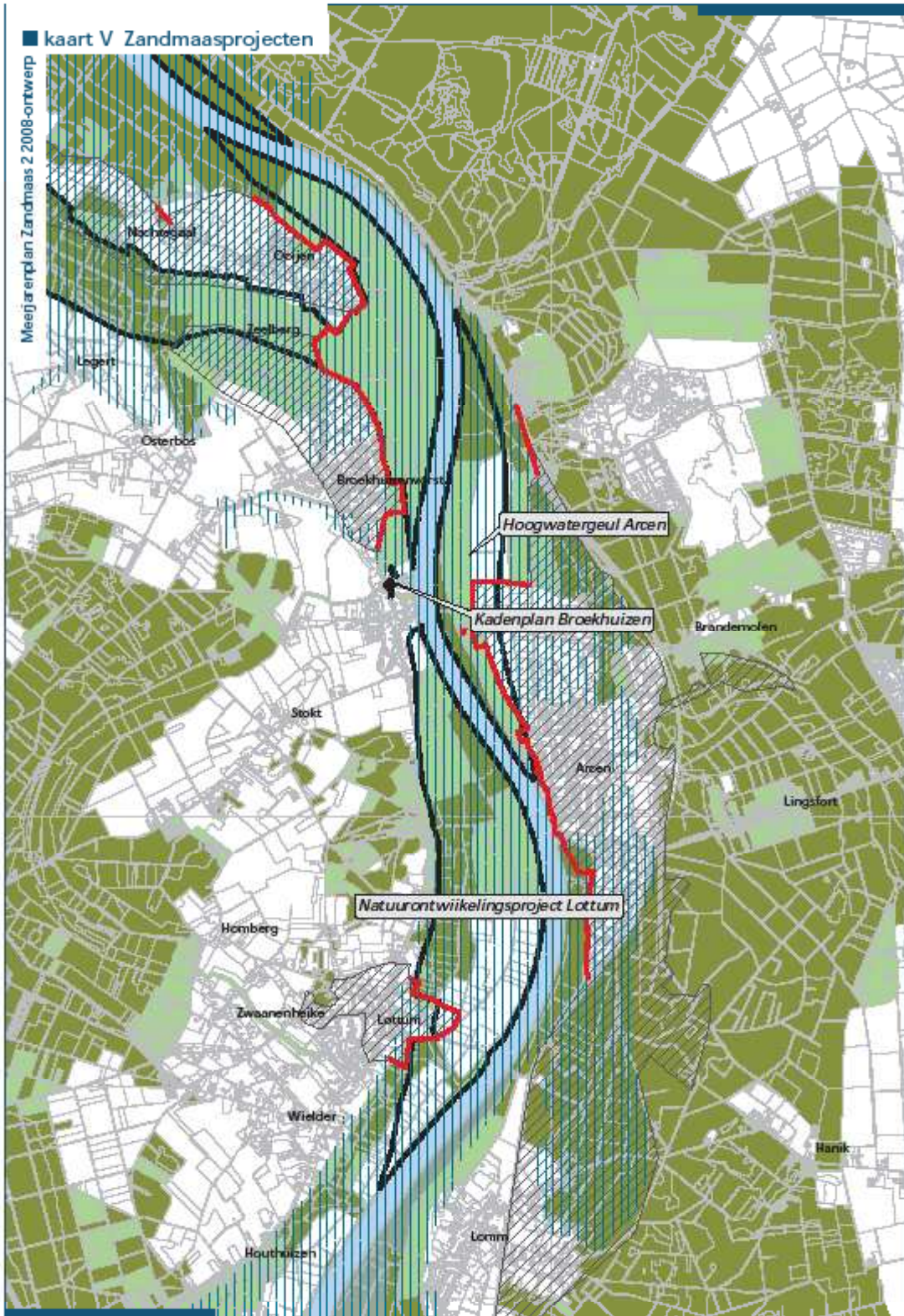
■ kaart III IVM

Meejarreplan Zandmaas 2008-ontwerp

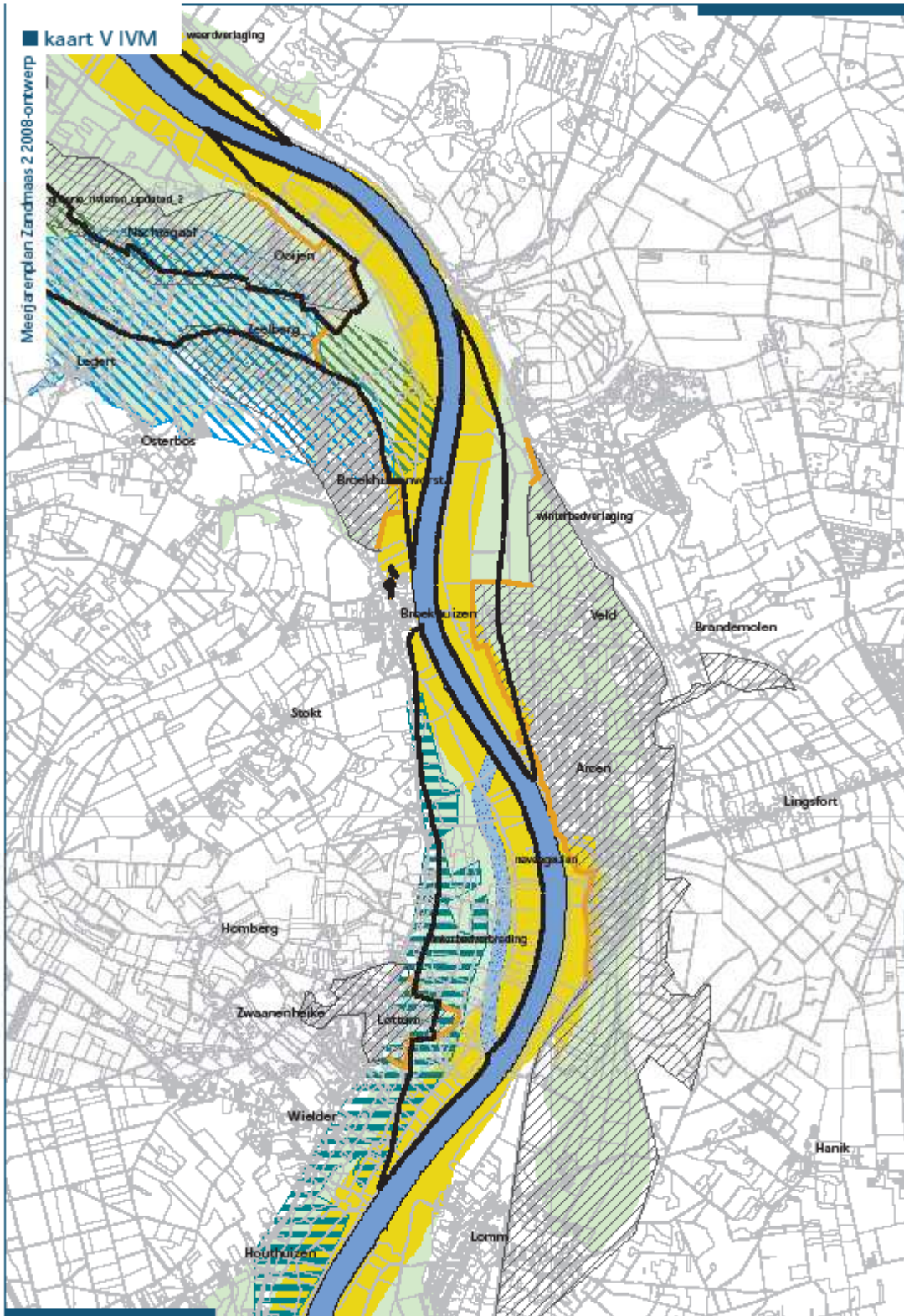

■ kaart V Zandmaasprojecten

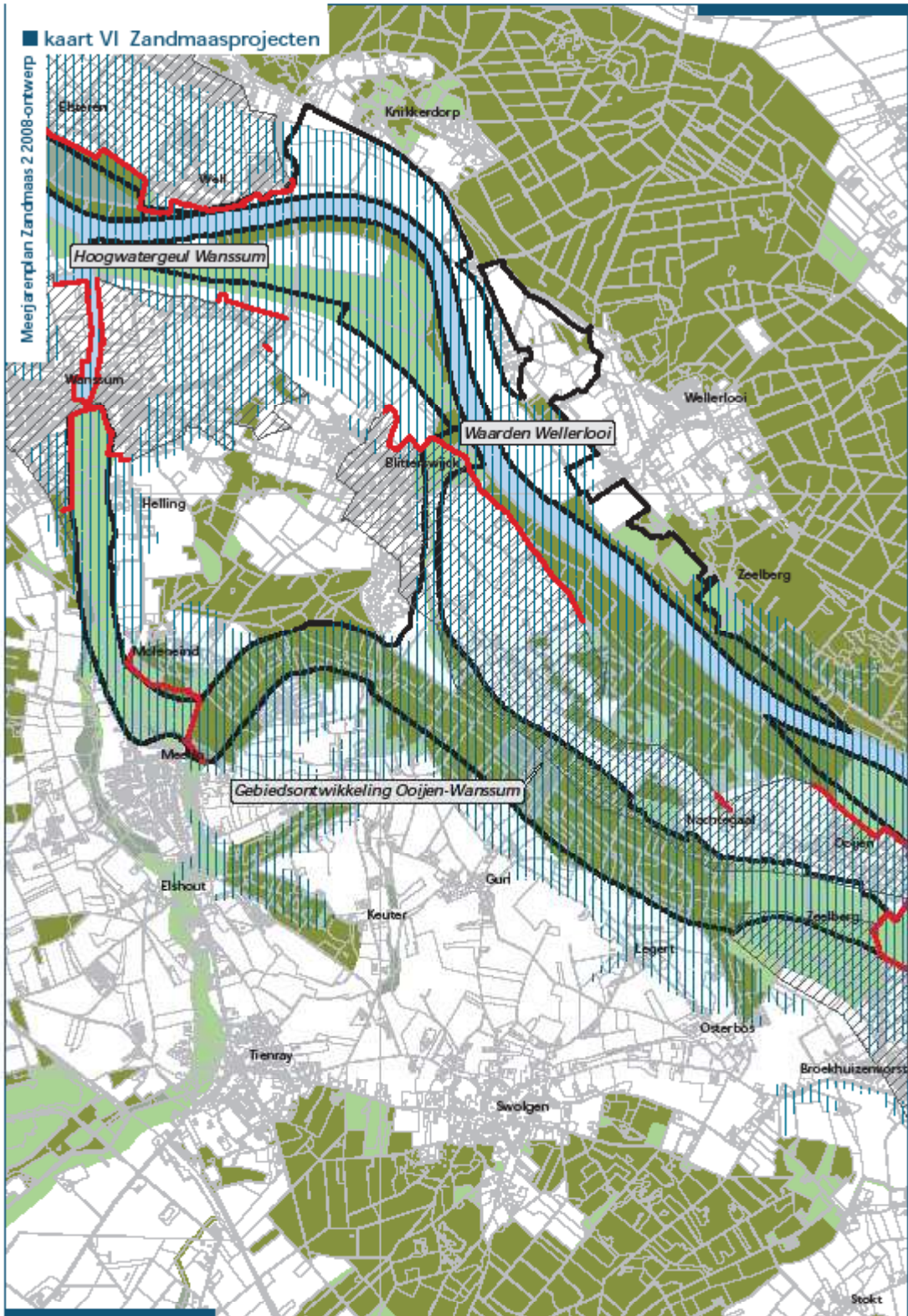

Meerjarenplan Zandmaas 2 2008-ontwerp
kaart V IVM

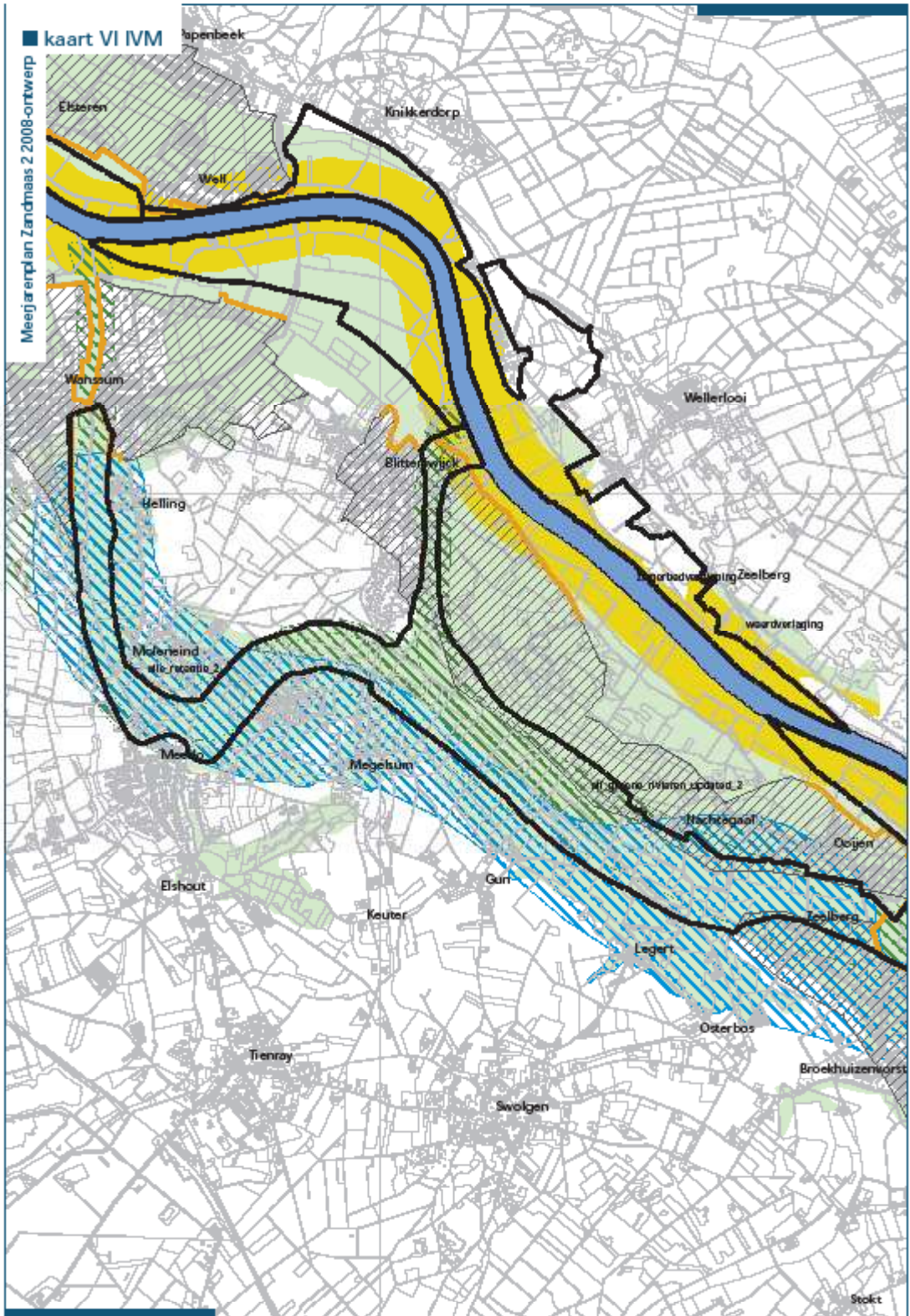
Meerjarenplan Zandmaas 2008-ontwerp

kaart VI Zandmaasprojecten

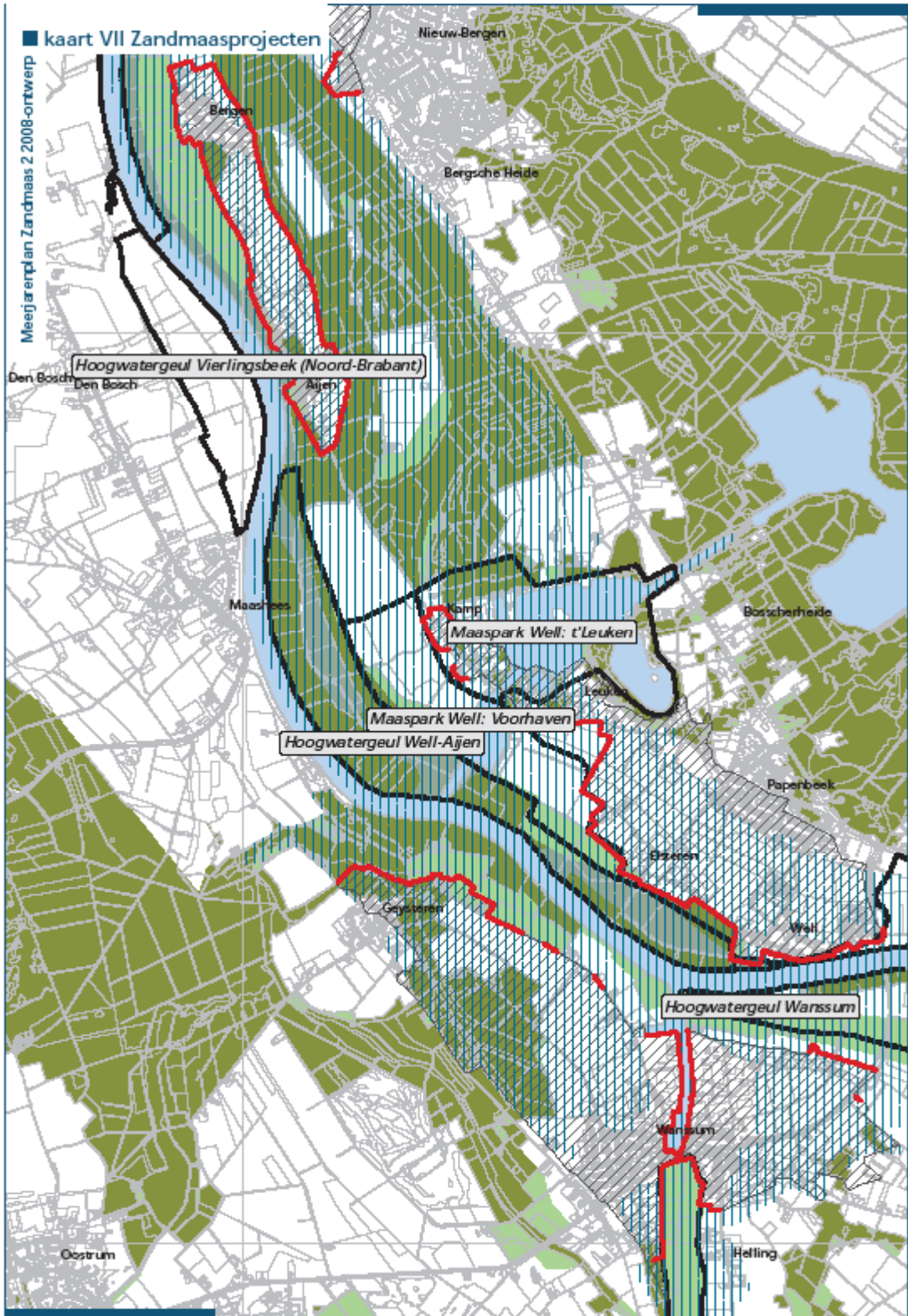
Meerjarenplan Zandmaas 2008-ontwerp

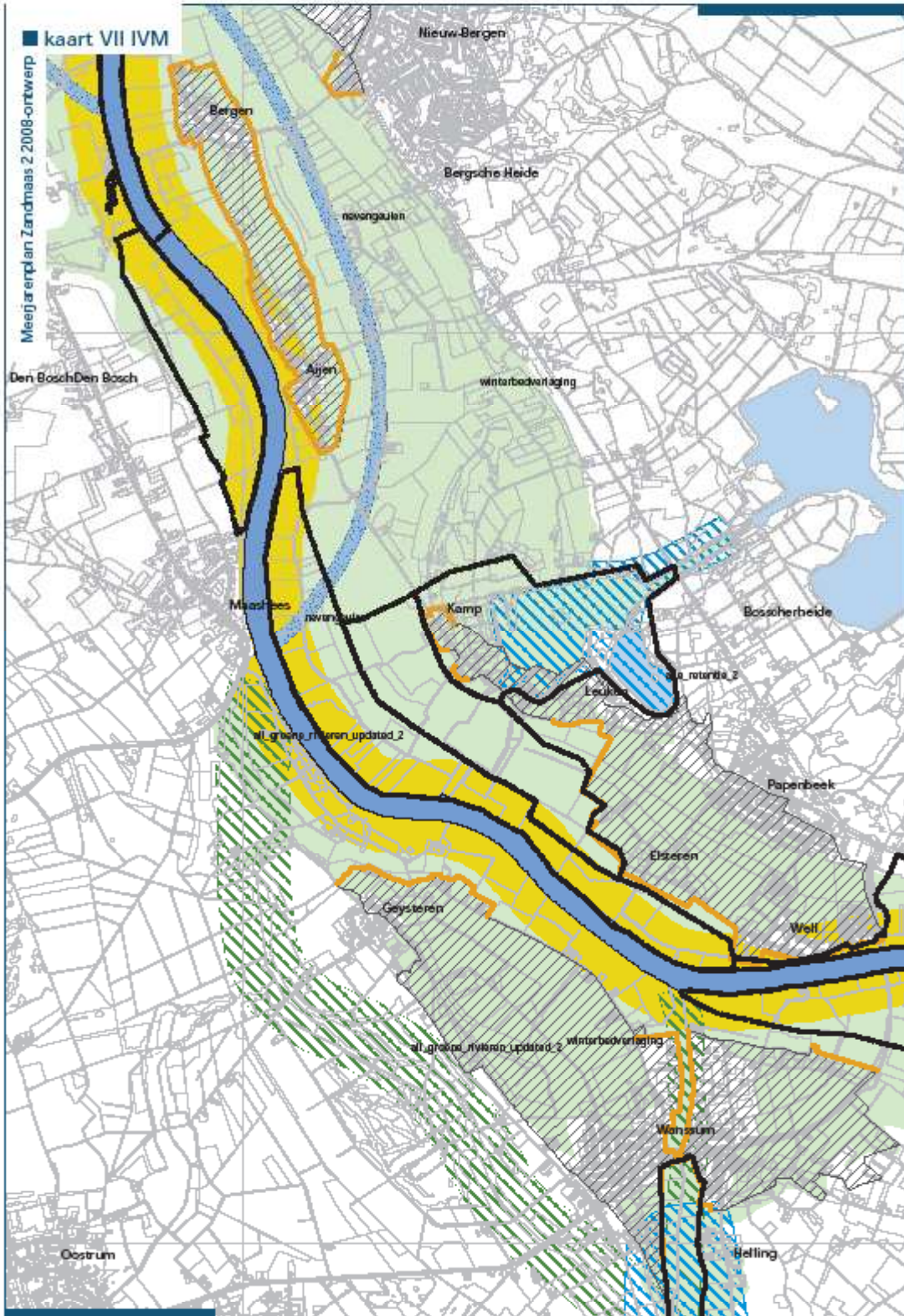
kaart VI IVM

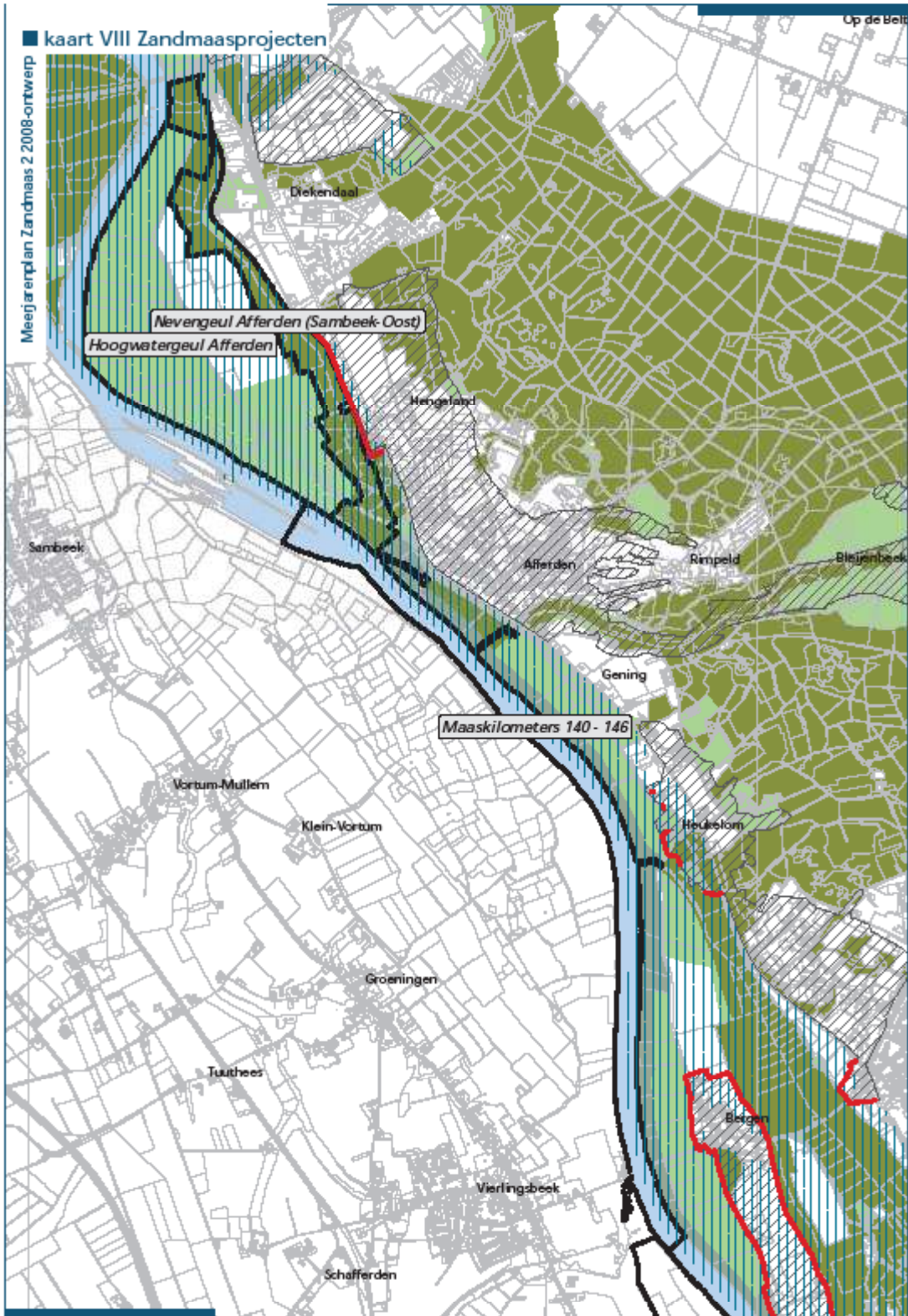

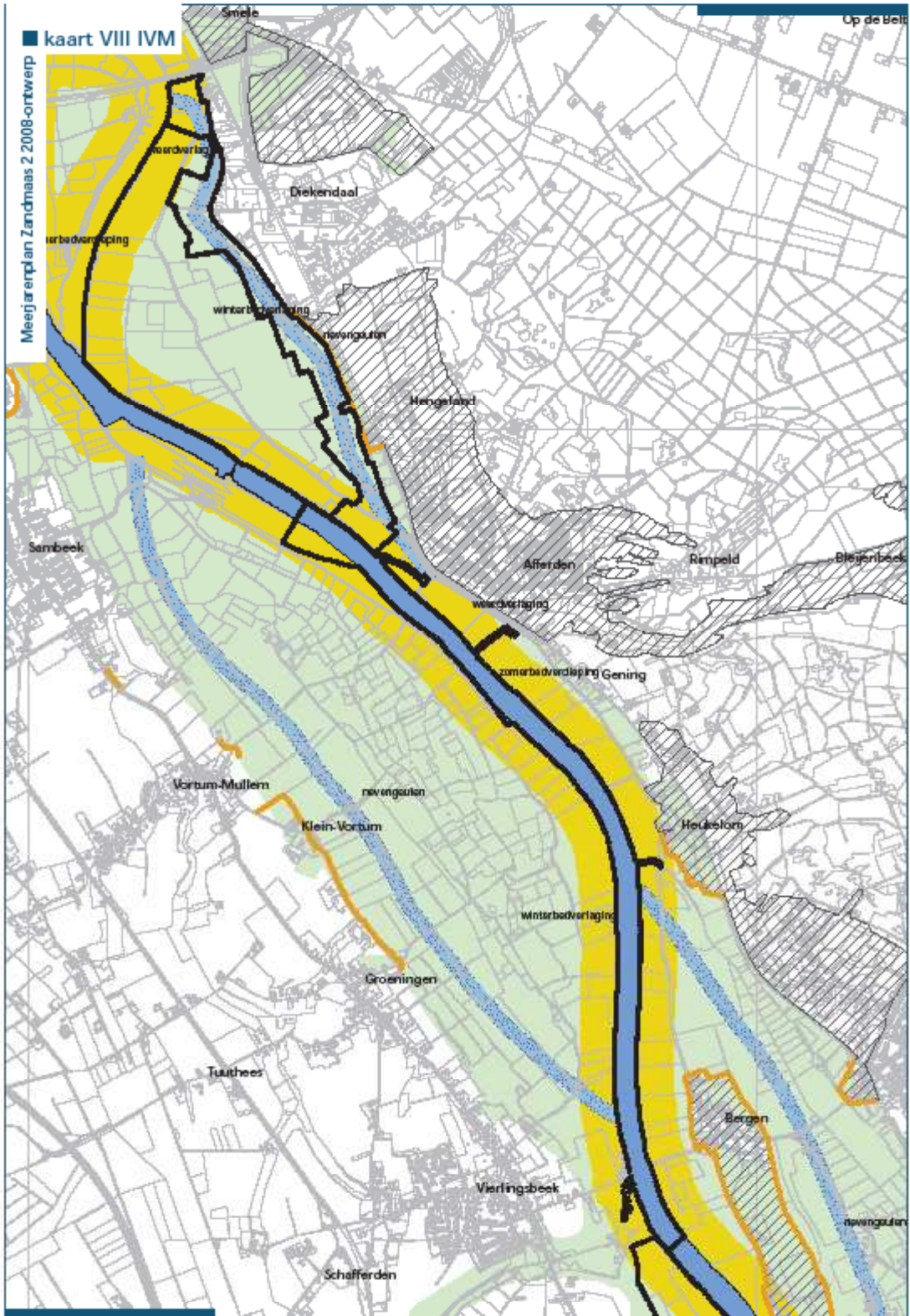
■ kaart VII Zandmaasprojecten

Meerjarenplan Zandmaas 2008-ontwerp

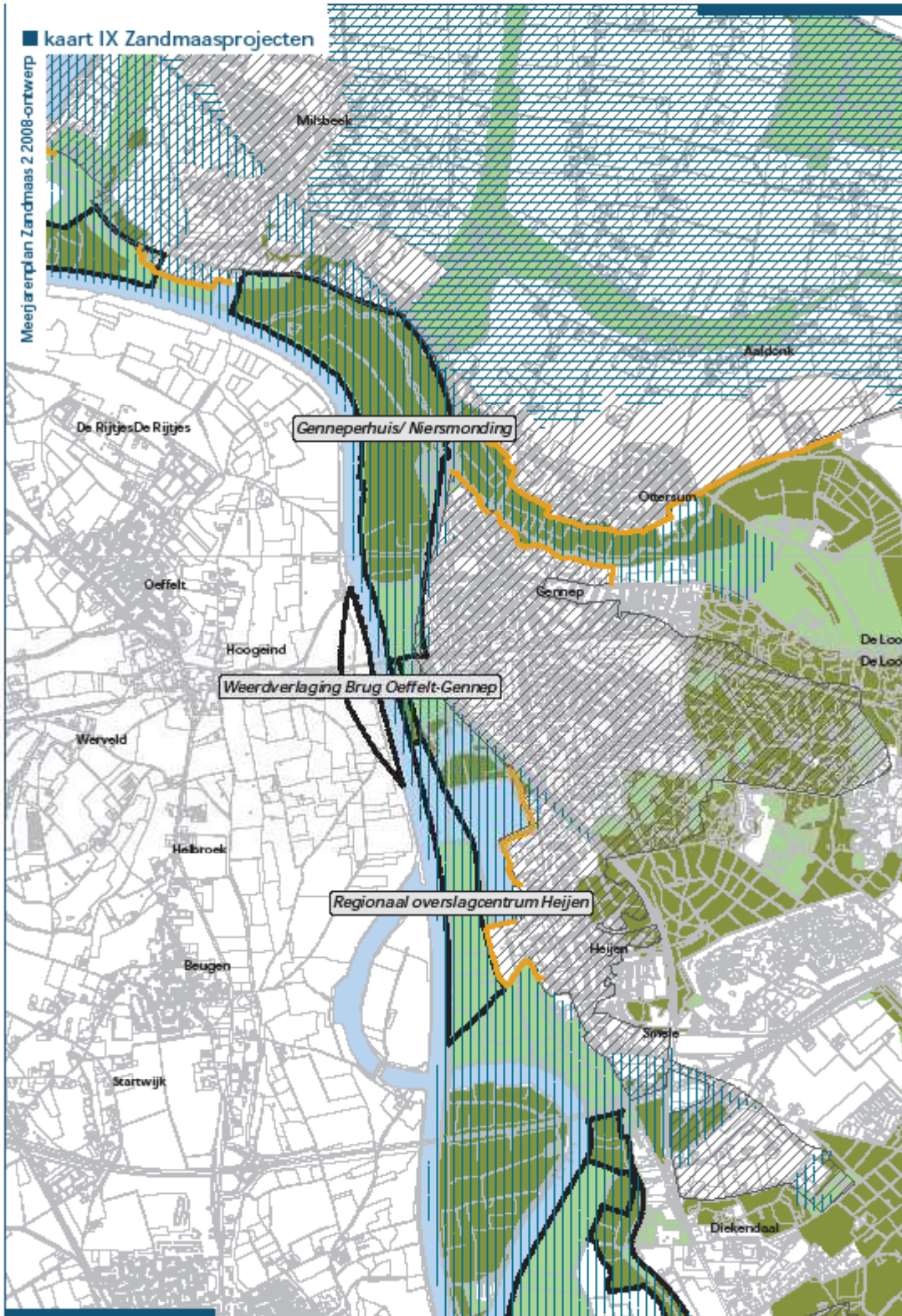

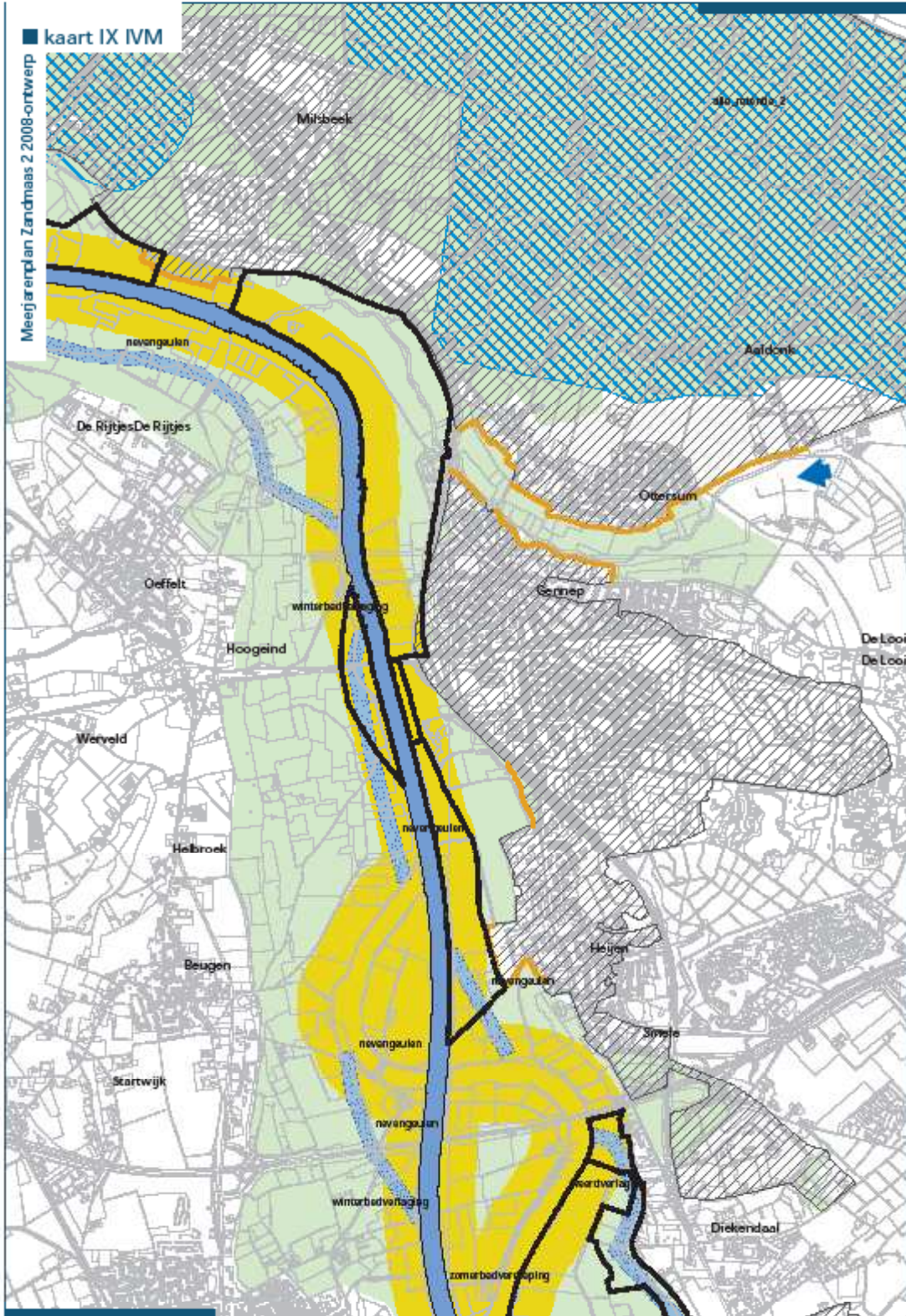
■ kaart IX Zandmaasprojecten

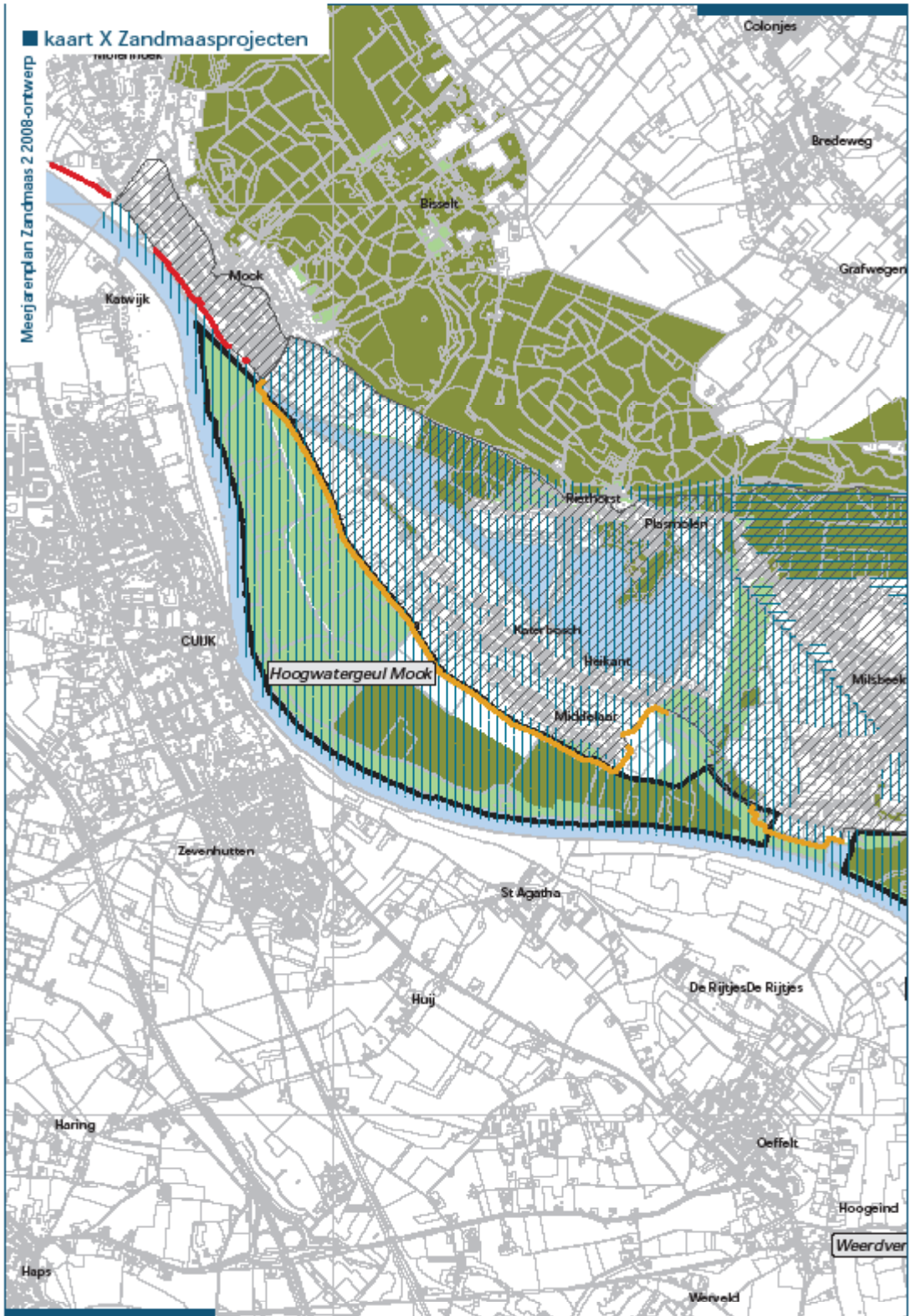
Meerjarenplan Zandmaas 2008-ontwerp

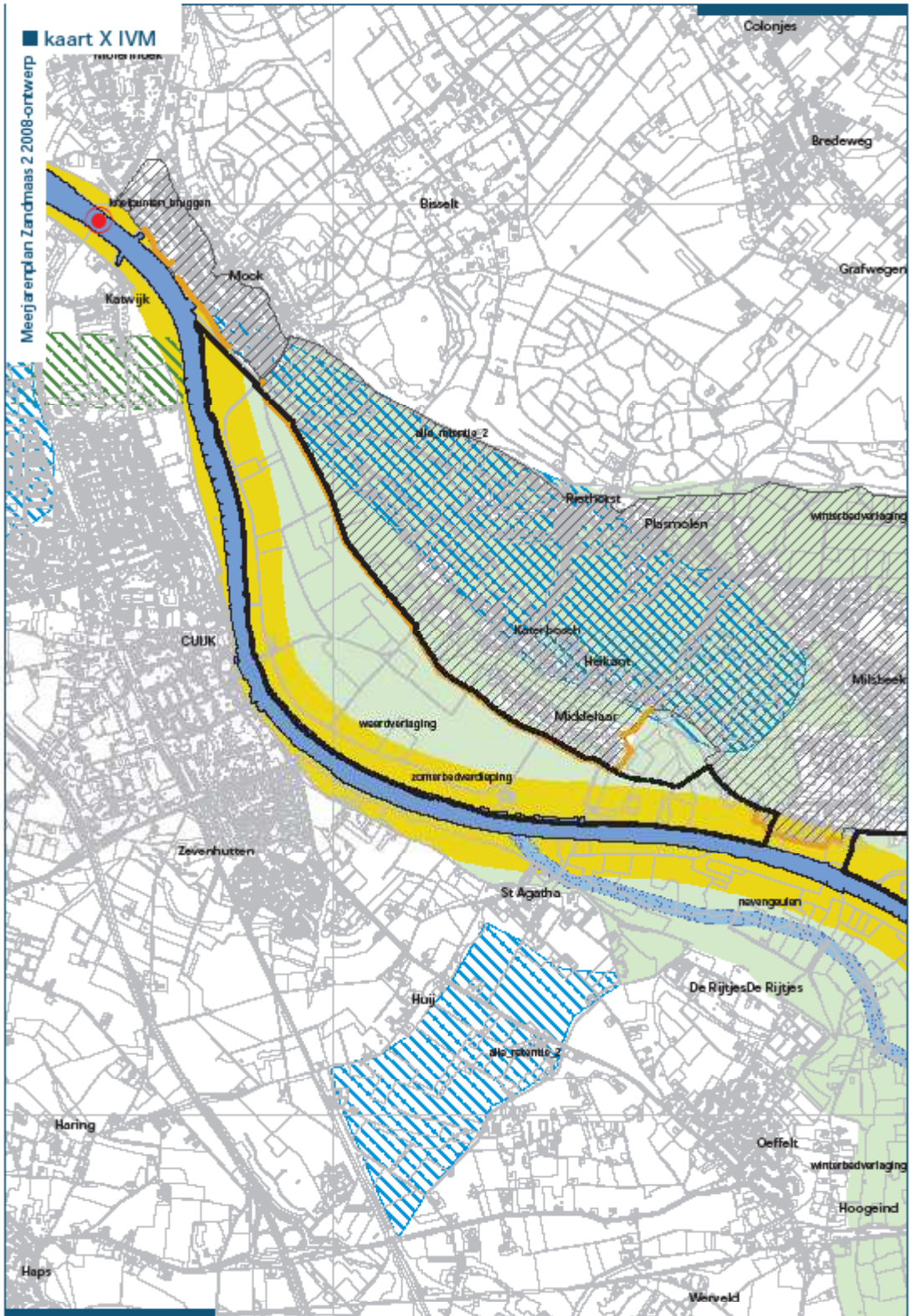

■ kaart IX IVM

Meejarreplan Zandmaas 2 2008-ontwerp

■ kaart X IVM

Meerjarenplan Zandmaas 2 2008-ontwerp